

Електропривреда

Лист Електропривреде Црне Горе АД Никшић

ГОДИНА: XXIX

БРОЈ 310

НИКШИЋ

НОВЕМБАР - ДЕЦЕМБАР 2007.

ISSN 1800-5136

Срећни празници

Корице Листа: Награђени радови ученика основних школа
на конкурс за календар ЕПЦГ за 2008. годину

УВОДНИК

ПОЧЕТАК КРАЈА

Извјесност је стварност, рекао би филозоф. А наша стварност су закључци Владе, који de facto, или извјесно значе почетак краја Електропривреде Црне Горе – фирме звучног имена, или, ако хоћете оптимистички, нови почетак подијељеног, за сада или још увијек, јединственог електроенергетског субјекта, односно његових дјелова који се баве производњом, преносом и дистрибуцијом електричне енергије, као и снабдијевањем потрошача тим енергентом, те пружањем услуга овим ијелинама, које ће, њих пет, свака за себе за најдуже двије године постати потпуно самосталне, а можда и приватизоване.

Наиме, послије дугих размисљања, више предлога, безброј варијанти и много недоумица, па и приговора да је газда (Влада Црне Горе), - неодлучан, двадесет деветог новембра двије хиљаде седме године – “извјесност” у облику закључака да ЕПЦГ треба саму себе да раздвоји, да се сегментира, да омогући да њени дјелови сами себи постану довољни, а да она, мајка, треба да нестане. Чињеница је да је закључцима увелико испоштован предлог саме Електропривреде, али само у првој, па и другој фази тог процеса. Трећа фаза, пак, садржи оно због чега се ЕПЦГ супротстављала, што није желела, не ради себе, већ ради Државе, њених грађана – потрошача

ел. енергије, којима је у интересу да постоји јединствени електроенергетски систем, јер се само тако може обезбиједити сигурно снабдијевање свих потрошача. Само тако се, како је то толико пута потенцирано од наших стручњака, па и саме управе Друштва, а нарочито на скупу експерата из свих новостворених држава бивше Југославије на Електротехничком факултету, одржаном само дан прије „Извјесности“ - можемо заштитити од посљедица наметнутог свјетског експеримента – либерализованог тржишта електричне енергије, које је и моћне европске земље, па и богату Калифорнију у неким периодима године, већ неколико пута доводило у „безнапонско стање“ или изазивало распада система.

Али, шта да се ради? Alea jacta est – коначно смо се одлучили.

Људски је размисљати о свему, као и о животу самом, а камоли о својој фирми. Људска је потреба тражити смисао у свему, иако знамо „да онај који је тражио смисао никад није био срећан, као што ни онај ко смисао у животу није тражио - није ни живио“, што би рекао пјесник.

Шта је, заправо, смисао потпуног раздвајања ЕПЦГ?

Ж. Петковић

**ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА
ЦРНЕ ГОРЕ**

Предсједник Одбора
директора
Др Радомир Миловић
Извршни директор
Срђан Ковачевић

ЦЕНТАР ЗА ОДНОСЕ
СА ЈАВНОШЋУ

Руководилац и главни
и одговорни уредник
Жарко Ђетковић

Редакцијски одбор:
Гојко Кнежевић,
предсједник

Зоран Ђукановић,
Мирко Килибарда,
Жарко Ђетковић,
Ана Грего и
Госпава Голубовић

Редакција:
Новинар - координатор
Биљана Митровић
Новинари:
Иван Зорић и
Бранка Симићевић

Технички уредник:
Бранко Милошевић

Компјутерска обрада:
Видоје Зековић

Адреса редакције:
Улица Вука Караџића 2
Никшић

Телефони:
083/204-130, 214-252
Факс:
083/214-252

E - mail: listepcsg@cg.yu
Web site: www.epcsg.cg.yu
Штампа: ОБОД- Цетиње

Тираж: 2500
Издавач: Електропривреда
Црне Горе А.Д. Никшић

ОРГАНИ УПРАВЉАЊА	Покренут поступак за правно раздвајање ЕПЦГ	Одбор директора ЕПЦГ	странице 5 и 6
ИНТЕРВЈУ		Др Радомир Миловић: Остаје одређена вертикална интеграција ЕПЦГ	странице 7 - 10
ИНТЕРВЈУ		Срђан Ковачевић Тешка, али веома успјешна година	странице 11- 13
РЕСТРУКТУРИРАЊЕ		Модел правног раздвајања ЕПЦГ ЕПЦГ са пет друштава ограничене одговорности	страница 14
ОРГАНИ УПРАВЉАЊА		Одбор директора ЕПЦГ Биланс 2008.	страница 15
ФЦ ДИСТРИБУЦИЈА		Разговор са Мирославом Вукчевићем и његовим сарадницима Бројне активности на побољшању рада	странице 17 - 21
ИНТЕРВЈУ		Сретен Гојковић Све подређено повећању степена наплате	странице 22 - 24
ХЕ ПЕРУЋИЦА		Максималном снагом кад је било најпотребније	странице 25 - 26
ТЕ ПЉЕВЉА		Добра погонска спремност, али како даље...	странице 27 - 28
ХЕ ПИВА		Завршен ремонт агрегата	страница 28
СИНДИКАТ		Слободан Кривокапић Свестрана брига за статус и стандард радника	страница 29
ФЦ ДИСТРИБУЦИЈА		ЕД Подгорица На првом мјесту побољшање напонских прилика	страница 30
		ЕД Бијело Поље Без предаха на терену	страница 31
		ЕД Никшић Већа снага примарних постројења Обнављање РТК система	страница 32
		ЕД Беране Много посла на мрежи	страница 33
		ЕД Колашин Нови далековод	страница 35
		Посљедице невремена у новембру и децембру	страница 36
ФЦ ПРЕНОС		ТС 110/35 kV "Рудеш" Беране Реконструкција примарне опреме	страница 37
ФЦ СНАБДИЈЕВАЊЕ		Снабдијевање Беране Наплата по плану	страница 38
		Снабдијевање Колашин Наплата изнад мјесечне реализације	страница 38
КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА НОВИНАРЕ		Уштеђена једна електрана Удружење мањинских акционара ЕПЦГ: Спријечити преливање државне имовине у приватне џепове	страница 39
		Хуманитарна активност ЕПЦГ: Трафостаница на дар	страница 40
РАЗВОЈ		Тендер за додјелу концесија за мале ХЕ: Инвеститорима шанса за зараду	страница 42
ОЦ ЕЛЕКТРОГРАДЊА		Нови производни програм на видику	страница 43
СТУДИЈСКА ПУТОВАЊА		Упознавање са искуствима других: Како функционише норвешко тржиште ел. енергије	страница 43
САРАДЊА СА ШКОЛАМА		Ликовни конкурс ЕПЦГ за основце на тему енергије и екологије Новогодишње освјежење	страница 44
ОКРУГЛИ СТО		Организација Електропривреде Црне Горе и власничка структура - дерегулација и приватизација	страница 45
			страница I - XX

Покренут поступак за правно раздвајање ЕПЦГ

- * Биће утврђен посебни програм са носиоцима задужења и роковима активности
- * Формирано Координационо тијело Електропривреде које ће пратити све активности око реализације раздвајања и сарађивати са радном групом Министарства за економски развој
- * Покренут и поступак реструктурирања, односно спајања Рудника угља и ЕПЦГ
- * Донесена нова одлука о продаји радних мјеста

На дневном реду последње овогодишње радне сједнице Одбора директора, петнаесте у овој години, односно укупно двадесет седме овог сазива, одржаној 24. децембра, поред стандардних информација о актуелној електроенергетској и финансијској ситуацији Друштва, нашао се и низ других веома важних, у овом тренутку актуелних питања. Прије свега, ријеч је о реализацији закључака Владе Црне Горе везано за закључке о правном раздвајању ЕПЦГ, спајању ЕПЦГ и Рудника угља и наплати радиодифузне претплате, затим о предлогу Програма мјера ефикасне наплате дуговања за испоручену ел. енергију, измјенама и допунама Правилника о организацији ЕПЦГ и сл. Између осталог разматрана је информација о реконструкцији ХЕ Пива и активностима на реализацији пројеката који треба да се финансирају из кредита Свјетске банке. Такође је разматран предлог одлуке о условима за споразумни прекид радног односа, као и низ питања из текућег рада Друштва, те један број захтјева за помоћ и спонзорства.

Поводом Информације о тренутној електроенергетској ситуацији Одбор је на основу материјала и додатних информација директора ФЦ Пренос **Зорана Ђукановића** закључио да је она солидна, и са становишта рада хидроелектрана и Термоелектране Пљевља. Такође је оцијењено да је погонска спремност електрана добра и да је снабдијевање потрошача уредно, те да се у наредном периоду не очекују проблеми у том смислу, мада ће сигурност снабдијевања потрошача зависити од остварења планираних токова и стабилног рада ТЕ Пљевља, с обзиром да хидролошка ситуација није најбоља и да касни пуњење акумулација, за које је предвиђено да на крају године имају 150 GWh. Томе такође треба додати и чињеницу да је према плановима Рудника за испоруку угља у прва три мјесеца наредне године могућа производња Термоелектране са око 100 GWh мјесечно, односно укупно мање око 50 GWh од плана. Због тога ће бити неопходно у том периоду обезбиједити застој рада Термоелектране у укупном трајању од 15 дана, што ће се планирати за период када је могуће набавити енергију под најповољнијим условима.

И финансијска ситуација Друштва је оцијење-

на релативно повољном захваљујући солидном степену наплате испоручене ел. енергије. Везано за ово питање Одбор је констатовао да је ЕПЦГ и даље у значајној преплати према Руднику угља.

По питању реализације закључака Владе Црне Горе Одбор директора је донио Одлуку о покретању поступка правног раздвајања ЕПЦГ АД Никшић, на основу Закона о привредним друштвима, Закона о енергетици и Статута ЕПЦГ, а сходно закључцима Владе Црне Горе од 16.12.2007. године и усвојеном моделу ових активности у име државе као већинског власника.

Према донесеној одлуци, реализација појединих фаза правног раздвајања вршиће се sukcesивно, а активности прве фазе раздвајања биће утврђене посебним програмом са носиоцима задужења и роковима активности.

Истовремено, Одбор је именовао и два члана који ће испред ЕПЦГ учествовати у радној групи коју формира Министарство за економски развој. Именовани су **Миливоје Вујачић**, секретар ЕПЦГ и **Борис Бушковић**, директор Сектора за корпоративно планирање у Дирекцији ЕПЦГ.

Поред чланова из ЕПЦГ ову радну групу чиниће и **Миодраг Чановић**, помоћник министра за економски развој, и **Весна Брацановић – Остојић**, у име Министарства, затим **др Драгољуб Драшковић**, у име Регулаторне агенције за енергетику и **Дејан Мијовић** у име Европске агенције за реконструкцију (ЕАР).

Координатор радне групе је **Миодраг Чановић**, а секретар **Радмила Дамјановић** из Министарства за економски развој.

Саставни дио одлуке о покретању поступка за правно раздвајање ЕПЦГ је и одлука о формирању Координационог тијела из редова Одбора и менаџмента Друштва које је формирано на овој сједници. Према закључку Одбора,

ово тијело ће пратити све активности око реализације Програма раздвајања и сарађивати са Радном групом, а посебно са њеним члановима из ЕПЦГ.

Координационо тијело, према Одлуци Одбора, чине **др Радомир Миловић**, **Срђан Ковачевић**, **Гојко Кнежевић**, директори функционалних цјелина и Електроградње, **Миливоје – Мишко Вујачић**, **Борис Бушковић**, **Слободан Кривокапић** и **Војин Ђукановић**.

Истовремено је одлучено да се досадашњи Комитет за раздвајање разријешити дужности, а да се, према оцјени представника Координационог тијела, уколико се за то укаже потреба, у рад овог тијела укључи и предсједник досадашњег Комитета за раздвајање **др Радоје Контић**.

Такође је одлучено да се из редова Коор-

Са сједнице одбора директора на Глави ете

динационог тијела задуже носиоци појединих конкретних задатака.

На овој сједници Одбор је донио и Одлуку о покретању поступка реструктурирања Електропривреде спајањем са Рудником угља - Пљевља, сходно закључку Владе Црне Горе од 06.12.2007. године.

Према одлуци Одбора спајање ЕПЦГ и Рудника угља извршиће се припајањем Рудника Електропривреди Црне Горе на основу чл. 22 Закона о привредним друштвима, а посебним програмом биће утврђене активности реструктурирања са носиоцима задужења и роковима који ће бити усаглашени са програмским акцијама Рудника угља.

У расправи о овом питању на Одбору директора, истакнута је неопходност да се прво изврши власничка трансформација Рудника угља, с обзиром да је ЕПЦГ са преко 70 одсто, а Рудник угља са само 31 одсто акција у власништву Државе.

У наставку сједнице Одбор је подржао предлог Програма мјера ефикасне наплате дуговања за испоручену ел. енергију за кате-

горију домаћинства којим се предвиђа начин превазилажења проблема дугогодишњих дуговања, путем отписа дијела застарјелих дуговања, као и одобравање одређених стимулација уредних платиша – потрошача електричне енергије, с тим што ће он бити усвојен тек након добијања сагласности од стране Министарства за економски развој, односно Владе Црне Горе за његово спровођење.

Усвојене су, затим, измјене и допуне Правилника о организацији Електропривреде Црне Горе, којима се формално-правно регулише статус координације извршног директора.

Наиме, према образложењу предлога ових измјена, у поступку примјене Статута ЕПЦГ и Правилника о организацији Друштва указала се потреба координације рада пословних органа функционалних цјелина, Електроградње и Дирекције, па је извршни директор Друштва организовао недјељну координацију на којој су учествовали и остали чланови менаџмента, а прије свега директор Сектора за правне, кадровске и опште послове, директор Сектора за економске послове, руководилац Центра за односе са јавношћу, шеф Кабинета и менаџер за односе са јавношћу.

Координација се показала цјелисходном, па је предложено, а на овој сједници Одбора директора и утврђено, нормативно уређење рада координације извршног директора путем допуне Правилника о организацији ЕПЦГ.

Инвестиционе одлуке

Поводом информације о активностима на реконструкцији ХЕ Пива Одбор је донио одлуку према којој ће ова активност обухватити следеће главне компоненте: израду тендерске документације за израду и испитивање опреме и грађевинских објеката, израду Студије изводљивости са идејним пројектом, израду тендерске документације за реконструкцију и доградњу опреме и грађевинских објеката, реконструкцију и доградњу опреме агрегата 120 MVA и грађевинских објеката, постројења сопствене потрошње ел. енергије, разводног постројења 220 kV и телекомуникационог система, те продубљивање (баге-рсање) корита ријеке Пиве.

Спецификација радова који ће се извести у првој и другој фази реконструкције биће извршена након обављених испитивања опреме и грађевинских објеката, односно након израде Студије изводљивости са Идејним пројектом.

Према Посебном уговору, Уговору о кредиту и Уговору о финансирању и Пројекту, прва фаза реконструкције ХЕ Пива у вриједности од 22 милиона еура финансираће се из следећих извора: кредит KfW-а – 16 милиона еура, бесповратна средства KfW-а 1 милион и сопствена средства ЕПЦГ 5 милиона.

Рок за завршетак прве фазе реконструкције ХЕ Пива је 31.12.2013. године. За све даље активности на реконструкцији и извршење ове одлуке биће одговорна ХЕ Пива.

Доносећи наведену одлуку Одбор директора је овластио извршног директора ЕПЦГ да са

KfW-ом и Министарством финансија Владе Републике Црне Горе, која је и обезбиједила овај кредит потпише наведене уговоре.

Одбор је такође прихватио и Информацију о активностима на реализацији пројеката који ће се финансирати из кредита Свјетске банке и овластио извршног директора да потпише Уговор о преносу срестава кредита и одговорности

Споразумни прекид радног односа

На овој сједници Одбор директора је донио и одлуку о условима за споразумни прекид радног односа, затим је прихватио захтјев Удружења пензионера ЕПЦГ за новчану помоћ пензионерима са малом пензијом и то у износу

ОДЛУКА О УСЛОВИМА ЗА СПОРАЗУМНИ ПРЕКИД РАДНОГ ОДНОСА

У циљу рационализације радне снаге и њеног свођења на што оптималнији ниво, утврђени су услови за споразумни прекид радног односа запослених на неодређено вријеме у Електропривреди Црне Горе АД Никшић.

Право на споразумни прекид радног односа под условима утврђеним овом одлуком имају сви радници ЕПЦГ који се пријаве а:

- имају сагласност директора ФЦ и ОЦ да се умјесто њега у ЕПЦГ неће тражити екстерни пријем другог извршиоца,
- на дан подношења захтјева немају навршене 62. године живота,
- на дан подношења захтјева имају најмање 10 година радног стажа,
- немају материјалних обавеза према ЕПЦГ или је измирење тих обавеза уредно обезбијеђено,
- од претходног послодавца нијесу проглашени технолошким вишком или споразумно раскинули радни однос и
- према њима није покренут поступак утврђивања одговорности или отказивања уговора о раду.

У случају споразумног прекида радног односа по овој Одлуци запосленом припада накнада у висини 24 просјечне зараде које је остварио у претходних 6 мјесеци у односу на дан закључења споразума из тачке 4. или 24 просјечне зараде у ЕПЦГ у истом шестомјесечном периоду уколико је то за њега повољније.

Накнада се увећава за:

- још једну (1) зараду ако запослени на дан закључења споразума има навршених 10 – 15 година радног стажа,
- још двије (2) зараде ако запослени на дан закључења споразума има навршених 15 – 20 година радног стажа,
- још три (3) зараде ако запослени на дан закључења споразума има навршених 20 – 25 година радног стажа,
- још четири (4) зараде ако запослени на дан закључења споразума има навршених 25 – 30 година радног стажа и
- још пет (5) зарада ако запослени на дан закључења споразума има преко 30 година навршеног радног стажа.

Поступак закључења споразума о престанку радног односа покреће се по захтјеву запосленог уз који се прилажу докази о испуњавању услова из тачке 2.

Споразум о престанку радног односа запосленог у име ЕПЦГ потписује извршни директор Друштва.

Запосленом престаје радни однос у ЕПЦГ и уговор о раду, а самим тим и сва његова потраживања са даном уплате накнаде из тачке 3. што се констатује споразумом.

Саставни дио ове одлуке чини образац пријаве и Споразум о престанку радног односа.

Ова одлука ће се примјенјивати до доношења Програма увођења технолошких, економских и реструктуралних промјена и Програма остваривања права радника за чијим радом је престала потреба, али не даље од 31.03.2008. године.

за реализацију (енергетска заједница југоисточне Европе АПЛЗ – Пројекат за Црну Гору) између Црне Горе и ЕПЦГ.

Ријеч је, наиме, о пројектима замјене заштитног ужета са OPGW ужетом за далеководе преносне мреже, рјешавању проблема „Т“ спојева ТС Андријевица на 110 kV воду и ТС Мојковац на 220 kV воду и набавци једног турбинског кола и замјени чистилног строја за ХЕ Перућица, укупне процијењене вриједности од 15 милиона и 120 хиљада еура од чега из кредита Свјетске банке 6 милиона и 720 хиљада и 8 милиона и 400 хиљада еура средстава ЕПЦГ.

од по 100 € за пензионере чија је пензија до 150 € и по 70 € за оне са пензијом до 180 €. Према захтјеву Удружења број пензионера којима треба додијелити помоћ је 488, а износ за додјелу помоћи је 44 хиљаде и 580 €.

И на овој сједници, као и на многим у току ове године, додијелена су спонзорства појединим колективима и удружењима.

На предлог извршног директора ЕПЦГ Одбор директора је на овој сједници досадашњег в.д. директора Сретена Гојковића именовало за директора функционалне цјелине Снабдијевање.

Наставак на 15. страни

ДР РАДОМИР МИЛОВИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА ДИРЕКТОРА ЕПЦГ

Остаје одређена вертикална интеграција ЕПЦГ

■ Обазриво и са великом пажњом сагледавана комплексна проблематика и стратешка питања

У протеклих годину дана Одбор директора ЕПЦГ се, између бројних питања из рада и пословања Друштва интензивно бавио и крупним, стратешким питањима. Осим будућег статуса и организације Електропривреде, велика пажња је посвећена и питањувласништва, односно приватизације Термоелектране, сарадњи са Регулаторном агенцијом за енергетику и др.

Цијенимо да је у току ове године најважније питање био избор коначног модела будућег статуса и организације ЕПЦГ. Молимо Вас да за читаоце Листа "Електропривреда" прокоментаришете ту активност Одбора директора

Др Радомир Миловић

По питању правног раздвајања, ЕПЦГ је имала стално инсистирање представника Европске уније да је најновијом директивом која је у процесу доношења, ЕУ већ утврдила обавезу о потпуном раздвајању Електропривреде и да би то требало испоштовати. С друге стране, од људи из наше компаније, који се баве том проблематиком, имали смо мишљење да најновија директива тек треба да буде усвојена, и да ће затим бити остављен и рок за њену имплементацију, што значи да нас она у овом тренутку не обавезује, јер се још и не зна у ком облику ће бити усвојена.

У таквим условима Одбор директора се одређивао и определио за модел холдинга са четири зависна друштва. Управо тај модел правног раздвајања ЕПЦГ, који је Одбор усвојио средином ове године, је добио подршку међународних стручњака на скупу који је организован на Електротехничком факултету гдје се о њему веома афирмативно говорило као о нечему што је у овом тренутку, у овим условима, једино могуће реализовати, поготово што је то флексибилан модел који пружа велику могућност за даљу доградњу, било у смислу јачања вертикалне интеграције, било у смислу потпуног дезинтегрисања Ком-

паније на саставне дјелове који ће поред правног добити и власнички суверенитет и своје управљачке структуре. Уосталом, и Закон о енергетици јасно каже да се ЕПЦГ раздвоји на четири правна субјекта.

Након изјашњавања Одбора директора остало је да Влада Црне Горе, као већински власник Електропривреде донесе коначну одлуку и она је то урадила, каже др Радомир Миловић, председник Одбора директора ЕПЦГ, у разговору који смо водили 20. децембра о најважнијим активностима Одбора, током године која је на измаку.

Прије двадесетак дана Влада Црне Горе је, након пуно рада на рјешавању тог питања, утврдила принципе правног раздвајања ЕПЦГ. Шта мислите о томе?

Јесте, то је питање било веома актуелно. Оно је нарочито постало актуелно у другој половини године, када смо од Европске агенције за реконструкцију и њеног савјетника IPA Energy добили

одређене предлоге са више варијанти будуће организације ЕПЦГ. Ти модели су се кретали у лепези од рјешења које подразумева потпуну дезинтеграцију Електропривреде на четири и више дјелова, по којем би сваки од њих постао акционарско друштво, до модела који подразумева висок степен вертикалне интеграције и прављење компаније у виду холдинга са одређеним бројем субјеката који би сваки за себе чинио посебне организационе и правне целине.

- Било је доста дилема и различитих мишљења, да би се на крају искристалисала два модела: модел потпуног правног раздвајања и модел који подразумева одређено јединство система тако што би се одређене функције задржале на нивоу холдинга, а значајан дио управљачких функција био спуштен у дионичарска друштва Производњу, Пренос, Дистрибуцију и Снабдијевање и наравно Електроградњу. Битно је истаћи да се Одбор директора на сједници од 23. јула ове године између свих понуђених модела определио за модел тзв. мјешовитог холдинга и подјелу Компаније на четири друштва ограничене одговорности, како је то по актуелном Закону о енергетици и предвиђено. Такав став Одбора директора био је чврст и на неки начин супростављен другачијим ставовима који су имали за циљ развијање Предузећа и потпуну дезинтеграцију система без икакве вертикалне интеграције. На крају је Влада ЦГ на сједници од 29. новембра утврдила модел правног раздвајања који ће се према њеним закључцима реализовати у три фазе, с обзиром на немогућности да се тај процес обави брже да се не би довело у питање функционисање ЕЕС, односно функционисање електропривредне структуре у организационом облику ЕПЦГ, какву сада имамо, каже Миловић.

Он се затим детаљно осврнуо за закључке Владе, односно на све три фазе реализације правног раздвајања Електропривреде, посебно коментаришући промјене у односу на садашње стање и њихове последице по одређене функције из садашњег организационог облика ЕПЦГ, што је и суштина закључака.

Објаснивши да је у првој фази предвиђено формирање акционарског друштва ЕПЦГ које и сада имамо, а да се у складу са чланом 64 Закона о привредним друштвима, формира пет једночланих друштава са ограниченом одговорношћу: Производња, Пренос, Дистрибуција, Снабдијевање и Електроградња, Миловић каже:

- Мислим да је добро да и Електроградња, с обзиром на њену специфичност, буде такво једночлано друштво, односно један од сегмената овог новог модела правно раздвојене ЕПЦГ. Њима ће као независним правним субјектима Електропривреда у виду удјела у заједничкој имовини пренијети припадајући дио, с тим што би структура акцијског капитала у ЕПЦГ остала онаква каква је сада. Електропривреда би се као холдинг и убудуће појављивала пред власницима тог капитала. У закључцима је речено да би ЕПЦГ као матично друштво задржала стратешке функције и вршила одређену благу контролу новоформираних друштава. То значи да би остала одређена вертикална интеграција, а које ће виталне функције бити задржане на нивоу холдинга биће дефинисано у наредном периоду који је орочен са 31. мартом 2008. године, до када треба да се реализује прва фаза правног раздвајања. То истовремено значи и да ће одређене функције садашње ЕПЦГ, односно њене дирекције бити спуштене у новоформирана правна друштва ограничene одговорности. Сасвим је сигурно да ће ту бити одређених промјена и то је оно што ће испунити наше наредне активности, а морам рећи да ћемо уложити велики напор и на нивоу Одбора директора, и на нивоу менаџмента да бисмо дошли до садржаја будућег модела који ће обезбиједити да се Електропривреда трансформише у складу са закључцима Владе ЦГ. При томе ћемо сигурно користити и услуге консултаната које ћемо морати ангажовати.

У овом процесу формирања друштава са ограниченом одговорношћу Преносу би се дале веће ингеренције, и то у максималном обиму који омогућава Закон о привредним друштвима због тога што је закључцима Владе предвиђено да се у току наредне године Пренос припреми за трансформацију у акционарско друштво, у складу са чланом 22 овог Закона. То се односи на другу фазу раздвајања, док трећа фаза подразумијева трансформацију друштава са ограниченом одговорношћу у акционарска друштва. Динамика ове трансформације зависиће од текуће ситуације, стања у електроенергетском систему и уопште у ел. енергетском сектору Црне

Горе и других кретања у привреди Државе и, наравно, и од тога у којем правцу ће се даље кретати евентуална власничка и организациона интеграција Рудника угља у ЕПЦГ. Ова фаза потпуног раздвајања друштава ограничene одговорности треба да се реализује до краја 2009. године.

То би била суштина закључака Владе о правном раздвајању Електропривреде, а све наведено изискује велико ангажова-

Одређене функције садашње ЕПЦГ биће спуштене у новоформирана правна друштва ограничene одговорности, док ће само виталне и стратешке функције бити задржане на нивоу холдинга

ње свих органа у ЕПЦГ и свих субјеката у Држави који прате функционисање и рад ЕЕС. То су, прије свега, Министарство за економски развој и Регулаторна агенција за енергетику, који са своје стране треба да дају допринос да се овај процес реализује на начин и у роковима, како је то предвиђено одлуком Владе.

Протекла година је била оптерећена питањем приватизације ТЕ Пљевља. Ви сте били члан Тендерске комисије за продају ТЕ као дијела имовине ЕПЦГ и приватизације 31 одсто акција Рудника угља. Процес је прекинут послје одлука Скупштине и Владе ЦГ, а након тога је поништен тендер. У међувремену су израђени одређени елаборати од стране ЕПЦГ и Рудника угља који су имали за циљ да покажу шта треба радити уколико не дође до приватизације.

Пошто до приватизације није дошло, како коментаришете ту ситуацију и шта мислите шта ће се у будуће дешавати по том питању?

Тачно је да смо до половине године имали актуелан процес продаје ТЕ Пљевља. То је био преговарачки процес са руском компанијом ЕН плус, који се у коначној верзији заснивао на принципу да ће укупна енергија произведена у ТЕ (око 1,1 милијарде kWh) бити пласирана Комбинату алуминијума, а да се Електропривреда ослободи уговорених обавеза испоруке ел. енергије у износу од милијарду и 200 милиона kWh из домаћих извора. На том принципу су преговори ишли све до краја, па је преговарачки процес био доведен до високог нивоа. Практично су главни уговори, инвестициони уговори и одређени подуговори који су се тицали функционисања система и Термоелектране у систему, од стране ЕПЦГ и Рудника угља били доведени до завршне фазе, али је ипак дошло до прекида преговарачког

процеса.

- Од самог почетка у ЕПЦГ је исказивана велика обазривост и јака позорност да се врло комплексно сагледа проблем продаје Термоелектране, што је разумљиво с обзиром на значај овог јединог термоенергетског блока који има наш систем и, коначно, јер се ради о ЕЕС коме недостају значајне количине ел. енергије, отприлике више од једне трећине укупних потреба. И све раније понуде до ове коначне да сва енергија иде КАП-у, биле су под јаком лупом и Одбора директора и менаџмента Електропривреде и у сваком случају мислим да су и једни и други имали конструктиван прилаз овом питању, строго водећи рачуна да се не направи било какав потез који би могао оштетити интерес Електропривреде и интерес Црне Горе.

- Коначно, и тај последњи предлог да сва енергија иде КАП-у је дошао као резултат настојања ЕПЦГ да се уговорни елементи с руском компанијом направе што боље, да буду што бољи и прихватљивији за Електропривреду и, уопште, за Црну Гору.

- У међувремену се много тога промијенило. Услови продаје су се знатно погоршали. Електрична енергија је знатно поскупила, а у све то била је јако инволвирана и стручна и лаичка јавност, као и поједине политичке странке, тако да је сав тај поступак, а нарочито његов преговарачки дио био под јаким мониторингом јавности, што нимало није било лако издржати, јер је то био додатни терет за све који су у томе учествовали, а посебно за Тендерску комисију, па је то завршило тако како је завршило - прекидом преговарачког процеса и поништењем тендера. Зато треба приступити разрјешавању свих оних проблема који су евидентни у пљеваљском енергетском комплексу, а они се, прије све-

Изградњом другог блока ТЕ Пљевља најбрже и најлакше бисмо дошли до новог извора енергије

га, односе на Рудник угља.

- Коначно, мислим да је и првобитна одлука о продаји и расписивању тендера за продају ТЕП-а као дијела имовине ЕПЦГ и приватизације 31 одсто акција Рудника у државном власништву, проистекла из јако нагомиланих проблема у Руднику, а не из проблема у Термоелектрани, или, пак, у Електропривреди.

- Било је, додуше, покушаја да се у циљу правдања једне такве одлуке докаже и покаже да и у Термоелектрани постоје одређени проблеми, и то еколошке природе, прије свега везано за депонију пепела и шљаке, па су тако и неки ситни проблеми јако, јако преувеличавани да би се на тај

начин „аргументовала“ радикална одлука да се овај дио ЕЕС Црне Горе прода. Но, мислим да оно што је битно треба рећи да након прекида процеса продаје ТЕ и приватизације дијела акција Рудника, сви они који учествују у функционисању овог дијела енергетског сектора државе, морају да са своје стране учине све да би се стање у том енергетском комплексу довело до неког задовољавајућег нивоа и да би се на нивоу билансних потреба омогућила производња електричне енергије у Пљевљима.

Које су то опције регулисања тог стања?

И у току самог процеса приватизације енергетских субјеката у Пљевљима, у ЕПЦГ и Руднику угља је направљен материјал кога су пратиле многе контроверзе. Назван је планом „Б“, а у ствари он је направљен с циљем да се види шта ваља чинити у Пљевљима ако не дође до приватизације, тј. шта ваља чинити постојећим власницима, а то је држава, односно ЕПЦГ, и у Руднику, наравно, оним дугим власницима, осим државе, да би се стање у том дијелу енергетског сектора довело до мјере задовољавајућих услова за производњу угља, а самим тим и електричне енергије.

Тај тзв. План „Б“ није имао никакве друге намјере нити циљеве. Прије свега,

Не може се прихватити варијанта да се увози скупа струја од преко 80 Е/МВх а да се производња у пљеваљском термоенергетском комплексу обустави или редуцира због недостатка угља

циљ му је био предузимање одређених мјера рационализације у Руднику, а и у ТЕ у функцији обезбјеђења финансијских средстава за реализацију одређених пројеката, како на дијелу постојеће инфраструктуре, тако и за изградњу другог блока и топлификације Пљеваља, и, наравно, да покаже шта радити и на који начин доћи до оптималне организације рада у том комплексу, са бројем радника који ће бити примјерен функцији и улози тога дијела у енергетском сектору Црне Горе.

У ствари, пошто није дошло до приватизације, морале су се, а и морају предузети све мјере да се направе искораци у том дијелу, и оно што је најбитније, да се производња у ТЕ обезбједи у билансним количинама.

Значи, не може се прихватити никаква варијанта да се енергија из увоза плаћа по врло високим цијенама које су реда величине 80 еура по мегаватчасу, па и више, а да се производња у пљеваљском термоенергетском комплексу обустави или редуцира због недостатка угља.

Предложене мјере се дијеле на оне које треба предузети интервентно и које се већ предузимају да се производња настави у обиму који је предвиђен Билансом и оне које се односе на то шта треба урадити, прво власнички са Рудником угља, да би се он у том погледу прилагодио за неке нове организационе шеме по којима би се евентуално интегрисао са ЕПЦГ, односно са ТЕ Пљевља. У том смислу, Влада је недавно донијела одређене закључке и у Електропривреди се на том плану припремају услови евентуалног реструктурирања тог блока у систему, као и образложења која треба да прате те услове. Наредних дана они ће бити претмет разматрања на менаџменту и на Одбору директора. Ту имамо заједничка рјешења са Рудником угља и на том плану ових дана интензивно радимо.

- Било како било, мислим да се морају предузети значајни резони кад је у питању Рудник угља, и у смислу рационализације рада, и у смислу обезбјеђења средстава за завршетак одређених инвестиционих активности које су веома битне за даљи рад Рудника, као и за намирење трошкова који проистичу из потребе за експропријацијом одређеног земљишта на простору копа Потрлица, и наравно, за набавку механизације. Уз то, постоје и други задаци који се односе на рационализацију пословања, као што је питање радне снаге и друга питања, али су то ствари које треба да се рјешавају у оквиру Рудника угља.

- Оно што је за нас битно, кад је у питању Термоелектрана, је да треба настојати да се у постремонтном периоду њен рад учини што стабилнијим, да са стране ТЕ не постоје ограничења у реализацији Биланса, и ја мислим да ћемо у том дијелу апсолутно успјети, као и у дијелу који се односи на инвестициона улагања на плану обезбјеђења нове депоније пепела и шљаке, затим обезбјеђења одређених пројеката који се тичу еколошке ситуације у самој околини ТЕ, као и неким другим пројектима који имају за циљ аутоматизацију Термоелектране, повећање снаге и друго.

Са питањем продаје Термоелектране везана је и прича о изградњи другог блока. Какве су могућности у том погледу након обуставе продаје ТЕ?

Д а, други блок је био стални предмет разговора у преговарачком процесу

продаје Термоелектране. То је био један од услова да се прихвати понуда групе ЕН плус. Било је ту доста проблема, али је изградња другог блока била једна од битних карика у читавом ланцу у којем је био и пројекат топлификације Пљеваља који је такође требало да се дјелимично реализује од стране новог власника ТЕ, а дјелимично и од стране локалне управе.

Врло је битно истаћи, кад је у питању други блок с обзиром на све околности, везано за укупни развој енергетике у Црној Гори, да је, од свих Стратегијом развоја

Одлука о продаји ТЕ и приватизација Рудника проистекла је из нагомиланих проблема у Руднику, а не из проблема у Термоелектрани

енергетике предложених објеката, изградња другог блока најближа реализацији, зато што, према свим информацијама и расположивој документацији, постоје довољне количине угља да покрију потребе производње и првог и другог блока ТЕ Пљевља и што ту нема ни проблема са власништвом локације на којој треба да се тај објекат изгради. Други блок би се свакако радио на простору постојеће ТЕ где је урађена значајна инфраструктура која би задовољила и потребе другог блока и која, према неким процјенама и предрачунима износи између 30 и 35 одсто укупних инвестиција које ће бити уложене у његову изградњу, а он би отприлике коштао око 175 милиона еура. Наравно, треба још рачунати и на 40 до 45 милиона еура улагања у постојећу инфраструктуру, тј. у депонију, одређене еколошке пројекте и друге пројекте који се тичу реконструкције и ревитализације постројења постојећег блока. Не смије се заборавити, а често се на жалост то заборавља, да је ТЕ Пљевља недавно напунила 25 година рада и да је по стручним нормативима вијек трајања ове врсте блокова

И Одбор директора и менаџмент ЕПЦГ су имали конструктиван прилаз питању продаје ТЕ, строго водећи рачуна да се не направи било какав потез на штету Електропривреде и Црне Горе

управо 25 година, с тим што се он може продужити још 15 до 20 година, али уз значајна инвестициона улагања која се повећавају са старошћу објекта.

На који начин је могуће финансирати те инвестиције у Пљевљима, односно како надомјестити оне могућности које је нудио руски учесник на тендеру?

М ислим да рјешење финансирања другог блока треба тражити на

више начина. Ми смо управо ових дана промовисали један материјал који је дао моделе пројектног финансирања за разрешење свих инвестиционих и развојних пројеката у ЕПЦГ који су веома финансијски тешки и који су сигурно у складу са Стратегијом развоја енергетике Црне Горе до 2025 године, а и у складу са нашим плановима који се тичу улагања у постојећу инфраструктуру. У том материјалу је речено да приоритет треба дати докапитализацији. Казали смо и да се, кад су у питању нови извори, може примијенити концесиони модел, што смо и раније заговарали кад су били у питању неки производни пројекти, затим да се до изградње новог објекта може доћи формирањем заједничког предузећа са стратешким партнером кога треба пронаћи, како се то ради у окружењу.

Кад је у питању други блок ТЕ Пљевља, мислим да смо најближи овом трећем моделу, тј. формирању заједничког предузећа у које бисмо ми као Електропривреда уложили постојећи блок и опрему која ће бити у функцији другог блока, док би држава дала концесије за његову изградњу, а стратешки партнер би обезбиједио средства за изградњу тог блока. Такво заједничко предузеће власнички би било дефинисано у неком односу који сада не бисмо прејудирали, јер би то била ствар договора.

- Укупно гледајући ситуацију и кад је у питању хидропотенцијал, односно изградња хидроелектрана, али и термоелектране, увјерен сам да бисмо у Пљевљима најлакше и најбрже могли доћи до новог извора ел. енергије, тј. преко другог блока ТЕ, који би годишње остваривао производњу на нивоу производње садашњег блока, или нешто већу. Значи, то би била електрана снаге између 200 и 250 мегавата са годишњом производњом од око милијарду и 300 или 400 милиона киловатчасова.

Поред наведеног, размишљамо и на плану постизања договора са ЧЕЗ-ом. Радимо на материјалу за расписивање тендера, или предтендера, којим бисмо покушали наћи стратешког партнера и то у комбинацији више модела: модела докапитализације, модела формирања заједничког предузећа, или кредитног финансирања.

У којој мјери може помоћи искуство Републике Српске на том плану?

Јесте, имамо у Гацку примјер гдје је ЧЕЗ са Електропривредом РС направио тзв. финансијски холдинг, односно заједничко предузеће које има задатак да направи други блок ТЕ Гацко, отприлике на начин што је РС у то предузеће уложила

постојећу ТЕ и Рудник угља а ЧЕЗ ће обезбиједити средства за други блок, а енергија би се дијелила сразмјерно власничком учешћу у то предузећа.

У све активности ЕПЦГ укључена је и Регулаторна агенција за енергетику.

Како коментаришете међусобне односе ЕПЦГ и Регулаторне агенције за енергетику.

Улога Регулаторне агенције за енергетику у процесе који се тичу Електропривреде отпочела је 1. јула 2007. године. То је веома значајно за ЕПЦГ. Зна се да је Регулаторна агенција задужена за одобравање регулаторно дозвољеног прихода Електропривреде, као и за утврђивање та-

И поред доста великих несугласица са Регулаторном агенцијом се мора и треба сарађивати у пуној мјери

рифа и цијена ел. енергије код свих категорија потрошње.

Међутим, и на једном и на другом плану било је доста неспоразума, да не кажем спорова. Прво је ЕПЦГ била незадовољна нивоом одобреног прихода који, због непризнавања поврата на инвестиције и сл. није обезбијеђивао пословање Електропривреде без губитака, а онда је услиједило утврђивање тарифа и цијена ел. енергије, којима се није могао досећи ни тако одобрени приход. Трошкови су у ствари за неколико десетина милиона еура били већи од могуће оствареног прихода по одобреним цијенама. Због тога су услиједиле тужбе Управном суду који је, као што се зна оборио одлуке Агенције о оба ова питања, па је, након тога, Регулаторна агенција одобрила одређено повећање цијена ел. енергије, али ни оно није довољно за покриће трошкова пословања, тако да ће и ове године цијена ел. енергије бити један од разлога за пословање ЕПЦГ са губитком.

Но, и поред тога, сматрам да у свему томе има и нешто добро. Прије свега мислим на однос јавности према Електропривреди. Кроз информације и саопштења о овим активностима и односима са Регулаторном агенцијом јавност је схватила са каквим се проблемима ЕПЦГ носи, а посебно да јој оправдане трошкове одобрава неко други, конкретно Агенција. Треба рећи и то да се све ово дешавало у години која се може сматрати једном од најтежих у дугом периоду, због изузетно лоше хидрологије и повећаног увоза изузетно скупе струје, а да при свему томе потрошачи нијесу имали никаквих проблема у снабдијевању електричном енергијом.

Све у свему, мислим да са Регулаторном агенцијом Електропривреда треба да

ради на успостављању пуног повјерења и да сарађује са јасним пословним односима, при чему у Министарство за економски развој треба да има значајну улогу, посебно у дијелу који се односи на потрошаче ел. енергије који су у стању потреба социјалне помоћи.

Шта мислите о Стратегији развоја енергетике Црне Горе, која је коначно почетком децембра усвојена на Влади Црне Горе?

Иако се Стратегија развоја енергетике директно не односи на ЕПЦГ, с обзиром да је то државни пројекат који треба да се реализује до 2025. године, мислим да је, као и код Просторног плана Црне Горе, који тек треба да буде донесен, ријеч о важном документу чији ће значај доћи до изражаја тек када за наредних 2-3 мјесеца буде урађен Акциони план изградње електроенергетских објеката који треба да утврди редослијед градње у периоду до 2025. године. То је посебно важно с обзиром да од 1982. године, када је пуштена у погон ТЕ Пљевља, није изграђен ниједан производни објекат ел. енергије, а посебно ако се зна да градња једне хидроелектране траје око 5 година, што значи да и у наредном периоду, па и када би овог тренутка почела изградња неке електране, морамо рачунати на велики дефицит ел. енергије у Црној Гори.

Међутим, овдје бих желио да истакнем чињеницу да је, у Стратегији развоја енергетике, због многих орагничења која су наметнуле поједине организације и удружења, посебно еколози, али и поједине политичке партије, огромни хидропотенцијал Црне Горе, који смо до сада рачунали на око 9,5 милијарди kWh у природном току, односно на око 11 милијарди kWh при интегрисању токова, односно превођењу вода из једног у други ток, сведен на свега непуну милијарду kWh, јер 4 ХЕ на Морачи, које су добиле приоритет, могу дати око 700 милиона, а ХЕ Комарница само 200 милиона kWh.

*

На крају овог разговора др Миловић је пожелио да посредством нашег листа свим радницима ЕПЦГ пренесемо његове честитке наступајућих празника: Нове године и Божића. Уз жеље за добро здравље и успјех у животу и на послу свим запосленим и њиховим породицама, он је радницима Дирекције ЕПЦГ поручио и да, због реструктурирања Електропривреде, не треба да брину за радно мјесто, јер су реструктурирање и утврђивање вишка радника два сасвим независна и одвојена питања.

Ж. Ђетковић

СРЂАН КОВАЧЕВИЋ, ИЗВРШНИ ДИРЕКТОР ЕПЦГ

На правом путу стварања успјешне фирме

* Пуни успјех у извршењу Електроенергетског биланса

* Једино право рјешење наплате испоручене ел. енергије је уградња бројила за даљинско читавање потрошње

* ЕПЦГ се полако, али сигурно финансијски "диже" и можемо рећи да је данас њено финансијско пословање стабилно

Самим тим што није било рестрикција у овој години која је по много чему била једна од најтежих по Електропривреду ЕПЦГ је у овој години испунила свој основни задатак, и то веома успјешно, а то је сигурно снабдијевање потрошача електричном енергијом. Мора се, међутим, рећи да је било доста проблема, но њих има сваке године и у сваком систему.

- Успјешно обављеном задатку допринијело је то што смо обезбиједили довољне количине ел. енергије, као и чињеница да је у мрежи било знатно мање проблема него ранијих година. То се нарочито односи на Црногорско приморје, што има посебну тежину, с обзиром на значај туристичке сезоне.

- Пуни успјех у извршењу Електроенергетског биланса, односно испуњења основног циља и задатка према Пословној политици је тим већи што је ово била једна изузетно тешка година у којој смо имали рекордан увоз електричне енергије који ће закључно са 31. децембром премашити двије милијарде киловатсати, чему је допринио веома дуг ремонт ТЕ Пљевља, а нијесмо имали превише среће ни са хидролошким приликама, због чега ће производња хидроелектрана бити чак испод 80 одсто у односу на планирану, што је само по себи јако лоше, каже **Срђан Ковачевић**, извршни директор ЕПЦГ у разговору за наш лист који смо, као и сваке године уприличили на самом крају године с намјером да се чују оцјене првог човјека фирме о најважнијим активностима и постигнутим резултатима колектива којим руководи.

Смањени губици ел. енергије

Констатујући да су упркос свим тим проблемима Електропривреда, односно њен менаџмент успјели да обезбиједи довољне количине ел. енергије и сигурно напајање свих потрошача, Ковачевић каже да је код цијеле те приче о напорима пословодства потребно истаћи и акцију на смањењу губитака ел. енергије у дистрибутивној мрежи под називом „Сви трошимо, а ко плаћа?“ која је започета током прошле и у пуном интензитету настављена током ове године.

Према оцјени извршног директора, акција је за првих десет мјесеци ове године дала веома добре резултате, али је у новембру то било нешто лошије од очекиваног.

- Међутим, ја сам увјерен да ће током децембра све бити враћено на ниво из октобра и ранијих мјесеци и да ће се ова година завршити на

Срђан Ковачевић

планираном нивоу од око 20 одсто, или нешто изнад тога, каже он и додаје:

- Кроз ту акцију Електропривреда је уштедјела око 15 милиона еура, што нас обавезује да наставимо, тако да очекујемо да ће већ у току наредне године губици бити на нивоу од око 17 до 18 одсто, што ће нас значајно приближити циљу од 12 одсто, колико износе технички губици који су неминовни на дистрибутивној мрежи.

Висок степен наплате

Исто тако, и наплата је била веома добра, у посљедњих шест мјесеци, чак, на нивоу 100 одсто, али је било доста проблема са искључењима нередовних платиша.

- Да није било проблема са јануарским рачунима и негативне медијске кампање, наплата би у цијелој овој години била на том нивоу, али и 92 или 93 одсто, мислим, да је такође добро, посебно ако се зна да ванбилансног поравнања готово да није било, оцијенио је Ковачевић.

Значај ремонта и реконструкција производних погона

Што се тиче производних објеката, треба рећи да је ремонтом ТЕ Пљевља и реконструкцијом котла који су трајали три мјесеца повећана снага ове електране за око 15 мегавата, што је веома важно јер је створен простор да се

већ идуће године Термоелектрана балансира на милијарду и 130 милиона kWh, скоро триста милиона више него што је произвела у овој години. Било је предвиђено да годишња производња износи милијарду и 200 милиона киловатсати, али се од тога одустало због бојазни да неће бити уља у потребним количинама.

Припремљен низ пројеката за ХЕ

Поред тога, створили су се услови за реализацију низа пројеката у хидроелектранама Перућица и Пива. Тако је у овој години у ХЕ Перућица завршена реконструкција још једног агрегата, а идуће године ће се коначно завршити реконструкција свих агрегата, па ћемо имати једну од најсавременијих хидроелектрана у околини, сматра он.

Ковачевић је, затим, везано за ХЕ Перућица, истакао да ЕПЦГ најзначајнији посао очекује у наредној години.

Припремљени су, у том смислу, пројекти за реконструкцију грађевинских објеката Перућице. Поред компензационог базена, радиће се и на надвишењу канала Зета 1 и Зета 2 и санирању инјекционе завјесе акумулације Слано и бране Слано.

- С обзиром да је завршена Студија изводљивости уградње осмог агрегата, већ у идућој години ће почети активности на његовој набавци. Иначе, његово пуштање у погон очекује се почетком 2010. године.

- Што се тиче ХЕ Пива, у току су завршне активности на обезбјеђењу значајног кредита за финансирање реконструкције ове електране. Влада Црне Горе је преко KfW банке већ обезбиједила знатна финансијска средства, а у Електропривреди је урађен пројекат багерована, спуштања нивоа доње воде, односно повећања пада, који треба да обезбиједи још 20 милиона киловатсати из ове електране.

Према наведеном произлази да је за идућу годину планиран читав низ активности које ће значити велики искорак по питању хидроелектране.

- Ако смо у овој години највише пажње посветили ТЕ Пљевља, идуће године ћемо се усредсредити на почетак реализације плана по којем ће се у постојећим ХЕ повећати производња за око 300 милиона киловатсати, тврди директор.

У наставку приче о активностима у овој и плановима у наредној години Ковачевић се осврнуо и на дистрибутивну мрежу, па каже:

- У овој години је успјешно реализован и пројекат уградње четири хиљаде бројила за даљинско читавање потрошње који је финансиран из средстава Свјетске банке. Он је показао да је једино право рјешење за Дистрибуцију и Снабдијевање, односно наплату потраживања, управо уградња таквих бројила, јер су губици у реконструисаним трафо-реонима између 3 и 4 одсто, ▶

а наплата 100 одсто. Стога је Одбор директора донио одлуку да се идуће године, када ће се у развој дистрибутивне мреже уложити 20 милиона еура, настави уградња бројила за даљинско читавање.

- Исто тако, планира се реализација значајних пројеката на преносној мрежи, које ће у већој мјери финансирати Свјетска банка. Ту треба поменути увођење далековода Подгорица - Пљевља у ТС Мојковац, по принципу улаз-излаз, чиме ће се успоставити знатно стабилнији напон на сјеверу Црне Горе. Такође се ради и пројекат за сигурније напајање Андријевице, а уз помоћ норвешке донације и KfW банке пројекат трафоа 400/110 kV у Рибаревини. У завршној фази је припрема за увођење оптике у преносну мрежу, чиме ће се Електропривреда веома добро позиционирати на телекомуникационом тржишту и створити могућности за квалитетно пружање ових услуга, каже Ковачевић додајући да су завршној фази припремни радови на веома значајном пројекту – изградњи ТС 110/10 kV Подгорица 5, којем и општина Подгорица придаје највећи значај. Он је затим истакао и значајна улагања у дистрибутивну мрежу на Црногорском приморју, гдје се све теже прати инвестициони бум због чега је већ сада потпуно извјесно да се неки од нових трафоа чија је уградња прије двије године финансирана из средстава ЕИБ, већ морају мијењати, јер је потрошња ел. енергије у том дијелу конзума толика да се може пратити једино уз помоћ још нових трафоа.

Оцјењујући као веома добру сарадњу са Свјетском и KfW банком, али и другим финансијским институцијама, директор Ковачевић нам је рекао да нас у идућој години очекује читав низ активности и нада се да ће се та сарадња одвијати успјешно као и до сада.

ЕПЦГ планира и градњу једног броја МХЕ

Поводом тендера за коришћење водотока и изградњу малих хидроелектрана који је расписала Влада Црне Горе, Ковачевић нас је информисао да је Електропривреда откупила документацију и да анализира све профиле од којих су јој неки веома добро познати, чак је одређене и она сугерисала.

- Планирамо да конструишемо за неке локације, али не у већем броју, јер процијемо да МХЕ, иако важне, нијесу превише привлачне за Електропривреду која своју позицију види у градњи великих ХЕ да ли на Морачи, Комарници, или у Боки, то ће процијенити Влада Црне Горе, каже он додајући да је добро да је Стратегија развоја енергетике Црне Горе коначно усвојена, јер је њоме тачно дефинисан простор о коме треба размишљати. По њему Електропривреда је доста допринијела да у Стратегију уђе и ХЕ Бока, с обзиром да се у том смислу већ три године бавимо Билећким језером, али, на жалост, не можемо да нађемо заједнички језик са Републиком Српском, мада смо добили јасан сигнал да можемо да на бази тог хидропотенцијала језера са наше територије развијамо пројекте онако како ми ми-

слимо. Уосталом, и предсједник Предсједништва БиХ, кад је недавно посетио Црну Гору јасно је рекао да је то право Црне Горе и да она може с том водом да ради шта год жели, те да је то, практично, ствар даље координације између двије стране: државе Црне Горе и ентитета Републике Српске, што је, у сваком случају, добро.

- Управо на тој основи Влада Црне Горе је расписала тендер за израду идејног пројекта за коришћење тог потенцијала и изабрала познату пројектантску кућу Енергопројект из Београда,

који то ради. Вјероватно ће то бити ХЕ Бока, мада се у тендеру то не наводи, већ само „идејно рјешење коришћења вода Билећког језера на територији Црне Горе“. ХЕ Бока, у ствари, не рјешава проблем дефицита ел. енергије у Црној Гори, већ га знатно ублажава, али потпуно рјешава проблем водоснабдијевања дијела Црногорског приморја. На основу тога, он сматра да ће Влада Црне Горе, након израде идејног рјешења дати овом пројекту високи приоритет изградње и очекује да ће Влада већ идуће године донијети одлуку да се уђе у изградњу значајног пројекта - изградње ХЕ Бока.

Брзо донијети одлуку о градњи бар једне велике електране

На питање шта мисли о Стратегији развоја енергетике Црне Горе до 2025. године, која је као државни пројекат, веома значајан документ и за Електропривреду Црне Горе, Срђан Ковачевић је, потврђујући ту оцјену, казао да су за ЕПЦГ прије свега, значајне велике електране, с обзиром да се велики дефицит ел. енергије у Црној Гори реализацијом пројеката које смо у Електропривреди започели, тј. реконструкцијом и модернизацијом ТЕ и хидроелектрана, може само ублажити, односно да сви ти пројекти само у одређеној мјери доприносе рјешавању дефицита, али га не могу ријешити.

- Рјешавање дефицита ел. енергије у Црној Гори захтијева изградњу нових великих електрана. Веома је битно да се брзо донесе одлука о градњи нове електране, посебно због чињенице што од 1982. године Црна Гора није ни започела, а камоли пустила у погон нови извор ел. енергије.

Други блок ТЕ који је објективно најлакше изградити најближи за доношење такве одлуке. Документација за ХЕ на Морачи је иновирана, док за ХЕ Комарницу недостаје врло мало података да би била комплетирана, што ће се врло брзо реализовати

је, каже он уз опаску да је непотребна прича о разлозима зашто је то тако и ко је крив што у Црној Гори нема довољно струје, јер то не води ничему и неће помоћи да се направи и пусти у погон ни један квалитетан објекат. Иначе, он сматра да је дефинитивно, по Стратегији, други блок ТЕ Пљевља најближи за доношење одлуке о изградњи. Осим тога, и објективно је најлакше прићи изградњи другог блока. Једино што ту фигурира као непознаница је колико пљеваљски базен располаже са резервама угља.

- Имамо увјеравања да постоје довољне количине за рад оба блока, али смо сигурни да треба

направити још једно испитивање и сагледавање прије него што се уђе у инвестицију, објашњава он и додаје:

- Поред Термоелектране Пљевља, односно другог блока ТЕ, морамо веома брзо радити на комплетирању документације за Комарницу. У том смислу недостаје врло мало података, али је ипак документација у одређеном степену недовршености, и зато треба завршити истражне радове, каже директор.

По њему, за ХЕ на Морачи је сва документа-

Реконструкцијом и модернизацијом ХЕ и ТЕ може се само ублажити дефицит ел. енергије, али рјешавање дефицита у Црној Гори могуће само изградњом великих електрана

ција иновирана и са изградњом ових ХЕ може се релативно брзо кренути, с тим што ће Влада одлучити на који начин и када ће се ући у градњу тих објеката.

- Но, опет кажем да у свему томе не треба заборавити ни ХЕ Бока, јер сам увјерен да је тај пројекат веома интересантан, понавља Ковачевић подсјећајући да се, када се говори о хидроелектранама, веома често чују различити коментари, да не кажемо неку грубљу ријеч, и вјерује да постоји одређена опструкција од стране еколошког сектора, односно невладиних организација, тј. људи који сматрају да су једино они задужени за дјеловање на заштити животне средине.

Недостаје прави дијалог енергетичара и еколога

У том смислу, мислим да Црној Гори дефинитивно недостаје дијалог, а што се њихових аргумената тиче, мислим да их треба саслушати и поред чињенице да се превише „трчи“, каже он.

Међутим, кад говоримо о градњи било којег извора у Црној Гори, треба рећи да Црна Гора нема новца, већ да он треба да буде обезбијеђен преко одређених великих институција, вјероватно банака, али при том треба знати да ниједна од тих институција неће уложити новац, или одобрити кредит уколико студије нијесу показале да је пројекат еколошки заокружен, односно да нема негативан утицај на животну околину у недопустивој мјери, упозорава Ковачевић. Шта то заправо значи, пита се он, па каже: - То значи да се прије него што се добије новац, мора поднијети Студија о утицају на околину, па уколико је она позитивна, а њу ће радити нека еминентна кућа, а не било ко, могу се добити средства. То значи да прво треба да стручњаци који се баве тим питањима прво кажу своје мишљење о одређеним пројектима, па онда да сједнемо и причамо са екологима. У супротном, или овако како се то сада ради, мени личи на игру глувих телефона.

- С друге стране, слушамо и коментаре да не можемо градити хидроелектране на Морачи због трудности терена и опасности од земљотреса, што би цијелу Подгорицу могло угрозити, поплавити, уништити! На неки начин се овим опструкцијама придружују и представници Европске уније. Ја не бих рекао да они спутавају градњу великих објеката, већ да је ријеч о њиховој обзирности. У ствари мислим, да би, уколико буде спроведена процедура доношења одлуке која је описана и у самој Стратегији градње великих електрана свима

ишла у прилог. У то сам чврсто увјерен, односно не видим разлог да градња било коме не би одговарала уколико се сва ова процедура испоштује и стручњаци кажу да је утицај објекта такав да он може добити „зелено свијетло“. Уосталом, познато је да градња било чега, а камоли једног великог енергетског објекта, утиче на одређени начин на животну средину, али поставља се питање колики је тај утицај, је ли он разуман, па уколико је у границама разумности не би требало да буде разлога за његову опструкцију.

Коректан резултат пословања

Говорећи о финансијском пословању ЕПЦГ у овој години извршни директор је казао да се треба сјетити да је ЕПЦГ у посљедње двије године пословала са значајним губитком. Примјера ради у 2006. години губитак је износио око 25 милиона еура.

Ове године, пак, очекујемо знатно бољи финансијски резултат пословања. Не можемо рећи до краја колики ће бити губитак, с обзиром да то зависи и од да ли ће Влада прихватити одређено ванбилансно поравнање и у којем износу, а и још неке активности су у току. Но, све у свему, мислим да ће губитак за 2007. годину бити испод 10 милиона. Ако знамо да је план био 18 милиона, његово остварење са око 50 одсто, мислим да се може оцијенити као веома коректан резултат, тим прије што је ова година била оптерећена са доста негативних фактора који су удружено направили резултат онакав какав јесте.

- Да будем до краја конкретан. Нијесмо до краја имали разумијевање локалних самоуправа. Општине су узеле 20 милиона еура, а да је којим случајем њихов однос био мало другачији, резултат би био много бољи. Мислим да би био око нуле, па чак и позитиван, сматра директор, објашњавајући шта је све, поред наведеног утицало на финансијско пословање Друштва.

Нијесмо имали среће ни са кишом. Производња хидроелектрана је знатно испод плана. Само по основу дугорочног уговора за хидроелектрану Пива Електропривреди Србије ћемо морати платити око 5 милиона еура. Можда и више. Да је било мало више кише мислим да би резултат био много бољи, ту негдје око нуле. И треће, мислим да нијесмо имали ни довољно разумијевања од Регулаторне агенције која не само да није одобрила никако повећање цијене за ову годину, него су оне, чак ниже, односно да су се задржале оне цијене и она пракса која је била прошле године пословање Електропривреде би опет било близу нуле.

- Мислим да је то велики помак, постигнут захваљујући значајном смањењу губитака, значајном смањењу трошкова, односно уштедама унутар система. Увјерен сам да су и радници по начину измирења обавеза према њима могли видјети да се фирма полако „диже“, јер су исплате и топлог оброка и превоза и плата биле готово потпуно редовне. И регрес и зимница су исто тако редовно исплаћивани. Дуговања према добављачима готово да и не постоје и можемо рећи да је Електропривреда данас потпуно финансијски стабилна.

Око реорганизације или реструктурирања било је доста опречних мишљења, али свјedoци смо да је, ипак, преовладао један став који је,

углавном, био Електропривредин. Влада је до нијела одлуку да до почетка априла Електропривреда треба да се реорганизује у пет друштава са ограниченом одговорношћу, да би до 1. јануара идуће године Пренос требао бити потпуно правно одвојен, а да се тек у оној трећој фази крене у потпуно разбијање Електропривреде, с тим што ће се период од двије године искористити за сагледавање ситуације у ЕПЦГ и ситуације вани и да се на основу тих параметара одлучи о том посљедњем, трећем кораку.

Шта ми овдје можемо очекивати? Сигурно је да ћемо радити нову организацију, а са њом и нову систематизацију. Ово подразумијева и следећи корак у оптимизацији унутар Електропривреде. Вјероватно ће се ићи са нешто мањим бројем систематизованих радних мјеста. У овом тренутку имамо око 3270 систематизованих радних мјеста, а стално запослених 3182. Имамо доста људи запослених на одређено вријеме. Институције које су помагале Електропривреди у реструктурирању у својим материјалима су дефинисале потребан број запослених на 2500 до 2700, зависно од варијанте коју су разрађивали, тј. од послова које у будућности треба да обавља Електропривреда.

Ја мислим да ћемо у следећој години ићи са смањењем броја запослених за 3%, значи неких стотинак људи, при чему је Одбор директора на

Морамо прихватити да је ријеч о потпуном разбијању ЕПЦГ у фазама, а вјероватно и приватизацији

посљедњој сједници донио једну јако добру одлуку којом је омогућено да радници који се одлуче да продају радно мјесто и за чијим радом не постоји потреба у Електропривреди, или се утврди да се на то мјесто неће запошљавати нови радник да се исплаћују 24 лична дохотка тог радника или просјечна примања у Електропривреди, зависно шта му више одговара, плус стимулиран дио просјечних плата у зависности од година радног стажа. Тиме су се стекли услови да средства која се дају за продају радног мјеста износе између 15 и 20 хиљада еура. То су већ значајна финансијска средства и ја очекујем да управо ових стотинак људи за које се очекује да се следеће године смањи број, буде кроз овај програм ријешено, каже директор, додајући да да још до краја није доведена контрола диплома, мада је то у великој мјери завршено. Још увијек нијесу достављени дефинитивни резултати из Србије, док Косово и Босна и Херцеговина нијесу одговорили. Процјена је да се провјерава између 500 и 550 диплома, а сада је 62 радника добило отказ због невјеродостојне дипломе. Дакле, и ту треба очекивати одређено смањење, рекао је Ковачевић.

Дирекција највише погођена

На примједбу да Дирекција може бити највише погођена реорганизацијом ЕПЦГ Срђан Ковачевић каже да је тачно. Изгледа као да је читава прича која је и вођена око организације Електропривреде била усмјерена баш на Дирекцију. Сигурно је да ће Дирекција да претрпи значајне измјене. Говори се о смањењу, односно укидању одређених служби, или можда сектора. Ја знам да ће се и неки нови

појавити, јер постоји потреба за одређеном врстом посла која до данас није била дефинисана. Биће промјена, а највише у односу на број запослених вјероватно у Дирекцији. Морамо да прихватимо да је то једноставно прва фаза на путу потпуног разбијања Електропривреде и коначно, вјероватно и приватизације.

Координација као најбољи систем одлучивања

Коментаришући начин рада Координације извршног директора Ковачевић је оцијенио да је ријеч о изузетно значајном облику доношења одлука.

Рад у Координацији је био веома значајан, поготово у овој години која се показала као јако тешка, али из које ми излазимо као побједници. Сигурно смо Компанију дигли бар за једну степену више. Поставља се питање како би све то изгледало да нијесмо имали веома интензивну комуникацију, размјену мишљења и доношење правих одлука. Сама координација је замишљена тако да се чују различита мишљења и да се направи најбоље рјешење. Ја мислим да је то једини могући начин на који може оваква фирма да функционише. Један човјек не може доносити одлуке. У ствари може, али ја сматрам да те одлуке не могу бити у већини случајева праве уколико му у доношењу одлука не помогну други људи. Ко год учествује у раду координације, види да оно што директор мисли заиста не прође лако. Било је, рецимо, да око неких ствари директор има потпуно другачије мишљење, али га убиједе да је друго рјешење боље и оно буде озваничено.

- С друге стране координације су јако битне због тога што људи из производње чују какви су проблеми Преноса и супротно. Мислим да је та прича и та размјена информација јако битна за правилно функционисање фирме и овај резултат који је постигнут значајним дијелом је постигнут управо том координацијом, размјеном информација и доношењем правих одлука у право вријеме.

- Ове године је било 41 или 42 координације, сагледаван је огромни материјал, предложени бројни закључци који су усмјеравани ка Одбору директора и све више осјећам да се та енергија акумулирана на врху, полако шири на све запослене даље. Једноставно, жеља нам је да и радници виде да нам је заиста стало да од ове компаније уистину направимо једну веома успјешну фирму. Ми смо сада на прагу тога. Само да један од она три параметра које сам раније поменуо није био такав какав јесте ми бисмо били у профиту. А онда је потпуно друга прича и око приватизације и око потреба смањења запослених итд. А и фирма почиње потпуно другачије да изгледа у очима јавности.

Огромна енергија је уложена и драго ми је да ту причу препознајем и ван Електропривреде да се ствара једна позитивна, или добра енергија, како ми то сада рекламирамо, која вуче фирму напријед и, по мени, идућа година је право вријеме кад ће се измјерити како се радило до сада. Сигурно сам да ће идућа година бити са профитом и ту немам никакву дилему, рекао нам је на крају извршни директор Срђан Ковачевић у увјерењу да је овогодишњи огромни труд излагање да се остваре позитивни резултати на свим пољима увелико уродио плодом.

Ж. Петковић

МОДЕЛ ПРАВНОГ РАЗДВАЈАЊА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ

ЕПЦГ АД са пет друштава ограничене одговорности

Влада Црне Горе је на сједници од 29. новембра 2007. године усвојила Предлог модела правног раздвајања ЕПЦГ, који је припремило Министарство за економски развој и, с тим у вези, донијела закључке према којима ће се правно раздвајање Електропривреде, с обзиром на околности и специфичности ЕЕС Црне Горе, обавити у три фазе.

У првој фази ЕПЦГ ће, као акционарско друштво, у складу са чланом 64 Закона о привредним друштвима, формирати пет једночланих друштава са ограниченом одговорношћу: Производња, Пренос, Дистрибуција, Снабдијевање и Електроградња, којима ће као независним правним субјектима, у виду удјела пренијети припадајући дио имовине. Матично друштво ће задржати стратешке послове и вршити благу координацију новоформираних друштава. Рок за ову фазу је 31. март 2008. године.

У другој фази ће се извршити издвајање Преноса који ће се формирати као акционарско друштво у складу са чланом 22 Закона о привредним друштвима. Рок - 31. децембар 2008. године.

У трећој фази ће се остала друштва са ограниченом одговорношћу трансформисати у акционарска друштва (Производња, Дистрибуција, Снабдијевање и Електроградња) у складу са чланом 22 Закона о привредним друштвима. Динамика ових активности ће зависити од резултата рада, приватизације и стеченог искуства из процеса издвајања Преноса, као и најбољих искустава система у окружењу. У случају дефинисања новог концепта организације Рудника угља и Термоелектране Пљевља ови процеси се могу убрзати. Иначе, рок за ову фазу је 31. децембар 2009. године.

Влада је даље закључила да ће се у поступку формирања друштава са ограниченом одговорношћу (ДОО), у Преносу, због његовог приоритетног конституисања у акционарско друштво у односу на остала ДОО, формирати органи управљања у максимално могућем обиму у складу са Законом о привредним друштвима, што значи

да ће поред извршног директора бити изабран и одбор директора.

Ови закључци, као ставови већинског власника, биће реализовани одлукама Одбора директора и Скупштине акционара ЕПЦГ.

Гојко Кнежевић

Влада је истовремено задужила Министарство за економски развој да формира радну групу од по два представника тог министарства и Електропривреде Црне Горе и по једног представника ЕАР-а и Регулаторне агенције за енергетику, који ће искоординирати реализацију ових закључака и квартално извјештавати Владу о својим активностима.

Реализацијом наведених закључака, према ријечима Гојка Кнежевића, члана Одбора директора ЕПЦГ, садашње функционалне цјелине Електропривреде - Производња, Пренос, Дистрибуција и Снабдијевање као и ОЦ Електроградња биће од 31. марта наредне године правно раздвојена друштва са ограниченом одговорношћу и одређеним финансијским суверенитетом. Једино ће се Пренос трансформисати у акционарско друштво у одређеном року, тј. до 31. децембра 2008. године, док ће остале цјелине до краја 2009. године остати независна предузећа у саставу ЕПЦГ која ће бити њихова матична компанија и која ће постати холдинг након измјена Закона о привредним друштвима.

Он каже да ће четири предузећа имати своје менаџерске тимове које ће бирати Одбор директора матичне компаније, а за Пренос ће важити сте-

пен веће слободе, јер ће уз руководну имати и управљачку функцију - свој одбор директора.

- Биће то предузећа са јасно дефинисаним нивоом управљања. Обезбидимо да независно послују, односно да на нивоу дневног пословања имају самосталност и права, али ће морати да полагају рачуне, да носе одговорност кроз испуњење бизнис планова које доноси матична компанија, објаснио је Кнежевић.

Он даље истиче да ће се у наредном периоду јасно дефинисати да ли ће дневни ток новца припадати новим предузећима у цјелости, или у ограниченом обиму.

Крупне обавезе као што су плаћање увезене струје, угља, исплате зарада радницима и плаћање кредитних обавеза, према мишљењу Гојка Кнежевића, остаће вјероватно у надлежности ЕПЦГ.

- Електроградња ће осталим предузећима пружати сервисне услуге и неће се финансирати из тарифа, односно цијена струје, него на основу међусобних уговора о пружању услуга. Поред Дистрибуције и Преноса, могуће да ће и Снабдијевање са Електроградњом уговорати послове и наћи свој интерес да дио искључења потрошача пребаца на то предузеће, сматра он.

Према његовим ријечима, Пренос ће бити најмање везан за матичну компанију и он ће веома брзо постати аутономан.

- На то да Пренос има што више слободе обавезују Споразум о формирању Енергетске заједнице и директиве Европске уније. Постаће акционарско друштво са својим руководним функцијама, можда и са стопостотним државним власништвом, без обзира што држава у Електропривреди има 70,6 одсто акција, истакао је Кнежевић додајући да се усвојени модел увелико подударе са моделом правног раздвајања ЕПЦГ који је Електропривреда средином ове године предложила Влади и по којем је такође предложено формирање предузећа која треба да послују самосталније у оквиру заједничке компаније, што су недавно усвојили и органи ЕПЦГ.

Ж.Њ.

ДВИЈЕ НОВЕМБАРСКЕ СЈЕДНИЦЕ ОДБОРА ДИРЕКТОРА

Биланс 2008.

У периоду између изласка два броја Листа Одбор директора је одржао још двије сједнице, у кратком временском размаку, и обје у новембру.

На сједници одржаној 15. новембра, утврђен је Електроенергетски биланс Црне Горе за 2008. годину (достављен Министарству за економски развој ради приреме и доношења енергетског биланса Државе од стране Владе Црне Горе).

Овим, за Црну Гору и Електропривреду Црне Горе, важним планским документом, је на основу остварења у протеклих девет мјесеци и процјене потрошње до краја ове године, како код дистрибутивних, тако и код директних потрошача, билансирана расположива ел. енергија у износу 4 милијарде и 803 милиона kWh, колика је процјена у наредној години, што је за 4,3 одсто више од процијене потрошње у 2007. години. Од тога ће, планирано је, бруто производња на прагу црногорских електрана износити 2,823 милијарде kWh, што уз ефекте размјене

ел. енергије из ХЕ „Пива“ са ЕПС-ом (317 милиона kWh) даје расположивих 3,140 милијарди kWh.

Иначе, Билансом је предвиђено доста велико повећање сопствене производње у односу на процјену остварења у 2007. години, и то: код ХЕ „Перућица“ за 20,1 одсто, код ХЕ „Пива“ 15,5 одсто и код ТЕ „Пљевља“ за чак 44,7 одсто, или укупно за 27,4 одсто, што је последица мале овогодишње производње због троипомјесечног застоја ТЕ у овој години ради капиталног ремонта и лоше хидрологије. преостале потребе потрошње црногорског конзума у износу од 1,663 милијарде kWh биће обезбијеђено увозом, с тим што ће ЕПЦГ ове године увести 850, а Комбинат алуминијума 813 милиона kWh.

Везано за утврђивање Биланса, Одбор директора се овом приликом осврнуо и на остварење Електроенергетског биланса за ову годину и посебно упозорио на незадовољавајући рад Рудника угља, који врло брзо може довести до

прекида рада ТЕ „Пљевља“, јер је депонија Термоелектране са 90 хиљада тона, од прије два мјесеца, спала само на тридесетак хиљада тона, и то уз осам испада Електране, што би могло имати тешке последице на функционисање ЕЕС и уредно снабдијевање потрошача.

Поводом извјештаја о реализацији активности на смањењу губитака ел. енергије на дистрибутивној мрежи и предлога мјера за њихово спровођење у наредном периоду, Одбор је оцијенио да су у периоду од 1. октобра 2006. , када је почела да се спроводи акација до 30. септембра 2007. остварени значајни резултати, тј. да су губици битно смањени: са 30,65 на 23,45 одсто, док су за девет мјесеци ове године остварени у износу од 20,59 одсто, те да ће се активности наставити како би за наредну годину били сведени на око Билансом предвиђених 18 одсто.

Значајну пажњу Одбор директора је покљонио проблематици преоптерећења електроенергетске мреже у појединим регионима Црне Горе, посебно на Приморју и Подгорици, која је изазвана интензивном градњом великог броја нових зграда, па чак и читавих блокова, хотела и слично, за чије прикључење на мрежу нема могућности без нових значајних инвестиција, што изискује брзу израду енергетских подлога за развој мреже и посебно обезбјеђење финансијских средстава која ЕПЦГ, према одобреном регулаторном приходу, нема. То значи да прикључења нових потрошача не може бити без обезбјеђења средстава од стране инвеститора, а што је, иначе, у складу са Законом о енергетици и актом Регулаторне агенције за енергетику.

Одбор директора се овом приликом бавио и новим одлукама Регулаторне агенције које су донесене након поништења ранијих од стране Управног суда, а које Електропривреди Црне Горе и даље не обезбјеђују, не само пословање без губитака, него ни остварење дозвољеног прихода који је утврдила сама Агенција и тим поводом закључио да ће се ЕПЦГ, прије него што утврди коначан став, обратити Влади Црне Горе и ресорном министарству као представницима већинског власника ЕПЦГ – Државе, за доношење одговарајућих одлука по овом питању, а посебно у погледу начина обештећења ЕПЦГ у висини разлике одобреног и објективно могуће остварљивог регулаторног прихода.

О начину набавке ел. енергије

На сједници одржаној 23. новембра, такође у Подгорици, Одбор је, поводом извјештаја извршног директора ЕПЦГ о реализацији Електроенергетског биланса констатовао да су у условима недовољне допреме угља и поред чињенице да је Електропривреда у преплати према Руднику угља за близу четири милиона еура, као и стања на депонији ТЕ Пљевља, која је за само 50 дана, уз више испада Термоелектране, са близу 100 хиљада тона пала на испод 10 хиљада, доведени у питање не само реализација билансиране производње ТЕ до краја године, него и даљи рад Термоелектране, те да ће овај значајни ел. енергетски извор најдаље за три дана морати да изађе из погона, што значи да ће бити потребно да се билансирана производња ТЕ надомјести увозом, или да се потрошња сведе на расположиве количине ел. енергије.

Међутим, како се ЕПЦГ увијек одређује за уредно снабдијевање потрошача и потпуно задовољење потреба црногорског конзума ел. енергијом, у конкретной ситуацији она неће бити у могућности да истовремено извршава

двје обавезе: да плаћа увезену ел. енергију и авансира допрему угља, констатовао је Одбор директора и закључио да Електропривреда не може даље унапријед финансирати допрему угља које нема, или су количине у границама које не обезбјеђују билансирану производњу ел. енергије у Термоелектрани.

На овој сједници Одбор директора је информисан и о одлуци менаџмента о поништењу позива за јавне набавке недостајућих количина ел. енергије за 2008. годину, на који је било пристигло осам понуда, јер су све због знатног прекорачења цијена у односу на процијену вриједност ове набавке, сходно Закону о јавним набавкама, биле неприхватљиве и, везано с тим, а у циљу благовременог закључивања уговора за испоруку укупно недостајућих количина ел. енергије и уредног снабдијевања потрошача у 2008. години, покренуо поступак за добијање сагласности од Дирекције за јавне набавке за спровођење преговарачког поступка са свим понуђачима из претходног позива без поновног објављивања позива за јавно надметање.

Ж.Ћ.

Ж.Ћ.

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИ БИЛАНС ЗА 2008. ГОДИНУ

Обезбијеђене недостајуће количине ел. енергије за 2008. из увоза

■ Преко јавног тендера објављеног у октобру укупно је обезбијеђено 841.529 хиљада мегават часова, што ће коштати 70 милиона и 622 хиљаде €

Због хроничног недостатка електричне енергије у Црној Гори, који већ достиже трећину потреба конзума, ЕПЦГ је у октобру ове године објавила јавни тендер за увоз недостајућих количина струје за 2008. годину (869 хиљада мегават часова у процијењеној вриједности од 65 милиона €), на који се јавило осам понуђача: EFT, Geni, Ател, Трејдинг, Руднап, ЧЕЗ, ЕГЛ и Еспада.

Међутим, наведени тендер је поништен јер су свих осам приспјелих понуда због знатног прекорачења цијена у односу на процијењену вриједност набавке, сходно Закону о набавкама, биле неприхватљиве.

Прихватајући одлуку менаџмента о поништењу позива за јавне набавке, Одбор директора ЕПЦГ, на сједници од 23. новембра, у циљу благовременог закључивања уговора за испоруку укупно недостајућих количина електричне енергије и уредног снабдијевања потрошача у 2008. години, покренуо је поступак за добијање сагласности од Дирекције за јавне набавке за спровођење преговорачког процеса са свим понуђачима из претходног позива без поновног позива за јавно надметање.

Понуђачи прихватили корекције

Након разговора са представницима ЕПЦГ, Регулаторне агенције за енергетику и ресорног министарства, обављених 27. новембра, представници компанија EFT из Швајцарске, Geni-а Словенија, београдског Руднапа и чешког РТ Трејдинга пристаили су да коригују понуђене цијене и услове плаћања, док представници Еспаде, ЕГЛ-а, Атела и ЧЕЗ-а то нијесу урадили.

Те корекције су повољне за ЕПЦГ, јер је добијена нешто нижа цијена за око 840 хиљада еура, а уз то сви понуђачи су одустали од авансног плаћања, па је договорено да ЕПЦГ плаћа 20 дана након испоруке.

Овим је из увоза укупно обезбијеђено 841.529 хиљада мегават часова, што ће коштати 70 милиона и 622 хиљаде €. Највише струје (79,93 одсто) понудио је EFT, коју ће ЕПЦГ платити 56,5 милиона €. Понуђених 9,15 одсто код београдског Руднапа коштаће 6,46 милиона, а 5,01 одсто које нуди Ател стајаће 3,6 милиона, док ће се 4,09 одсто РТ Трејдинга купити за 2,8 милиона, а Geni-у за преосталих 2,72 потребних количина електричне енергије треба платити 1,2 милиона €.

Све недостајуће количине електричне енергије набавиће се по јединственој ције-

ни од 83,92 € по мегават часу, а непокривених око 8,5 хиљада MWh биће набављено накондано.

Иначе, уговор са одабраним понуђачима биће потписан до краја године.

Потрошња на нивоу 2007. године

Процјена укупно недостајућих количина струје за 2008. годину урађена је у Служби за енергетику Сектора за трговинску електричном енергијом ФЦ Снабдијевање, уз неопходне консултације са Службом за оперативно управљање и вођење ЕЕС ФЦ Пренос, на основу претпостављеног односа производње и потрошње електричне енергије у 2008. години.

Наиме, производња електричне енергије из домаћих извора у 2008. години планирана је на 3220 GWh, од чега ХЕ „Перућница“ 920 GWh, ЕПС за ХЕ „Пива“ 1079 GWh (преступна година), ТЕ „Пљевља“ 1200 GWh и мале хидроелектране GWh, док је потрошња великих потрошача, према потрошњи у текућој години, бити на нивоу потреба исказаних у електроенергетском

билансу за 2007, јер је, укупно гледано, за осам мјесеци остварено 99,4 одсто од плана за ову годину.

За нето потрошњу дистрибутивних потрошача, која стагнира, односно варира, у последњих пет година, у малом опсегу око 1700 GWh, претпоставља се да ни у 2008. години неће знатније порасти. Губици на дистрибутивној мрежи имају тенденцију пада (у протеклих осам мјесеци остварени су 88,5 одсто од планираних), а губици на преносној мрежи такође су мањи од планираних.

Имајући све то у виду, закључено је да ће укупна потрошња у идућој години бити на нивоу планиране у Билансу за 2007. годину (нешто преко 4800 GWh, јер фебруар у 2008. има 29 дана).

На основу наведених претпоставки, сачињен је биланс којим је предвиђен дефицит у 2008. години од 1600 GWh. Уз претпоставку да ће КАП сопственим увозом, како је и уговорено са највећим потрошачем, набавити 731 GWh, остаје да ЕПЦГ путем увоза обезбиди 869 GWh.

Уствари, недостајућа количина електричне енергије за коју је расписан годишњи тендер, израчуната је на основу мјесечних програма оптимизације дневних биланса и неопходног заокруживања сатних величина.

И.З.

УСВОЈЕНА СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ЕНЕРГЕТИКЕ ДО 2025.

Значајан развојни докуменат

Послије дуже времена Црна Гора је добила јасну енергетску стратегију усклађену са међународним стандардима, која гарантује енергетски и развој укупне економије Црне Горе, како је казао министар за економски развој у Влади ЦГ Бранимир Гвозденовић представљајући овај важан развојни докуменат, непосредно после сједнице Владе 13. децембра ове године, када је Стратегија усвојена.

Он је том приликом најавио да ће у наредна четири мјесеца бити урађен акциони план изградње енергетских објеката, који ће омогућити примјену Стратегије, а који ће радити словеначка консултантска кућа „Корона“ у сарадњи са УНИД-ом.

Према ријечима министра Гвозденовића Стратегија је израз одређења Црне Горе да се искористе енергетски потенцијали који су сада неискоришћени, убрза ревитализација и модернизација постојеће енергетске инфраструктуре и приступи изградњи нових извора ел. енергије.

Укупна улагања неопходна за реализацију пројеката дефинисаних Стратегијом процијењена су на скоро двије милијарде еура, а предвиђена је изградња другог блока Термоелектране Пљевља, ХЕ Комарница и система 4 ХЕ на Морачи: Андријево, Расловићи, Милуновићи и Златица. Градиће се и читав низ малих хидроелектрана за које је тендер већ расписан.

За веће системе биће рађена студија утицаја на животну средину дефинисано је у овом документу.

Стратегија предвиђа, сагласно трендовима и препорукама ЕУ, повећање удијела нових обновљивих извора кроз грађење вјетрогенератора и соларних генератора и сл.

Завршетак првих нових објеката, малих хидроелектрана снаге 20 мегавата, очекује се за три године, а за 2011. је планиран завршетак другог блока ТЕ у Пљевљима, уз коју ће истовремено бити рађен и централни систем за топлификацију тог града, који ће користити секундарну, топлотну енергију из Термоелектране.

Ж.Ћ.

РАЗГОВОР СА ДИРЕКТОРОМ МИРОСЛАВОМ ВУКЧЕВИЋЕМ И ЊЕГОВИМ САРАДНИЦИМА ВЕЛИМИРОМ СТРУГАРОМ И ГВОЗДЕНОМ ФИЛИПОВИЋЕМ

Бројне активности на побољшању рада

- У циљу припреме мреже за зиму ремонтване све ТС 35/10 kV и више далековаода
- У току набавка већих количина опреме и материјала према исказаним потребама електродистрибуција
- Више разлога за регионализацију Дистрибуције у циљу бољег и ефикаснијег рада
- Имплементација нових технологија у систему мјерења доприноси развоју дистрибутивног система
- Донијете процедуре и друга интерна регулатива за лакши посао дистрибутерима

Разговор са директором ФЦ Дистрибуција **Мирославом Вукчевићем** почели смо тренутно можда најважнијом темом која чини окосницу садашњих активности у овој функционалној цјелини - припремом мреже за зимску сезону.

У вези са тим директор Вукчевић је казао да је још у септембру на састанку са директорима дистрибуција са сјевера Црне Горе, договорено да се одреде приоритети за одржавање далековаода и постројења, након чега

Мирослав Вукчевић

је прво направљен детаљан план динамике радова за трафостанице 35/10 kV, а затим завршен ремонт у готово свим дистрибуцијама, осим у Бијелом Пољу и четири ТС у којима се радило о већим проблемима који ће такође бити ријешени. У сарадњи са Електроградњом урађени су ремонтни далековаода, гдје је требало ургентно дјеловати, а у току је тендер за набавку различите овјесне опреме у вриједности од 530 хиљада еура за све дистрибуције на овом подручју, која им је неопходна за хитне интервенције, и то према приоритетима како су их саме дистрибуције одредиле. То је први пут да се ради на овакав начин, каже директор Вукчевић.

Најважније превентивно одржавање

Према његовим ријечима, истовремено је одржан састанак и са директорима дистрибуција на Приморју на којем је анализирана протекла туристичка сезона у циљу сагледавања проблема који су се појављивали у том периоду, да би се они отклонили до сљедеће сезоне.

У том смислу кренула је припрема за расписивање тендера за набавку већих количина опреме и материјала према исказаним потребама електродистрибуција

и урађен тендер за трафостанице у вриједности од милион и 50 хиљада еура, и за трансформаторе у износу од 800 хиљада еура, казао је Вукчевић подсјетивши да су прољетос комплетно ремонтвана сва постројења 35/10 kV у приморским дистрибуцијама, тако да у току сезоне није било ниједног испада

због квара, већ искључиво усљед преоптерећења, као што је био случај 24. јула, када је на температури од 45 степени испала једна трансформаторска јединица.

И у сјеверном подручју су ријетки испади послје ремонта, што показује колико је неопходно и важно превентивно одржавање да би систем добро функционисао, истакао је директор Вукчевић наводећи да има још доста старе опреме, која се тренутно систематизује, јер је у плану да се ти елементи замијене новим умјесто да се поправљају и само за кратко рјешава проблем. Постројења са веома старом опремом ће се у потпуности реконструирати, мада има и доста дотрајалих мрежа, тако да се тренутно у Бијелом Пољу ради на потпуној реконструкцији, односно изградњи новог далековаода "Рибаревице-Слијепач Мост" који је урађен 1954. године. У питању је велика инвестиција (отприлике преко пола милиона еура), јер је далековод дугачак око 5,5 километара. Набављена је сва потребна опрема и тренутно се дижу стубови, а како старих далековаода има свуда у Црној Гори, дат је налог дистрибуцијама да одреде шта је приоритет и шта се прво мора радити, казао је Вукчевић.

Према његовим ријечима, паралелно са овим активностима кренуће и реализација

тзв. Француског кредита и с тим у вези ће се у децембру у Подгорици одржати састанак са представницима компаније "Shreder electric", на којем ће се прецизирати сви детаљи и динамика испоруке опреме. Овај Уговор, који се реализује преко француске банке, иначе касни јер је чекао на овјеру у Министарству финансија Француске, нашто Електропривреда није могла да утиче. Како је све коначно овјерено, кредит је постао оперативан и Уговор на износ од осам милиона 479 хиљада еура у виду опреме која ће се испоручити Електропривреди, сада је могуће реализовати. То је, каже Вукчевић, изузетно значајно, јер су предвиђене реконструкције и објекти највиши приоритет ове функционалне цјелине и Електропривреде која у овом пројекту учествује са 1,9 милиона еура, а њена обавеза је израда техничке документације, изградња грађевинских објеката и набавка кабловског прибора, јер је неопходно да се та опрема повеже на нашу мрежу.

Контроле и искључења

Везано за одавно присутан проблем немогућности наплате рачуна од појединих конзумента, Вукчевић је казао да екипе електродистрибуција свакодневно врше искључења са мреже несавјесних потрошача, али њих око 50 одсто не дозвољава приступ мјерном мјесту, а већина од оних који се искључе са мреже, чак 80 одсто, поново се самовољно прикључују, што веома оптерећује Дистрибуцију и онемогућава је да на ефикасан начин обавља своју основну дјелатност и квалитетно одржава мрежу. Свакако да због интереса Електропривреде Дистрибуција то мора да ради и да покуша да побољша наплату потраживања, јер, како каже Вукчевић, сви зависимо од тога, због чега има мишљења да би се ангажовањем екстерних фирми које би вршиле већи притисак према инсти-

туцијама система које Електропривреди апсолутно нијесу дале подршку, постигли бољи резултати. Јер, иако се пише велики број прекршајних и кривичних пријава, нема одзива надлежних органа у мјери коју је ЕПЦГ с правом очекивала. Те пријаве се, дакле, не обрађују и не ажурирају, што наноси велику штету Електропривреди, али су у Дистрибуцији одлучни да проблем ријеше и сведу га у толерантне границе.

Смањењу губитака доприноси и сузбијање крађе струје, у чему се постижу добри резултати, али се на томе не зауставља, већ се наставља са свакодневним контролама потрошача. На Приморју је формирана централна екипа из свих тамошњих дистрибуција која врши контролу потрошње на начин што радници из једне провјеравају потрошаче из друге дистрибуције, објашњава Вукчевић.

У циљу повећања ефикасности и превазилажења проблема извршене су и одређене кадровске промјене у неколико електродистрибуција, јер је, наводи Вукчевић, у претходном периоду било доста проблема које покушавамо аналитички сагледати и заједнички рјешавати. Гдје год није било одзива у довољној мјери, нешто се морало мијењати. Он је увјерен да се, везано за губитке ел. енергије, у тим дистрибуцијама могу остварити бољи резултати и да губици могу бити мањи, иако на терену има доста проблема, због чега је неопходно да се у неким од њих што прије прими још електромонтера. Вукчевић каже да само у ЕД Подгорица недостаје 30 електромонтера, а по десет у ЕД Бар и у ЕД Никшић, те да доста монтера због повреда и слично не може више да обавља тај специјализовани посао који могу радити само потпуно здрави људи.

Везано за проблем пречитавања потрошње ради намјештања бољег резултата у смањењу губитака, који се појављивао у неким ЕД, Вукчевић је казао да је ова ФЦ у циљу добијања реалних података и бољег праћења стања губитака, формирала централне комисије које су обишле одређене дистрибуције (Беране, Бар, Котор, Цетиње, Мојковац) и нашле мање неправилности у виду пречитане енергије, али има и бројила гдје та енергија недостаје и гдје није читана потрошња, тако да је ту поравнање.

Проблеми у планирању развоја

Говорећи о проблему нових прикључака у Подгорици и Црногорском приморју, Мирослав Вукчевић је истакао да је експанзија изградње у овим подручјима довела до тога да су ЕПЦГ, да би квалитетно пратила развој, неопходне техничке подлоге које она не добија од

општине, а и детаљни урбанистички планови се готово дневно мијењају, тако да Електропривреда није у могућности да адекватно планира свој развој, односно изградњу и лоцирање нових објеката. Наиме, како саопштава Вукчевић, на Приморју се свакодневно појављују информације о будућим великим инвеститорима, а Електропривреди је потребан захтјев за снагом у одређеним подручјима, што је једини релевантни податак на основу којег се може планирати

- ЕПЦГ мора имати детаљне урбанистичке планове, ради израде енергетских подлога и дефинисања потребне снаге будућих потрошача, без чега општине не

слику о томе. Прикључење неког великог потрошача у том дијелу црногорског конзума може да изазове велике проблеме не само Електродистрибуцији, него и на преносној мрежи.

Тимским радом до најбољих резултата

У овој причи о раду и функционисању ФЦ Дистрибуција, њен директор се осврнуо и на сарадњу са менаџментом предузећа, рекавши да се све одлуке доносе тимски, на основу свакодневне комуникације и размјене искустава и информација. На недјељним састанцима менаџмента се детаљно анализирају сви сегменти рада у ФЦ и ОЦ у којима се, а поготово у Дистрибуцији, обавља велики број дјелатности, тако да је добро да се на овај начин истичу и рјешавају проблеми за које се можда другачије и не би знало, па се не би ни могла тражити одговорност за њихово превазилажење.

У наставку разговора директор Дистрибуције се дотакао и реструктурирања Електропривреде изнијевши свој став да је оптималан и реалан модел у овом тренутку издвајање Преноса као посебног предузећа, што је урадила већина електропривреда у окружењу. У овом моменту, према његовом мишљењу, не би било добро потпуно раздвајање ЕПЦГ, јер има доста тачака гдје се дјелатности преплићу и гдје још нијесу раздвојене, чак не би било нимало једноставни ни одвајање Преноса, како због власничких, тако и због техничких проблема. Мора се, наиме, пажљиво одредити мјесто раздвајања, посебно са ФЦ Производња јер су обје хидроелектране власници постројења која би, по логици, требало да припадну Преносу за управљање. Тако је ХЕ Пива нпр. власник међународних интерконективних далековада, као што је ДВ

РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА

Када је у питању функционисање Дистрибуције, директор Вукчевић каже да је у циљу постизања веће ефикасности пословања у свим сегментима у плану и реорганизација ове функционалне целине. Постоје, наиме, одређене нерационалности, као што је нпр. велики број запослених - систематизовано је чак 1538 радних мјеста али је Дистрибуцији потребно много више радника у оперативи и на терену него што их је сада, а много мање у администрацији. Стога је искључиви циљ регионализације ефикаснији рад са мањим бројем извршилаца, да би се тако у овој целини направио простор за раднике, неопходне за одржавање мреже и контролу мјерних мјеста. Јер да би се испунили амбициозни планови на смањењу губитака, потребно је много више људи за те послове.

С тим у вези Вукчевић наводи да реорганизација Дистрибуције подразумева формирање седам региона: Центар који обухвата ЕД Подгорица и ЕД Цетиње, Никшић који обухвата ЕД Никшић, Југ којем би припале електродистрибуције Улцињ, Бар и Будву, Бока гдје би се нашле електродистрибуције Котор, Тиват и Херцег Нови, Исток са ЕД Рожаје и ЕД Беране, Бјеласица са ЕД Колашин, Мојковац и Бијело Поље и седми регион би био Сјевер који би обухватио ЕД Пљевља и ЕД Жабљак. То подразумева и другачију организацију са седам тзв. координатора регионалних центара, док ће се у оквиру Дирекције формирати сектори чија ће надлежност бити већа него до сада, што је, по њему, много боља и ефикаснија организација. Вукчевић, наиме, сматра да је садашњи начин организованости Дистрибуције потпуно неефикасан. Пуно је нивоа одлучивања и руководећих мјеста, а при том постоје и велике разлике у величини територије, броју радника, дужини далековада између појединих електродистрибуција, од којих једна има четири а једна 80 хиљада потрошача. Зато ће региони по неким карактеристикама бити слични.

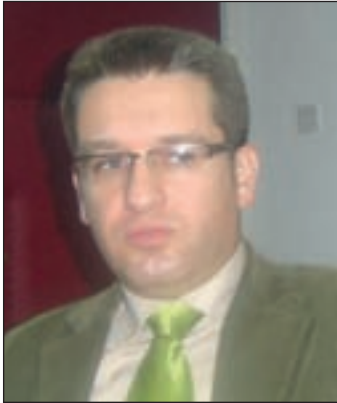
треба да одобре изградњу тих објеката, казао је Вукчевић и додао да је, у ствари, неопходно да се одреди центар потрошње у тој будућој изградњи да би се на квалитетан начин снабдјели сви потрошачи, а то захтијева одређено вријеме. Јер, да би се направио енергетски објекат 35/10 kV који ће врло брзо бити неопходан на приморју, а посебно преносни објекат, потребне су године (рок за изградњу ПГ 5 је 27 мјесеци). Електропривреда не може да утиче да се тај проблем почне што прије рјешавати, јер мора да чека техничке подлоге, тако да ће доћи у ситуацију да буде одговорна за нешто што није у њеној надлежности. Ни општине у правој мјери не препознају овај проблем и немају реалну

овом тренутку издвајање Преноса као посебног предузећа, што је урадила већина електропривреда у окружењу. У овом моменту, према његовом мишљењу, не би било добро потпуно раздвајање ЕПЦГ, јер има доста тачака гдје се дјелатности преплићу и гдје још нијесу раздвојене, чак не би било нимало једноставни ни одвајање Преноса, како због власничких, тако и због техничких проблема. Мора се, наиме, пажљиво одредити мјесто раздвајања, посебно са ФЦ Производња јер су обје хидроелектране власници постројења која би, по логици, требало да припадну Преносу за управљање. Тако је ХЕ Пива нпр. власник међународних интерконективних далековада, као што је ДВ

“Пива-Сарајево”, а природно је да због транзита енергије њиме управља Пренос, рекао је Мирослав Вукчевић.

СА ПРОЦЕДУРАМА ЛАКШИ ПОСАО

У циљу доношења укупне интерне регулативе, у ФЦ Дистрибуција су, према ријечима **Велимира Стругара**, помоћника директора Дистрибуције за техничка питања, формирали радне групе са задужењем да ураде низ процедура које ће јасно дефинисати радне задатке и одговорност сваког извршиоца у овој цјелини. У том смислу урађена је Процедура за

Велимир Стругар

за читавање бројила, затим Процедура за размјену бројила, Процедура за обрачун неовлашћене енергије и низ других процедура које су већ дале добре резултате. Поред ових активности Стругар наводи и израду сопствених техничких препорука, које до сада нијесу имали, већ су користили техничку регулативу из окружења. Урађена је, дакле, Техничка препорука за мјерно мјесто, као и Техничка препорука за прикључење потрошача на НН мрежу – ТП 2, која поред претходне техничке препоруке за трафостанице - ТП1 чини основ за организовање дистрибутивне мреже на 10 киловолтном напону, све до прикључка на НН мрежу. Основна идеја је да мјерно мјесто буде под потпуном контролом Дистрибуције, ван објекта потрошача, у нарочитом прикључном мјерном ормару који ће се налазити на линији разграничења између јавне површине и приватног посједа. У сеоском подручју гдје је приватни посјед велики, потрошач ће бити прикључен у прикључном ормару на најближем стубу, појашњава Стругар, додајући да ће сходно Закону о енергетици и обавези оператора дистрибуције да газдује бројилима, комплетан мјерни ормар и бројило бити у власништву ове ФЦ

- То је увезано са новом Процедуром, тј. методологијом за обрачун реалних и праведних надокнада за прикључење потрошача на дистрибутивну мрежу и уговорима за прикључење и коришћење мреже који су дати на одобравање Регулаторној агенцији, што ће на потпуно нови начин уредити односе у поступку издавања докумената за прикључење нових потрошача, каже Стругар и додаје да тај акт прати и савремени софтвер који ће бити и визуелно понуђен новим потрошачима када дођу за сагласност за прикључење и

одговарајућа документа. Сва та документа, како је објаснио, биће цјеловито праћена и централно регистрована на серверу у Подгорици, и то је револуционарна ствар јер ће по први пут издавање сагласности за прикључење бити електронски праћено од почетка до краја, тј. од појаве потенцијалног потрошача у регионалном центру до његовог прикључења које ће бити могуће тек након верификације цијелог поступка у централу, односно кад се утврди да је потрошач испунио све услове да буде прикључен, прецизирао је Стругар.

А с обзиром да је у Електропривреди актуелан проблем преоптерећења, мора се водити рачуна и о томе да ли ти потрошачи ангажују онолико снаге за колико су добили сагласност и под којим условима им је она издата. У том циљу ће се у мјерне ормаре, у складу са Техничком препоруком за прикључење на НН мрежу, уграђивати уређаји који су опремљени таквим техничким средствима да могу да контролишу ниво снаге коју ти потрошачи ангажују. Такође ће се урадити још једна процедура која ће уредити односе између потрошача и дистрибуције и која ће бити инкорпорирана у уговор о коришћењу мреже, тако да ће потрошач унапријед знати да не може да ангажује више снаге него што је платио, у складу са уговором о прикључењу, као што ће и електродистрибуција тачно знати колико у трафо реону има потрошача и колико снаге они ангажују, односно у сваком тренутку ће бити јасно колика је преостала резерва на том трафо реону, истакао је Стругар. Он је, затим, додао да је софтвер договорен са Центром за информационо комуникационе технологије у Никшићу и да ће то помоћи Дистрибуцији да прикључења, која су за њу веома важан сегмент, организује на потпуно нов и савремен начин.

Регионализацијом до ефикасности

Наш саговорник се, потом, осврнуо и на регионализацију Дистрибуције, рекавши да ће седам регионалних центара, уколико се усвоји нова организација, имати своје зоне дјеловања. Значи, постојаће секторска организација у дијелу Сектора за управљање, Сектора за одржавање, Сектора за развој и инвестиције, Сектора за мјерење, економско финансијског и прав-

но кадровског Сектора и Сектора за комуникационо информационе технологије у Дирекцији, а ти сектори ће имати одговарајуће ниже облике у регионалним центрима. Руководиоци сектора биће задужени за планирање и спровођење тих планова по дубини у свом ресору а координацију активности по хоризонтали на нивоу регионалних центара спроводиће координатори у регионима који ће, у том смислу, имати обавезу да извјештавају директора ФЦ о евентуалним проблемима у реализацији задатих планова али неће директно утицати на приоритете у планирању и приоритете у рјешавању одговарајућих проблема, иако могу сугерисати рјешења. Пуну одговорност за спровођење свих планираних

НОВЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У СИСТЕМУ МЈЕРЕЊА

Велимир Стругар нас је овом приликом информисао да је у Дистрибуцији тренутно актуелна и израда концепције развоја система мјерења у црногорском ЕД систему који подразумева, како мјерење на тачкама раздвајања са Преносом, тако и мјерење на прикључним тачкама свих потрошача у дистрибутивном конзуму. Циљ је да тај развој буде оптималан, уз употребу нових технологија, даљинског читавања и даљинског искључења, уз реконструкцију прикључака у складу са Техничком препоруком за прикључење потрошача на нисконапонску мрежу, истиче Стругар додајући да ће даљинско читавање потрошње постати усвојена стратегија развоја дистрибутивног система барем код потрошача у дефинисаним трансформаторским реонима, јер је ЕД пилот пројекат који је имплементиран у одређене реоне, показао изванредне резултате. Наиме, Стругар каже да су у трансформаторским реонима у којима је заживио овај пројекат, губици од два до три посто, што је довољан разлог да такав систем, колико год да кошта, за Дистрибуцију буде исплатив. Не може се доводити у сумњу она инвестиција која се за кратко вријеме врати кроз смањење губитака, прецизира Стругар.

активности за свој ресор имаће директори сектора, објаснио је Стругар

У Дистрибуцији су увјерени да је то ефикасно рјешење, јер ће се стручњацима за одговарајућу област дати пуна ингеренција али и тражити пуна одговорност.

- Дистрибуција Црне Горе са 300 хиљада потрошача и енергијом коју реализује је на нивоу једног оптималног дистрибутивног предузећа у свијету, а ми практично имамо 16 предузећа. Неопходна је, дакле, брза и енергична реорганизација и има ставова да су због конфигурације терена

у Црној Гори оптимална три региона, каже Стругар, додајући да регионализација подразумијева и измјену структуре запослених која мора да буде подржана једним квалитетним социјалним програмом за прекобројне, мада ће се дати шанса свима који се могу доказати кроз процес рада.

- Свако од нас зна колико доприноси предузећу у којем ради, и није коректно бити у фирми а и у назнакама јој бити нелојалан. Само ми можемо поправити ову ситуацију, сматра Стругар.

ОДРЖАВАЊЕ МРЕЖЕ НАЈПРЕЧИ ПОСАО

Обиласком свих дистрибуција на Црногорском приморју пред овогодишњу туристичку сезону уочени су и углавном отклоњени проблеми тако да је сезона и поред неочекивано великог броја туриста, протекла без испада због кварова и већих проблема, осим испада услед преоптерећења 24. јула у Будви, кад је дио потрошача остао без напона, рекао нам је **Гвозден**

Гвозден Филиповић

Филиповић, помоћник директора Дистрибуције и главни координатор за приморске дистрибуције и ЕД Подгорица.

Према његовим ријечима, проблем је проузроковала веома висока температура тога дана јер техничка опрема у трафостаницама није предвиђена за рад на толиким температурама. Монтер који је први дотакао оклоп трансформатора на којем је у том тренутку било близу 100 степени, задобио је опекотине а проблем је превазиђен ангажовањем ватрогасног возила за хлађење трансформатора, јер је то било једино рјешење за његово враћање у погон.

Иначе, припрема за ову сезону је почела у мају, али се сљедећа припрема још од септембра, каже Филиповић додајући да је у том смислу са директорима тамошњих ЕД направљен план за 2008. годину, након чега су расписани тендери за трафостанице и трансформаторске јединице, за опрему и материјал за који су дистрибуције исказале потребу. Принцип рада је врло једноставан, набавља се оно што је најнужније дистрибуцијама по ставкама и објектима. Он подсјећа да је у Улцињу лџетос уграђена опрема у вриједности од близу 500 хиљада еура, те да се усред сезоне због преоптерећења копао канал за кабловски вод дужине 2,5 километара, и успјело се да се проблем елиминише за 15-так дана.

Кад је у питању снабдијевање ел.

енергијом Црногорског приморја, треба, по мишљењу Филиповића, истаћи и проблем који настаје због тога што неке трафостанице и објекти нијесу у власништву Електропривреде него хотела и туристичких комплекса који су дужни да сами одржавају постројење и врше сервис, мада им ЕПЦГ као својим потрошачима излази у сусрет кад год то може. Често се, међутим, сматра одговорном кад нема струје због кварова у тим објектима, иако она објективно на то не може да утиче. Ово ће у наредном периоду донијети много проблема Електропривреди, јер је Закон о енергетици прописао да инвеститор који финансира трафостаницу има право да је задржи као своје основно средство, и то је добро док је ТС нова, али последице пар година настаје проблем, објашњава Филиповић.

Он се осврнуо и на напајање Котора у којем се интензивно гради, због чега су порасле и потребе за енергијом, које тешко може да задовољи напонски ниво 35 kV. Због тога се ушло у изградњу 110 kV далековода и ТС 110/35 kV Шкалаари, што ће за неко вријеме ријешити напајање овог приморског града.

А везано за проблем функционисања система који је директно угрожен елементарним непогодама, Филиповић је рекао да не може на Жабљаку бити неког редовног одржавања далековода који су на преко 2000 м надморске висине. Због тога је у марту прошле године на том подручју пало пет хиљада стубова за један дан и ту су монтерске екипе уложиле надљудски напор у санацији далековода, због чега им треба одати признање.

Неопходно проширење преоптерећених трафо реона

У наставку разговора Филиповић наводи да екипа Дистрибуције врши ремонт дотрајале опреме у свих 80 трафостаница 35/10 kV и у овој години успјеће да заврши комплетан посао. Резултат тога је што није било ниједног већег квара, осим на ниском напону. Филиповић међутим каже да хотели и други већи потрошачи набављају современу опрему без консултовања Електропривреде да ли такву опрему може да издржи мрежа. Већ је било проблема у Будви, Котору и Улцињу, па ће Дистрибуција морати да новим набавкама обезбиди ту опрему, мада је у томе омета Закон о јавним набавкама, односно прописани рокови који су врло проблематични за Електро-

привреду, јер је потребно најмање три мјесеца да се добије неки елемент, а камоли трафостаницама или трансформатор, што је за ову ФЦ и за ЕПЦГ јако спор. Не може се, каже Филиповић, хаваријски реаговати у непредвиђеним ситуацијама у којима су Дистрибуцији потпуно везане руке за брзу интервенцију и замјену одређених елемената који

Ново радно вријеме у Дистрибуцији

■ Радни дан почиње у 8, а завршава се у 16 часова, са полчасовном паузом од 12 до 12,30 часова

Европско радно вријеме прво је у Електропривреди Црне Горе почело, од 10. децембра 2007. године, да се примјењује у ФЦ Дистрибуција.

Наиме, одлуком о распореду радног времена у ФЦ Дистрибуција, коју је 7. децембра ове године донио директор Мирослав Вукчевић, уведено је редовно радно вријеме за запослене, како у Дирекцији ове функционалне цјелине, тако и у свим електродистрибуцијама.

Дакле, умјесто као до сада у 7, електродистрибутери од 10. децембра на посао долазе сат касније, у 8 часова, а радни дан завршавају у 16 часова.

Што се тиче осталих обавеза по овој одлуци, запослени има на одмор у трајању од 30 минута, који траје од 12 до 12,30 часова, осим за запослене чија природа посла то не дозвољава, а пауза од пола сата, као и до сада, рачуна се у радно вријеме.

Овим је „европски сат“ почео да куца и у Електропривреди, што је, надамо се, још један корак ближе Европској унији, мада је, како рече један од учесника Округлог стола на ЕТФ-у о реструктурирању, ЕПЦГ, а тиме и Црна Гора, преко сектора енергетике, након потписивања Споразума о оснивању Енергетске заједнице, већ постала дио ЕУ, чиме ће се испуњавањем обавезе стварања тржишта електричне енергије интегрисати и са тржиштем Европе.

И.З.

су изузетно значајни за функционисање система. Овај Закон по њему је добар само за дугорочне планске набавке, јер доприноси смањењу цијена код добављача. Тренутно се траже могућности за склапање уговора са стратешким партнерима, што би за неколико процената смањило цијене великог дијела опреме.

Исто тако објекти се проширују без тражења одобрења од ЕД, што је такође велики проблем. Ти трафо реони су сви-

дентирани и мораће да се прошире кроз уградњу нових трансформаторских јединица веће снаге, или чак и изградњу нових ТС у одређеним дјеловима.

И климе су направиле додатне проблеме ниском напону јер су то уређаји који су температурно зависни, тј. раде директно пропорционално температури, па како расте температура, расте и потрошња, и што је хладније опет се више троши, тако да то оптерећује НН мрежу и нарушава фактор једновремености.

Модернизација мјерног мјеста

Везано за искључења потрошача са мреже, наш саговорник је казао да је то наслијеђени посао, јер по новој регулативи није лиценцирана дјелатност Дистрибуције него Снабдијевања, иако потрошачи не разликују те двије цјелине.

- Лиценцирана дјелатност ФЦ Дистрибуција је одржавање мреже и испорука ел. енергије до потрошача, а наплата и искључења су у домену Снабдијевања. Наша је

контрола мјерног мјеста и само мјерно мјесто као мјесто предаје ел. енергије, објашњава наш саговорник додајући да су, с обзиром да Дистрибуција врши искључења, уведене неке новине у овај посао, као што је примјена тзв. слијепе маске осигурача, што је дало добре резултате. У Подгорици је захваљујући примјени ових осигурача степен наплате преко 80 одсто, тј. од 100 искључених, њих 80 потпише протокол о плаћању. Очекују се добри резултати и у Никшићу, Б. Пољу, Беранама и Херцег Новом, у којима је тренутно актуелна уградња поменутих маски.

Гвозден Филиповић је затим истакао и проблем самовољног прикључења, па иако Дистрибуција предаје записнике, прекршајне и кривичне пријаве, то нема великог ефекта, због чега се често дешава да се по десет пута искључују исти потрошачи, а неки су и веома агресивни.

У овом дијелу конзума, према ријечи-ма Филиповића, актуелна је и контрола тзв. дивљих потрошача. Формирано је координационо тијело за контролу потро-

шње којим координира министар Бранимир Гвозденовић, а поред дистрибуција, укључени су и предсједници општина и друге релевантне институције. Предвиђене су високе казне за неовлашћено коришћење ел. енергије

Филиповић није пропустио прилику да истакне добре резултате Акције на смањењу губитака, рекавши да треба да се зна да смањење губитака за само један одсто Електроприврди доноси два милиона еура који се могу уложити у нове технологије.

Како је контрола мјерног мјеста лиценцирани посао Дистрибуције, недавно су формиране екипе којима ће ово бити сталан посао. То подразумијева излазак код потрошача, искључење на бројилу и контролу комплетне електро инсталације у кући. Већ има резултата јер је нађено доста неправилности и оштећења, рекао је Филиповић додајући да се кроз губитке може сагледати рад и организованост Дистрибуције, и начин на који се приступа том проблему.

Б.М.

ИМЕНОВАЊА

У склопу шире приче о активностима ФЦ Дистрибуција објављујемо и именовања на мјесто директора локалних електродистрибуција: Цетиње, Бар и Котор

САША МИЛОВАНОВИЋ ДИРЕКТОР ЕД КОТОР

Директор ФЦ Дистрибуција **Мирослав Вукчевић** је рјешењем од 22. октобра 2007. године за директора Електродистрибуције Котор именован дипл. ел.инж. **Сашу Миловановића**.

Саша Миловановић рођен је 1966. године у Ба-ру, гдје је завршио основну и средњу школу, а на Електротехничком факултету у Подгорици (смјер енергетика) дипломирао је 1998. године.

У Електропривреди Црне Горе, гдје се запослио у јуну 1998, посао оперативног диспечера у тадашњој Служби УЕИ (Сектор за дистрибуцију Подгорица), данас Дистрибутивни диспечерски центар – ФЦ Дистрибуција, обављао је до именовања за директора которске дистрибуције.

ДРАГУТИН БОРИЧИЋ ДИРЕКТОР ЕД ЦЕТИЊЕ

Рјешењем директора ФЦ Дистрибуција **Мирослава Вукчевића** од 7. новембра 2007. године за директора ЕД Цетиње именован је дипл.ел.инж. **Драгутин Боричић**.

Након завршетка Електротехничког факултета у Подгорици 1971. године запослио се у Електротехничку школу у Подгорици, као предавач стручних предмета, а 1975. прелази у Железницу, гдје је радио на електрификацији пруге Београд – Бар.

Од 1982. до 1991. године обављао је послове директора ООУР-а Електротехничке дјелатности у оквиру ЖТО Титоград, а од 1991. до 1998. био је на дужности помоћника генералног директора Железнице Црне Горе.

У ЕПЦГ је дошао у јулу 2003. године на радно мјесто шефа Одјелења за намјенске пројекте у Служби за инвестиције и пројектовање Сектора за развој и инжењеринг, а у јануару 2006, због реорганизације Друштва, прелази у ФЦ Дистрибуција, гдје ради у Служби за инвестиције, инжењеринг и прикључења, са којег мјеста је и именован за директора ЕД Цетиње.

ЈАГОШ ПУПОВИЋ ДИРЕКТОР ЕД БАР

Одлуком директора ФЦ Дистрибуција **Мирослава Вукчевића** од 11. новембра 2007. године за директора Електродистрибуције Бар именован је дипломирани електроинжењер **Јагош Пуповић**.

Рођен 29. априла 1972. године у Пљевљима, основну школу завршио је у мјесту Градац код Пљеваља, а гимназију у Пљевљима. На Електротехничком факултету у Подгорици дипломирао је 13. јуна 1997. године.

У Електропривреди Црне Горе, гдје се запослио 2. децембра 1997. године, радио је у Диспечерском центру Сектора за дистрибуцију у Подгорицу, одакле 1. јуна 2004. прелази у Национални диспечерски центар (Сектор за пренос и управљање), гдје остаје до ступања нову дужност.

Од новембра 2005. године до именовања за директора ЕД Бар био је повјереник Синдикалне подружнице ФЦ Пренос.

И.З.

ИНТЕРВЈУ: СРЕТЕН ГОЈКОВИЋ, ДИРЕКТОР ФЦ СНАБДИЈЕВАЊЕ

Све подређено повећању степена наплате

Као што је познато новим Законом о енергетици предвиђено је формирање 4 функционално раздвојене цјелине у оквиру вертикално интегрисане Електропривреде Црне Горе. Та четврта цјелина је Снабдијевање. Протекле су двије и по године од почетка активности на формирању Снабдијевања, што је довољно дуг период да се сагледају активности које су предузете у претходном периоду и да

Сретен Гојковић

се направе планови за наредни период, али с обзиром да се у наредном периоду, према Одлуци Владе Црне Горе од 1. априла Електропривреда трансформише у пет независних друштава са ограниченом одговорношћу, и позиција Снабдијевања ће бити нешто другачија него до сада, што је додатни разлог за разговор са првим човјеком ове функционалне цјелине, господином **Сретенем Гојковићем** о активностима Снабдијевања на пређеном путу од формирања до сада и првим сагледавањима новог статуса који ће ускоро услједити.

- Претходни период су карактерисале значајне активности на организовању јединица Снабдијевања. Највећи број запослених у Снабдијевању преузет је из појединих дистрибуција. Требало је оформити 16 организационих јединица по терену, издвојити наплату из Дистрибуције, водити комплетну наплату, затим, упоредо са тим одвијале су се и друге активности предвиђене лиценцом о снабдијевању као што су организовање и расписивање тендера за набавку недостајућих количина ел. енергије, израде енергетског биланса и сл, каже Гојковић.

С обзиром да смо на крају године, прилика је да се сагледају остварени резултати. Како их оцјењујете?

Ако погледамо реализацију наплате од формирања ове функционалне цјелине онда је више него јасно да је њено остваривање сигурно оправдало очекивање. Довољно је рећи да је у претходној, 2006. години остварен степен наплате од 96%, што је знатно више од оног периода кад је исте послове обављала ФЦ Дистрибуција.

У току ове године биљежили смо изузетно позитивне резултате што се тиче тренда наплате. У прва два мјесеца било је проблема због изузетно високих рачуна за домаћин-

ства изазваних енормно високим увозом ел. енергије, што се негативно одразило на јануарску наплату са процентом наплате од 57,82, фебруарску - 63%, док се наплата наредних мјесеци значајно стабилизовала и износила око 90%, а у августу је износила чак и 111%.

Нема сумње да је добра реализација наплате допринијела уредном сервисирању изузетно великих обавеза за увезену

ел. енергију?

Свакако. Довољно је рећи да је за 11 мјесеци 2007. године Електропривреда увезла милијарду 261 милион и 655 хиљада киловат часова ел. енергије и да је за то платила око 83 милиона €. Ово је посебно дошло до изражаја у љетњим мјесецима, када је само за три мјесеца (јул, август и септембар) фактура за увезену енергију износила око 35 милиона €. Али баш у тим мјесецима наша ФЦ је имала изузетно добре резултате у погледу степена наплате.

Иза ових добрих резултата стоје и огромна залагања и рад у комплетној ФЦ, њих око 200, јер, сложићете се, наплата је врло комплексан проблем и да не зависи само од наше ФЦ него је скопчана са много спољних елемената као што су материјалне могућности грађана, економско стање привреде, тј. стање привредних субјеката да сервисирају своје обавезе за енергију и сл.

Да ли су искључења и утужења неуредних платиша допринијела повећању степена наплате?

З а реализацију наплате изузетно су значајне и активности које се спроводе на искључењу потрошача са дистрибутивне мреже. У претходном периоду искључење са мреже вршиле су локалне дистрибуције. Међутим, карактеристично је да читав претходни период обилежава релативно низак проценат искључених потрошача у односу на број датих налога. Тако је, нпр. за 11 мјесеци ове године ФЦ Снабдијевање издала 149 хиљада и 258 налога за искључење потрошача, а реализовано је нешто мање од 12 хиљада, што је непуних 8%.

Али, поред мјера принудне наплате путем искључења, Снабдијевање предузима и низ других активности, у првом реду утуже-

ње неуредних платиша, тако да се значајан дио енергије наплаћује и путем судских пресуда, односно рјешења о извршењу, а треба, међутим, рећи да отежавајућу околност за Електропривреду представља изузетно висок ниво старих потраживања из претходних година, која износе око 90 милиона. Да би поспјешили активности на наплати ових потраживања у ФЦ Снабдијевање се ради на изради Стратегије наплате потраживања, гдје се предвиђа низ мјера које ће, надамо се, допринијети значајно успјешнијој наплати потраживања.

А колико износе укупна потраживања у овом тренутку?

Укупна потраживања на дан 30. новембар износе 106 милиона и 385 хиљада €. Међутим, ако узмемо у обзир да ту спада и новембарска фактура која је изашла 30. новембра, јер наплата ове фактуре није укључена у поменути салдо.

Међутим ако претпоставимо да ће та фактура у великом проценту бити наплаћена, онда је јасно да је око 90 милиона € потраживање од дистрибутивних потрошача из претходног периода.

Треба рећи и да је структура тих потраживања специфична. Преко трећине потраживања су старија од једне године у категорији "домаћинства" и од 3 године у категорији "остала потрошња". И наплата ових потраживања је врло специфична, јер се не може извршити судским путем, а с обзиром на низак ниво искључења, за искључење свих потрошача чији је дуг дошао у зону застарјелости са оваквим темпом искључења било би потребно више година.

Стручне службе Снабдијевања увидјеле су овај проблем и интензивно раде на мјерама за побољшање наплате. У том циљу, у наредној години планирамо да ће се искључења потрошача интензивирати кроз укључење екипа Електроградње које су и претходна неколика мјесеца дале доста добре резултате, затим кроз попуну упражњених систематизованих радних мјеста у ФЦ Дистрибуција. Те екипе ће се бавити само искључењем потрошача. Ако ове мјере не буду дале задовољавајуће ефекте, као трећа могућност је расписивање тендера за ангажовање трећих лица на пословима искључења.

С друге стране, што се тиче наше ФЦ сагледавају се начини да се идентификују и на неки начин награде уредне платише, па ћемо у наредној години озбиљно размислити да се путем одговарајућег попушта, сти- мулишу потрошачи који уредно измирују

своје обавезе, а свима осталима који нијесу у таквој могућности даће се прилика да се кроз наплату дуга у више рата и сл. доведу у стање да уредно сервисирају своје обавезе.

Произлази да је од формирања Снабдијевања тежиште активности ове ФЦ било на наплати испоручене ел. енергије?

Сасвим природно, јер у оваквим условима са изузетно великим увозом енергије све је било подређено циљу да се наплата дигне на врло висок ниво, што је у значајној мјери и остварено.

ЗАБРИЊАВАЈУЋИ ПОДАЦИ

Стручне службе Снабдијевања, односно Сектор за наплату је анализирао стање потраживања, у првом реду код домаћинстава и дошао до врло забрињавајућих података. Дуговања домаћинстава, по основу испоручене ел. енергије се крећу од 1,65 просјечних мјесечних фактура у Тивту до 17,45 у Бијелом Пољу, што је изузетно забрињавајуће.

Уредних платиша у категорији "домаћинства" у овом тренутку има око 90 хиљада, док сви остали, око 200 хиљада, имају нека заостала потраживања

Само у 2007. години утужено је 31.834 потрошача и то 30.867 из "домаћинстава" и 967 из "остале потрошње". Укупан износ утужених потраживања је 17 милиона 744 хиљаде 275 €. Међутим, изузетно је поражавајућ низак ниво наплате судским путем. Ради се о томе да су судови "затрпани" огромним бројем предмета и да су принудне мјере наплате путем пљенидбе имовине неефикасне, односно да дају изузетно слабе резултате.

С друге стране Снабдијевање, у складу са својом лиценцом, има и низ других обавеза. У првом реду то су активности око израде Електроенергетског биланса, праћење реализације Биланса, затим активности на увозу и набавци недостајућих количина ел. енергије. И ове и прошле године Снабдијевање је било носилац послова и организације тендера за набавку недостајућих количина ел. енергије. С тим у вези да кажемо да су за следећу годину углавном обезбијеђене недостајуће количине ел. енергије од око 850 милиона киловат часова, а у току су активности на усаглашавању уговора са испоручиоцима.

Како је текла овогодишња набавка?

Као што је познато, организацију тендера за набавку недостајућих количина ел. енергије ове године пратиле су и одређене потешкоће. Због изузетно високе понуђене цијене пробитен је дозвољени и планирани износ средстава за јавну набавку, па је то условило да тендер буде поништен, па се на основу приспјелих понуда организује преговарачки поступак. Након спроведеног преговарачког поступка Електропривреда је успјела да обезбиди нешто повољније цијене ел. енергије за идућу годину и оствари уштеду у односу на претходно понуђене цијене на тендеру реда величине око 840 хиљада еура. Иначе, укупна вриједност увезене

ел. енергије биће преко 70 милиона еура.

Наплата мора бити максимална да би се толике обавезе уредно сервисирале. Да ли се у ту сврху планирају још неке мјере?

Оно што у наредној години треба посебно потенцирати и организовати је Центар за контакте са купцима. На том плану у претходном периоду нијесмо урадили много. У наредном периоду требало би да имамо сталан контакт са купцима, а на то нас обавезују и Правила о снабдијевању која, у једном члану, кажу да смо са свим потрошачима

обавезни да склопимо уговоре о снабдијевању, а с обзиром да се потписивањем Атинског споразума стварају услови да за отварање тржишта ел. енергије и то већ од 1. јануара, апсолутно и комуникацију са грађанима треба да подигнемо на знатно виши ниво путем давања разних обавјештења, објашњења и што више контаката. Надамо се да ће у идућој години, у правом смислу те ријечи заживјети Центар за

контакте са купцима кроз нову систематизацију и организацију и да ће бити на услузи свим потрошачима, али и у функцији боље наплате потраживања.

Рекли сте да је у сврху побољшања наплате у Снабдијевању направљена и стратегија. У овој општој поплави стратегија ево још једна - Стратегија наплате?

Па добро, ова нова се зове тачно "Програм мјера ефикасније наплате потраживања за испоручену енергију у категорији домаћинстава". Она ће бити разматрана на првој наредној сједници Одбора директора.

Основни смисао и сврха Стратегије је да покуша да нађе механизам наплате ових енормно високих потраживања. Сви смо свјесни да су то потраживања која су се гомилала годинама и да су последица тешког социјалног стања и свега оног кроз шта је прошла ова држава у периоду транзиције тешке економске ситуације и идеја је да се што већи број потрошача доведе у стање да уредно сервисира своје обавезе.

У том смислу активности које су предви-

ђене овом стратегијом биће усмјерене у два правца: биће уведене стимулативне мјере за све уредне платише (који у току мјесеца све-ду стање дуга на нулу). Даваће се разни бенефити кроз попусте на старија потраживања и измирење потраживања у више рата.

С друге стране Стратегија ће предвиђати ригорозније мјере за све оне који не искористе понуђене повољности, појачаће се активности на искључењу, утужењу, а планира се и увођење камата на заостала потраживања.

Јесу ли искључења и утужења неуредних платиша неселективна?

Што се тиче налога које даје ФЦ Снабдијевање, они су апсолутно неселективни. По тачно одређеном критеријуму рачунарски програм излистава потрошаче са дугом. Они се дају локалним дистрибуцијама, у посљедње вријеме и екипи Електроградње. Они поступају по томе.

Морамо бити свјесни да је сваки потрошач прича за себе, а морамо и имати разумијевања за њихове проблеме. Такође треба знати и да су екипе често изложене разноразним непријатностима приликом извршења својих редовних обавеза. Ми смо покушали све у претходном периоду. Ангажовали смо, чак, и припаднике приватних Сикјурити агенција који су обезбјеђивали екипе како би се проценат ових искључења довео на неки задовољавајући ниво.

Да ли се радницима Електропривреде "гледа кроз прсте" када су у питању искључења?

У наредном периоду ће се значајно радити на побољшању ефикасности искључења. Као полазна тачка за Програм мјера ефикасније наплате менаџмент Електропривреде је на координацији извршног директора предузео и конкретне активности које се састоје у томе да се у првом реду покушају ријешити потраживања

ЗАКОН КАО СМЕТЊА

Као велику ограничавајућу околност за реализацију посла набавке енергије представља постојећи Закон о јавним набавкама који ел. енергију није изузео из система јавних набавки, већ је за реализацију било какве набавке енергије потребно извршити и спровести тендерску процедуру чије је трајање у најбољем случају око 45 дана. Можете замислити у тренутку испада појединих производних капацитета или лоше хидрологије како је тешко, скоро и немогуће, уз поштовање свих одредби Закона, обезбједити те количине енергије.

од радника Електропривреде која у овом тренутку износе преко 560 хиљада €. Ако узмемо у обзир да су запослени у ЕПЦГ са овим износом дуга на трећем мјесту укупних дужника Електропривреде на дистрибутивном нивоу, онда је то довољан

разлог за одлучне мјере за њихову наплату. Значи, Електропривреда ће прво да чисти своје двориште. Сви радници ЕПЦГ чији дуг прелази 200 € биће дати на искључење. Нормално, даће им се рок од десетак дана да покушају склапањем одговарајућег протокола, или уплатом дуга измире своје обавезе, а након тога ангажоваће се посебне екипе из ФЦ Дистрибуција које ће извршити искључење наших радника. Ово ће бити врло јасна порука и јавности да је Електропривреда одлучна и да прво сређује стање у свом дворишту, а затим иде према свим осталим потрошачима, јер наплата потраживања за ел. енергију је приоритет у Пословној политици Компаније за идућу годину.

Шта су приоритети у Пословној политици Снабдијевања за 2008. годину?

У току су активности на изради Пословне политике Снабдијевања за 2008. годину. Основни циљеви Пословне политике биће остварење Биланса кроз стварање услова за уредно и сигурно снабдијевање потрошача ел. енергијом, затим стварање претпоставки за интегрисање у регионалном тржишту ел. енергије, спровођење мјера ефикасније наплате, остварење степена наплате за идућу годину планиране на износ од 96% код дистрибутивних потрошача уз услов да се на мјесечном нивоу обезбиједи 5-6 хиљада искључења. Остварење Пословне политике у идућој години темељи се и на наплати потраживања од великих потрошача у износу од 100%, и оно што је посебно значајно, велики број активности ће се усмјерити на потписивање уговора са потрошачима који ће допринијети ажурирању матичних података, а то ће повећати ефикасност наплате путем утужења и искључења.

Колико сам упознат и Влада ће кроз одређени Програм субвенција за социјалне случајеве створити амбијент да што већи број потрошача уредно сервисира своје обавезе према Електропривреди.

Шта очекујете од нове организације ЕПЦГ са становишта Снабдијевања као ДОО?

Од 1. априла идуће године Снабдијевање ће пословати у потпуно другачијем правном оквиру. Биће то друштво ограничене одговорности. Новом организацијом Снабдијевање ће се наћи у врло специфичној ситуацији. Са једне стране Снабдијевање је цјелина чија је вриједност основних средстава изузетно ниска и износи мање од 2 милиона €, а самим тим и амортизација је изузетно ниска. Са

друге стране налази се у ситуацији да су сви трошкови пословања контролисани и усвојени од стране регулатора, као и проценат наплате који утврђује Регулаторна агенција путем одобравања табеле са цијенама.

Наредна година ће бити година када ће Снабдијевање бити принуђено да активира све унутрашње резерве, да се максимално посвети наплати потраживања, али и да комплетно заокружи дјелатности набавке, односно купопродаје ел. енергије.

Значајно је напоменути да се, с обзиром на постојећу законску регулативу, увођење тржишта ел. енергије неће одразити на губљење потрошача, јер су цијене формиране на трошковном принципу значајно ниже од тржишних, па неће бити интереса потрошача да мијењају снабдијевача, тако да ће и у наредном периоду ФЦ Снабдијевање, односно Електропривреда, остати главни снабдјевач. Поред тога, у складу са Атинским споразумом, она ће све до 2015. године бити једини снабдјевач електричном енергијом потрошача из категорије “дома-

ТЕШКА АЛИ УСПЈЕШНА ГОДИНА

Као снабдјевач како оцјењујете управо протеклу годину?

Година чијем крају се ближимо је била изузетно тешка за Електропривреду и за Снабдијевање. Била је то година у којој је забиљежен рекордан увоз ел. енергије. Довољно је знати да су трошкови за увезену енергију за 11 мјесеци износили 83 милиона €. С друге стране, потрошачи нијесу осјетили терет овако тешког положаја Компаније, који је био изазван четворомјесечним застојем ТЕ Пљевља и изузетно лошом хидрологијом, што се одразило на изузетно велики увоз ел. енергије. Међутим, захваљујући доброј наплати и ангажовању свих запослених избјегнуте су рестрикције и сви потрошачи су уредно снабдијевани ел. енергијом, а то је заиста успјех.

“финства”. Док ће потрошачи из категорије “остала потрошња” већ од 1. јануара идуће године, по основу Закона о отварању тржишта, који ће бити донесен од стране Регулаторне агенције бити у прилици да бирају снабдјевача. Али, с обзиром да су цијене ел. енергије на основу усвојених тарифа тренутно знатно ниже од тржишних, што се тиче броја потрошача не требамо имати неку забринутост у неко догледно вријеме. Временом ће се, вјероватно, и методологија формирања цијена окретати ка тржишном принципу и већ за то вријеме Снабдијевање треба да искроисти овај период уходавања како би у наредном периоду била конкурентна са осталим великим снабдјевачима који ће се ту појавити.

У наредном периоду предстоји још и склапање уговора између функционалних цјелина, или друштава са ограниченом одговорношћу која ће бити формирана након прве фазе раздвајања. Тиме ће Снабдијевање преузети једну велику обавезу јер ће морати од наплаћених средстава да сервисира сва друштва са ограниченом одговорношћу

а њој да остане приход који је предвиђен ставком “накнаде снабдјевачу” и трошкови за увезену ел. енергију. Одређени проблеми могу да настану у мјесецима када је планиран изузетно велики увоз, када ће бити потребно обезбјеђивати краткорочне кредите од банака и надамо се да ће носилац тих средстава и даље бити холдинг Електропривреда, јер Снабдијевање са постојећим капацитетом вриједности имовине нема чиме да гарантује за кредите који износе десетине милиона еура.

Мислите ли да би Снабдијевање ДОО, или касније АД могло опстати у условима либерализованог тржишта?

Мислим да би постојање повезаности путем холдинга или неког другог организационог облика, био интерес свих енергетских субјеката Електропривреде Црне Горе, јер би потпуним правним раздвајањем, без икакве међусобне повезаности, изгубили сви, а у првом реду потрошачи који би дошли у ситуацију да плаћају изузетно велику тржишну цијену енергије. Такође мислим да би се и Снабдијевање нашло у врло специфичној ситуацији - не би могло да одговори обавезама које му намеће обавеза снабдијевања потрошача.

Без имовине и без одређене везе са Производњом не би могло да одговори основном захтјеву сигурног и квалитетног снабдијевања потрошача. Оптималан модел, који смо заговарали, а то је моје лично мишљење, је да Снабдијевање буде у неком облику тијесне повезаности са Производњом, јер снабдјевач без сопствене производње тешко опстаје на либерализованом и потпуно отвореном тржишту.

Са становишта снабдијевања потрошача, какво је Ваше мишљење о поновном заговарању продаје Термоелектране и Рудника угља?

Да ли би то било у интересу бољег снабдијевања потрошача, или не?

Моје лично мишљење је да интеграција Рудника угља и Термоелектране у један субјекат може допринијети ефикаснијем функционисању тог комплекса. То је јасно, а да ли је рјешење у приватизацији, или докапитализацији, или неком другом моделу треба да процијени власник. Мислим да је Термоелектрана, таква каква је, са производном цијеном од око 42 €/MWh изузетно конкурентна ако узмемо у обзир да су цијене уговорене енергије у идућој години око 84 €/MWh. Јасно је да би са оваквим производним цијенама ТЕ била изузетно конкурентна на тржишту.

Ж. Петковић

ХЕ „ПЕРУЋИЦА“

Максималном снагом кад је било најпотребније

■ Завршетком реконструкције агрегата број 3, ХЕ „Перућница“, оспособљена за рад са свих седам машина, у стању је пуне погонске спремности, што потврђује њен вишедневни континуирани рад на крају новембра са снагом између 270 и 280 мегавата, практично на граници могуће снаге верификоване испитивањима. Баш тада је, у релативно дугом периоду у току једног дана, радила и снагом од 300 мегавата, што није постигнуто у току њеног експлоатационог вијека

С обзиром да се налази-мо на крају календарске, али и пословне године, када се у нашим колективима сумирају резултати пословања, замолили смо директора ХЕ „Перућница“ **Шћепана Шундића** да нам, као рекапитулацију пређеног пута у 2007, изнесе кратак преглед главних активности у овој електрани у току године која је на истеку (било да је ријеч о онима који су завршени или су у току, тако и о онима који се планирају за следећу и наредне године). Све то из разлога што је током ове године у нашој најстаријој великој хидроелектрани урађен значајан посао на осавременавању примарне опреме, који ће се наставити и у наредним годинама, у циљу продужења радног вијека и повећања снаге постројења.

У новембру рекордном снагом од 300 мегавата

Од активности које су завршене током 2007. године свакако је најважнија реконструкција уређаја и постројења, у склопу које је обављен ремонт машинске, електро и грађевинске опреме, као и опреме малих хидроелектрана. По ријечима нашег саговорника, посао је углавном урађен према плановима ремонта појединих дјелова опреме како по квалитету тако и по обиму. Остало је да се заврши још само мањи дио радова који због одређених разлога до сада није могао да се обави, већ ће се реализовати до краја године. Иначе, како каже Шундић, ремонтни радови су се одвијали фазно, често у врло неповољно вријеме и по веома неповољној динамици која је, прије свега, била условљена капиталним ремонтом ТЕ „Пљевља“, а мањим

Шћепан Шундић

дјелом реконструкцијом агрегата број 3 и кућних агрегата. Али, упркос свему, ремонтни радови су, по Шундићевој оцјени, извршени квалитетно и у постављеним роковима, због чега, заједно са извршиоцима овог посла, заслужују похвале и они који су им давали логистику.

Највећи дио посла обавили су радници ХЕ „Перућница“, док су неке специјалистичке радове извели извођачи са страна: МГ сервис – Карловац, Институт „Никола Тесла“ – Београд, Центар за контролу и испитивање – Београд, Машински факултет – Подгорица, Лисина, Баст, Механик трејд и Радвент из Никшића, Електроградња – Подгорица, Металоперада – Ужице и др.

Материјал, дјелове и опрему испоручили су: Рамел, Енел, Монтекс – Хидромонт и Конатар из Никшића, Машиноунион и Електротехна – Подгорица.

Изузетна финансијска подршка ЕПЦГ, какоо истиче Шундић, много је допринијела успешној реализацији свих уговорених ремонтних радова.

У склопу реконструкције агрегата број 3 и кућних машина, која је изведена према плану за 2007. годину, извршена је замјена хидромашинске и електро опреме наведених агрегата и уграђен систем управљања и мониторинга опреме последње генерације за ову врсту опреме. Овакав систем управљања омогућава његову даљу надградњу у циљу укључења агрегата, а тиме и Електране у Технички систем управљања електроенергетским системом Црне Горе.

- Цјелокупну монтажу хидромашинске и њој припадајуће електро опреме коју су испоручили Литострој и Андино извршило је особље ХЕ „Перућница“, чије ангажо-

вање мора да се истакне као један од ријетких примјера да сопствени рад и знање могу да овладају најсложенијим техникама и технологијама монтаже савремене опреме хидроелектрана, док је опрему коју је испоручио Siemens уградила фирма „Мезон“ из Подгорица као подизвођач Voith Siemens, каже Шундић.

Након завршетка монтажних радова и потребних испитивања, агрегати су пуштени у погон крајем октобра. Испитивање и пуштање у погон агрегата извршили су испоручиоци опреме „Литострој“, „Андино“ и Voith Siemens, док је надзор над извођењем монтажних радова, као и радова на испитивању и пуштању у погон извела стручна екипа Службе за реконструкцију и модернизацију ХЕ „Перућница“.

Тренутно су агрегат број 3 и кућни агрегати у режиму испитног погона, док се наредних дана очекује званичан почетак пробног погона агрегата, ради чега су предузете све потребне активности.

У међувремену завршена је реконструкција агрегата број 3, па је Електрана оспособљена за рад са свих седам агрегата. Баш у вријеме повољних хидролошких прилика Електрана је у релативно дугом периоду у току једног дана радила снагом од 300 мегавата, што није никад постигнуто у току експлоатационог вијека ХЕ „Перућница“, о чему незаслужено није било ријечи у медијима.

Тренутно је Електрана у стању пуне погонске спремности, што потврђује њен континуирани рад при крају новембра са вишедневном снагом између 270 и 280 MW, практично на граници могуће снаге верификоване испитивањима, што је итекако добро дошло у повољној хидролошкој ситуацији услед обилних киша.

Крајем октобра 2007. године извршни директор Друштва Срђан Ковачевић формирао је двије екипе: Координациони одбор (у саставу: извршни директор као предсједник, директор ФЦ Производња, директор Сектора за развој и инжењеринг, директор ХЕ „Перућница“ и шеф Службе за реконструкцију и модернизацију ХЕ „Перућница“) и Стручни тим (са мр Олгом Радуловић, дипл. инж. грађ, као координатором), чији је заједнички циљ имплементација и вођење активности на побољшању рада Електране, водећи рачуна прије свега о реализацији грађевинских пројеката из Програма реконструкције и модернизације ХЕ

„Перућица“, санацији инјекционих завјеса акумулација Слано и Крупац, веће искористивости акумулације Ливеровићи, побољшању вододрживости ретензије Вртац и свим другим активностима које би допринијеле успјешнијем и оптималнијем раду овог производног објекта.

Реализацији Програма побољшања рада ХЕ „Перућица“, која је основни предмет интересовања Стручног тима, руководство ЕПЦГ даје посебан значај и веома висок степен приоритета, за што ће се, по потреби, према процјени Стручног тима и Координационог одбора, без резерве ангажовати сви запослени у Електропривреди.

У том смислу воде се бројне активности као припрема за реализацију појединих пројеката, од којих је најзначајнија израда тендера за реализацију испитних радова за санацију бране Слано (тендерска документација је завршена, очекује се расписивање јавног огласа за извођење наведених радова), а с тим у вези, у завршној су фази израде тендера за санацију инјекционе завјесе акумулације Слано, компензационог базена канала „Зета 1“, као и за санацију и надградњу канала „Зета 2“.

Све ове, и многе друге активности, након чије реализације се очекује оптималнији и бољи рад ХЕ „Перућица“ повјерени су већ именованом стручном тиму на челу са мр Олгом Радуловић, чији су чланови: мр Милан Влаховић, Слободан М. Бановић, Слободан Р. Бановић, Нада Копривица и Славица Бошњак.

Поред тога, у току је ревизија тендерске документације за уградњу агрегата број 8 у ХЕ „Перућица“, коју је урадила пројектантска кућа IBE – Љубљана, а ревизија је повјерена Грађевинском факултету - Подгорица.

С обзиром да су ових дана стручне службе ХЕ „Перућица“, поред извођења преосталих радова на ремонту, закупуљене израдом планова набавки за 2008. годину, истовремено се врши и имплементација финансијског пословања по новом моделу, од којег се очекује транспарентније, ажурније и ефикасније вођење финансијског пословања у односу на досадашњи период, а обавља се и годишњи попис.

Када се ради о испуњавању обавеза по Закону о заштити на раду, врши се обука запослених и полагање испита оспособљености за заштиту на раду, здравствени прегледи радника, набавка нових и агестирање постојећих средстава за рад у циљу доказивања њихове оспособљености за безбједну употребу, провјера громобранских и заштитних уземљења.

Међутим, као активност запослених у ХЕ „Перућица“ у претходном периоду која се није могла нити жељела предвиђати је и гашење пожара 21. јула 2007. године, када је педесетак радника „Перућице“ надчовјечанским напорима, на врло неприступач-

ном терену успјело да спаси објекте Електране од великог пожара који је тог дана бјеснио у њиховој близини. Уз сво дужно поштовање према ватрогасцима који су уложили велики напор у гашењу пожара, нигдје није споменуто прегалаштво радника ХЕ „Перућица“, који за ту своју акцију, како истиче наш саговорник, заслужују посебно признање.

По Шундићевим ријечима, завређује да се каже још једна ријеч о застоју агре-

којом ће се утврдити приоритетна динамика радова. Њемачка КfW банка је изразила спремност за даље кредитирање Програма реконструкције и модернизације ХЕ „Перућица“.

У наредној години планирано је да се изведу веома значајни радови чији обим и динамику ће дефинисати поменути стручни тим, од којих су најважнији: санација компензационог базена (дио радова предвиђен је да се изведе и у 2009. години) и ка-

ЗАВРШЕН РЕМОТ МАЛИХ ХИДРОЕЛЕКТРАНА

Како нас је обавијестио Момчило Џарић, шеф Службе малих хидроелектрана, окончани су и планирани радови на ремонту свих седам мини ХЕ.

С обзиром да су планом ремонта, као и текућег и инвестиционог одржавања у овој служби били предвиђени обимнији радови у свакој електрани, сви планирани радови у овим производним објектима су завршени, изузев дијела радова у ХЕ „Лијева Ријека“, који се ових дана приводе крају.

Од обимнијих захвата на појединим хидроелектранама извршеним током планираног ремонта треба, прије свега, поменути замјену не само четири до-

гата број 7, због оштећења лежаја А, што је у широј јавности добило врло негативну конотацију, о чему је детаљније писано у прошлом броју нашег листа. Наиме, ХЕ „Перућица“ је ни крива ни дужна дошла у ситуацију да у том тренутку не посједује резервни клизни лежај, због чега је морао да се угради нови лежај који по техничким карактеристикама у потпуности није одговарао захтјевима, али је надлежна стручна Служба машинских послова Електране, уз велико ангажовање никшићког Радвента, нашла начина и могућности да се такав лежај угради у машину и да задовољи траженим захтјевима.

На реду је II фаза Програма реконструкције и модернизације

Када је ријеч о плановима за наредну годину (али и за дужи период), поред реализације редовног годишњег ремонта ХЕ Перућица за 2008. годину, реконструкције и модернизације агрегата број 4, као и прилагођавања система управљања агрегата број 5 новом (Сименсовом) систему управљања предвиђен је и почетак реализације II фазе Програма реконструкције и модернизације. Први корак у томе биће избор консултаната, чији ће задатак бити да прегледа постојећу пројектну документацију која је урађена за II фазу Програма, а чији резултат треба да буде студија која ће дати комплетну техно-економску анализу

трајала генераторска хладњака новим уређајима на оба агрегата, него и дотрајалих високонапонских каблаова у ХЕ „Глава Зете“ (за оба агрегата: од звездешта агрегата до енергетских трансформатора и од трансформатора до седмог постројења).

Исто тако и санацију појединих дјелова опреме, као што су, на примјер, главне и помоћне дренажне пумпе у ХЕ „Глава Зете“, или мултипликатори у ХЕ „Ријека Црнојевића“ (гдје се радило о замјени дотрајалих лежаја, спојница и уравнотежењу хидроагрегата), а откљоњен је и квар 35 киловолтног прекидача у ХЕ „Ријека Мушовића“.

нала „Зета 1“, те надвишење канала „Зета 2“, истражни радови и санација оштећења бране Слано, изградња хидролошких станица и реализација свих активности од значаја за побољшање рада ХЕ „Перућица“.

Веома важан посао у 2008. години је и почетак реализације изградње агрегата број 8 у ХЕ „Перућица“. Ових дана воде се активности на доношењу инвестиционе одлуке за изградњу ове машине, након чега ће се тражити сагласност Регулаторне агенције за енергетику, а затим слиједи реализација Пројекта.

У наредној години очекује се наставак реализације пројеката које се финансирају из кредита Свјетске банке. Ради се о замјени чистилице и решетке на затварачници Вртац и набавци једног или два радна кола за агрегате број 6 и 7 у ХЕ „Перућица“. Завршетак ових пројеката очекује се у 2009. години.

- Што се тиче активности у вези са функционалним раздвајањем ЕПЦГ А.Д. које су планиране за следећу годину, гдје ће ХЕ „Перућица“ наћи своје мјесто у складу са одабраним моделом трансформације Електропривреде, очекујемо да најстарија црногорска велика хидроелектрана спремно уђе у све будуће изазове и да, захваљујући својим људским и материјалним ресурсима, и даље остане окосница и темељ црногорског електроенергетског система, рекао нам је на крају директор Шундић.

И.З.

ТЕРМОЕЛЕКТРАНА ПЉЕВЉА

Добра погонска спремност, али како даље...

■ Могућа интеграција пљеваљског енергетског комплекса

Због непредвиђених проблема у раду котла након годишњег ремонта, али и због недостатка угља на њеној депонији, ТЕ Пљевља је у посљедње вријеме имала више испада са мреже. Тако је, крајем новембра, поново обуставила производњу због недостатка угља. Наиме, када је на њеној депони-

зими због недостатка угља дешавала се и претходних година. Проблеми Рудника који су овога пута довели до обуставе ТЕ, према њиховим изјавама су изгледа изузетно сложени. Из Рудника су данима упозоравали да кашњење са инвестирањем у обнову рудничке механизације, као и кашњење завршетка

итету и боље сарађивати. На овом састанку код потпредседника Владе и председника Савјета за приватизацију проф. др **Вујисе Лазовића**, разматран је будући статус пљеваљског енергетског комплекса, а један од закључака био је да би Рудник и ТЕ требало да буду интегрисани у јединствени технолошки систем, што је, по мишљењу многих, требало ријешити у старту, па је у складу са тим договорено је да се убрза процесуирање интеграције ТЕП и РУП у један енергетски субјекат, о чему ће се Влада и надлежни органи у овим компанијама ускоро изјаснити. У том правцу, како су пренијели медији, у Министарству за економски развој, "према тим закључцима се припрема модел докпитализација путем емисије акција на Лондонској берзи ради стварања услови за заједнички рад Рудника и ТЕП, као трано рјешење за пљеваљски енергетски комплекс ». У том смислу, ЕПЦГ и Рудник - задужени су да утврде прецизну динамику и редослијед потеза везано за евентуално спајање ТЕ и Рудника. Но и поред тога, и даље се покушава да се актуелизира питање обнове тендера за продају ТЕ и приватизације 31 одсто акција Рудника у власништву Државе.

На поменутом састанку у Влади је још договорено да се Рудник максимално ангажује како би испунио енергетски биланс, а ЕПЦГ да настави са уплатама за угаљ да се не би угрозила ликвидност рударске компаније, као и да се испоштује биланс до краја године, односно да се обезбиједи

ТЕ Пљевља

ји остало само 10 хиљада тона залиха угља, који је био неупотребљив, усљед лошег квалитета, а из копова се допремало око 3000 х.т. дупло мање од пројектоване дневне потрошње, Електрана је, по одлуци Одбора директора Електропривреде, морала да изађе из погона 25. новембра, у веома сложеном електроенергетском тренутку, што срећом није довело до поремећаја у снабдијевању потрошача ел. енергијом у Црној Гори, захваљујући повољној хидрологији и поузданом раду хидроелектрана. Због тога, као и неколико ранијих краћих прекида у раду, који су се након ремонта најчешће јављали због проблема на котлу, Термоелектрана неће моћи да испуни годишњи план производње од око 900 милиона kWh ел. енергије, а струја се мора набављати, уз велико питање може ли се и како. А при томе се праве додатни трошкови, јер свака потпала котла у пљеваљској електрани много кошта. Па и ове паузе у раду су веома ризичне, јер док машине мирују постоји опасност, због ниских температура ваздуха, од мржњења, што може имати несagleдиве посљедице за објекат.

Обустава рада Термоелектране у току

пројекта на измјештању ријеке Техотине, у вриједности око 30 милиона еура, али и лоши временски услови, пријете да обуставе производњу у оба колектива.

У таквим околностима није лако ни енергетичарима ни рударима. Проблеми у раду два највећа пљеваљска предузећа, са преко двије хиљаде запослених, која имају посебну улогу у привредном животу Пљеваља, су велики, али и рјешиви, о чему се различито коментарише из угла стручњака, политичара и других релевантних субјеката, па се чак и поново поставља питање промјене њиховог власништва, али и предлажу други модели њихове организације.

Тако је на састанку представника Владе, ЕПЦГ и Рудника, који је у циљу разматрања тешке електроенергетске ситуације, одржан непосредно по заустављању Блока, закључено да Рудник угља и Термоелектрана морају функционисати у контину-

СИНХРОНИЗАЦИЈА БЛОКА

Након десетак дана застоја због несташнице угља, ТЕ је, коначно, 5. децембра синхронизована са мрежом. И поред веома тешких услова експлоатације, рудари су у међувремену на депонију Електране допремили скоро 50 хиљада тона угља, и чине све да достигну дневну испоруку од 4,5 хиљада тона.

- Према динамици испоруке коју је предложио Рудник, до краја године не би требало да буде проблема са снабдијевањем ТЕ угљем, рекао је, након тога, њен директор Славко Вукашиновић. Иначе, ТЕ Пљевља је у протеклих једанаест мјесеци произвела око 650 милиона kWh ел. енергије, а годишњи план је близу 900 милиона киловат сати, који је због троипомјесечног капиталног ремонта мањи за сто милиона у односу на прошлу годину. План Термоелектране за наредну годину је 1,15 милијарди киловат сати ел. енергије.

да ТЕ ради несметано, са довољним количинама угља, при чему ће пет милиона еура инвестиција за Рудник гарантовати Електропривреда.

У ВРХУ ЧЕТВРТ ВИЈЕКА

ТЕ Пљевља 1x210 мегавати, једина црногорска термоелектрана у току протеклих 25. година успјешног рада, електроенергетском систему Црне Горе испоручила је преко 22 милијарде киловат сати ел. енергије, уз утрошак скоро 28 милиона тона угља из пљевљских угљенокопа

Ове године, тачније 21. октобра, ТЕП је навршила двадесет пет година рада, по свим показатељима изузетно успјешног у ЕЕС, а за привредни развој Црне Горе веома корисног рада. Од првих произведених киловата, ТЕ је била, данас је, а очекује се биће то још више и у будуће – стабилан производни објекат и ослонац уредног функционисања ел. енергетског система, нарочито у периодима неповољне хидрологије, Једина црногорска термоелектрана је за четврт вијека експлоатације, колико је њен нормативни радни вијек, радећи око 132.000 сати произвела преко 22 милијарде киловат сати нето ел. енергије, што најбоље говори о њеној досадашњој веома успјешној производњи, иза које, наравно, стоји велико залагање и ангажованост колектива. Оваква производња, уз утрошак 28.357.524 тона угља, свједочи о поузданом раду Термоелектране, која је са Рудником у Пљевљима веома допринијела побољшању енергетских прилика у Црној Гори.

Успјешан рад и значај ТЕ за ЕЕС не треба посебно истицати, јер је то добро познато, али, како је раније казао њен директор С. Вукашиновић, треба подсјетити, да ова Електрана већ дуже вријеме, тачније од прије шест година, након прве фазе реконструкције котловског постројења, ради изузетно поуздано и да до почетка овогодишњег ремонта није било ниједног застоја због проблема у погону. По томе је, како је оцијењено, једна од најбољих термоелектрана на Балкану, па и у Европи. Такав рад очекује се и у будуће, јер је лјетос урађен капитални ремонт главне енергетске опреме, чиме су отклоњени ефекти старења и амортизације и продужен радни вијек Електране. Бољим искоришћењем инсталисаног капацитета, ТЕ ће у будуће бити билансирана са 1.200 GWh годишње, што је веома важно са аспекта актуелног, растућег дефицита ел. енергије. На крају, рецимо и то да је ТЕ као један од најупјешнијих колектива у Републици у 2003. добила годишњу награду Привредне коморе Црне Горе за остварене резултате у производњи ел. енергије.

Б.С.

ХЕ "ПИВА"

Завршен ремонт агрегата

Машинска хала ХЕ "Пива"

Завршетком радова на агрегату А2, 20. новембра 2007, окончан је редован годишњи ремонт сва три агрегата ХЕ „Пива“. Вријеме ремонта агрегата број 2 је продужено за тринаест дана због непредвиђених техничких проблема, али и проблема везаних за недостатак радне снаге.

Дио ремонтних радова, током којих је обављен велики број планираних захвата, био је, према потписаним уговорима, повјерен извођачима са стране, а остали дио извели су радници ХЕ „Пива“.

Међутим, како нас је крајем новембра информисала мр **Светлана Пјешчић**, технички директор, од предвиђених радова у току ремонта нијесу извршена мјерења вибрација

на кућишту статорског пакета, које је потребно извести, у првом реду ради доношења одлуке о измјештању растављача за електрично кочење. Због проблема вибрација на шинским везама, уграђено електрично кочење није у функцији, а ни планирани радови замјене прекидача и сабирничких растављача у далековод-

ним пољима разводног постројења 220 киловолти нијесу изведени у периоду тог обуставе рада Електране.

Након изведеног редовног годишњег ремонта примарне опреме, у току су активности на прављењу планова за наредну годину.

Мр Светлана Пјешчић

У протеклих једанаест мјесеци 2007. агрегати ХЕ „Пива“ произвели су 426 милиона и 906 хиљада киловат часова електричне енергије, што је за 34,32 одсто мање од плана за наведени период, односно 43,98 одсто мање од планиране годишње производње.

Због повољних хидролошких прилика енергетска вриједност Пивског језера почетком дембра износила је 252 милиона 970 хиљада киловат часова, што је за 34,56 одсто изнад плана.

Међутим, просјечни доток за једанаест мјесеци ове године, услед вишемјесечне суше, износио је 49,34 кубних метара у секунди, или 20,42 одсто мање у односу на планиране.

И.З.

РАЗГОВОР СА ПРЕДСЈЕДНИКОМ СИНДИКАЛНЕ
ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЕПЦГ СЛОБОДАНОМ КРИВОКАПИЋЕМ

Свестрана брига за статус и стандард радника

■ Затражено повећање цијене рада због већих трошкова живота и мировања цијене рада од потписивања Колективног уговора у јануару 2005. године

С обзиром да је трансформација Електропривреде Црне Горе у току, чињеница је да је овај процес далеко одмакао – правно раздвајање Компаније већ је пред вратима, многи радници Електропривреде забринути за своје радно мјесто упиру поглед према Синдикату са питањем да ли ова радничка асоцијација има снаге и рјешења не само да их заштити, него и да се избори за њихова права у све већој социјалној несигурности које доносе неминовне структурне промјене у електроенергетском сектору.

С тим у вези разговарали смо са Слободаном Кривокапићем, председником Синдикалне организације ЕПЦГ.

За бољу сарадњу пословодства и Синдиката ЕПЦГ

И стакавши да ће се Радна група Синдиката борити за израду квалитетног Социјалног програма за збрињавање запослених који евентуално буду проглашени технолошким вишком, он је објаснио да је за запослене који не буду збринуте неком од мјера из програма за остваривање права запосле-

Предсједништво Синдикалне организације ЕПЦГ на својој II редовној сједници, одржаној 20. новембра 2007. године поред разматрања припреме V редовне сједнице Извршног одбора Синдикалне организације, упознато и са закључцима и захтјевима Синдикалне подружнице ХЕ „Перућица“ од 6. новембра и поводом њих извршном директору Друштва Срђану Ковачевићу упутило захтјев да задужи Сектор за правне, кадровске и опште послове Дирекције ЕПЦГ да Синдикалној организацији достави прецизну информацију о спроведеним активностима у ЕПЦГ на провери вјеродостојности доказа о завршеној стручној спреми (име и презиме запосленог, доказ надлежне установе да није вјеродостојна диплома о завршеној стручној спреми и дио функционалне или организационе цијелине Друштва којем запослени припада).

Исто тако, затражене су прецизне информације не само о броју запослених који су примљени у ЕПЦГ у 2006. и 2007. години (број запослених на неодређено и одређено вријеме, као и број запослених преузетих од других послодавца) и броју примљених приправника у ЕПЦГ у 2006. и 2007. години, већ и о броју запослених који су по било којем основу напустили ЕПЦГ у 2006. и 2007. години, те о броју бивших запослених који су из ЕПЦГ пошли по основу природног одлива радне снаге у 2006. и 2007. години.

них за чијим радом престаје потреба, Синдикат је износ отпремине, поред предвиђеног минимума из члана 88 Колективног уговора, предложио у Анексу Колективног уговора као дио Социјалног програма.

Оцјењујући сарадњу са пословодством ЕПЦГ, наш саговорник је казао да је добро што се од стране пословодства поштују рокови за исплату зарада, накнада за топли оброк и превоз. На

вријеме су исплаћени регрес и зимница за текућу годину, а значајно је и уважавање предлога Синдиката од стране извршног директора Друштва, као и доношење одлуке о ослобађању од кредитних обавеза породице умрлих и погинулих радника.

Међутим, по мишљењу Кривокапића, спорна питања Синдиката и пословодства везана су за колективно кажњавање у електродистрибуцијама зависно од степена наплате и губитака, непоштовање члана 34 Колективног уговора и закључка Одбора за праћење и примјену Колективног уговора од стране уговорне стране, као и за доношење Правилника о исплати зарада запосленима у ФЦ Дистрибуција, што није у складу са Колективним уговором.

Исто тако, и Правилник о систематизацији радних мјеста за Синдикат је остао споран, што је показао и велики број приговора на нивоу Друштва.

Што се тиче сарадње са извршним директором Друштва, уз уважавање његове заузетости и великих пословних обавеза, ипак је замјерка од стране Синдиката што најмање има времена да разговара са представницима запослених на сједницама синдикалних органа. Познато је да се права и интереси запослених не исцрпљују само на исплати основних примања по Колективном уговору, већ постоје свакодневни захтјеви упућени на адресу Синдиката, због чега је потребно усталити термине и наћи времена за сарадњу са синдикалним представником, јер се обично ради о тешким и осјетљивим питањима запослених која не могу да се одлажу, каже Кривокапић.

Због нових околности као што су, прије свега, трансформација, функционално и правно раздвајање, као и евентуална промјена власничке структуре Електропривреде, Одбор за праћење, примјену и тумачење одредби Колективног уговора на сједници одржаној 12. јула 2007. године предложио је извршном директору Друштва и председнику Синдиката ЕПЦГ да покрену иницијативу за измјену Колективног уговора са посебним освртом на Социјални програм.

Говорећи о преговорима које је Радна група Синдикалне организације (С. Кривокапић, Б. Кајевић и Д. Баговић) започела са преговарачким тимом пословодства у вези измјена и допуна Колективног уговора електропривреде Црне Горе А.Д. Никшић достављеног од стране послодавца (Анекса Колективног уговора), наш саговорник је указао на чињеницу да се у Предлогу Анекса понуђеног од стране послодавца, гледано из угла Синдиката, умањују нека права и интереси запослених, а посебно када се ради о мијењању поглавља о престанку потреба за радом запослених, па чак и брисању неких чланова из Колективног уговора, као и у вези измјене коефицијената К1 и К2.

Истичући непоколебљив став Синдиката за очување важних одредби Колективног уговора, Кривокапић додаје да се могу прихватити само измјене и допуне које се односе на усаглашавање са законом или у циљу прецизнијих дефиниција одредби.

Главни разлог због којег Синдикална организација ЕПЦГ тражи повећање најниже цијене рада је пораст трошкова живота, који за последње три године, по статистичким подацима на годишњем

нивоу, износи: за 2005. годину – 2,1 одсто, за 2006. – 3 одсто и за 2007. – 6 одсто.

Исто тако, због мировања цијене рада од потписивања Колективног уговора, у преговорима који су току тражи се повећање основне – републичке цијене рада за 10 одсто, о чему су нови преговори у току, а стим у вези, увећање зарада по основу смањења пореза и доприноса (9 одсто), испоштовано 6 одсто, као и укидање негативне корекције од 3 одсто.

Пословодству је упућен и захтјев за дојелу пакета са сухомеснатим производима и новогодишњих пакета за дјecu радника, или новчано у износу од 150 €, као једнократна помоћ свим запосленима, у циљу заштите стандарда због мировања цијене рада.

Што прије издати рјешења свим запосленим у ФЦ Дистрибуција

Коментаришући разлоге ФЦ Дистрибуција због којих још увијек нијесу издата рјешења о распореду на радно мјесто и заради запослених у седам ЕД (Пљевља, Подгорица, Цетиње, Тиват, Улцињ, Жабљак и Бар), који су тиме доведени у неравноправан положај у односу на остале раднике Друштва, нити су расписани огласи за расподјелу стамбених кредита, у вези чега је Синдикат и реатовао, наш саговорник је изричит да се приликом израде Правилника о систематизацији морало водити рачуна о потребним условима за распоред на радно мјесто и одговарајућој стручној спреми, што није урађено. Синдикат зато тражи да се хитно изнађе начин и додијеле рјешења свим запосленим у ФЦ Дистрибуција како би се могли расписати огласи за дојелу стамбених кредита.

С тим у вези председник Синдикалне организације ЕПЦГ се позвао и на закључак Одбор за праћење, примјену и тумачење Колективног уговора, у коме се, поред осталог, каже да су директор ФЦ Дистрибуција и директори електродистрибуција дужни да радни допринос запослених утврђују појединачно или на нивоу служби – одјелу, доношењем појединачних одлука за сваког запосленог или за службу – одјелу.

Тим поводом, у свом одговору Мирослав Вукчевић, директор ФЦ Дистрибуција, поред осталог је објаснио да рјешења за запослене нијесу издата у електродистрибуцијама које нијесу завршиле предвиђену процедуру, односно које нијесу, за запослене који не испуњавају услове за распоред на предложена радна мјеста, дале посебно образложење са предлогом распореда на радно мјесто у складу са стручном spremом, општим и посебним условима предвиђеним актом о систематизацији.

Рјешења која су урађена по предлогу електродистрибуција, а која су, по Вукчевићу, требала да важе од јуна 2007. године, због неиспуњавања потребних услова једног броја ЕД нијесу примјенењена, па су урађена нова која је требало примјенити од 1. октобра 2007. године.

Та рјешења су достављена свим ЕД на проверу, уз обавезу да се утврди да ли запослени испуњавају опште и посебне услове за распоред на радна мјеста.

И.З.

ЕД ПОДГОРИЦА

На првом мјесту побољшање напонских прилика

■ Због константног ширења конзума неопходна је интензивнија реализација планова инвестиционе изградње и хитно улагање у мрежу, јер ће стално заостајање произвести многе проблеме

О стању дистрибутивне мреже на почетку зимске сезоне, степену изградње и реконструкцији објеката, и уопште, о реализацији овогодишњих планова инвестиционог и текућег одржавања и инвестиционе изградње, разговарали смо крајем новембра са **Михилом-Мишом Раденовићем**, техничким директором ЕД Подгорица.

Између потреба и могућности

Говорећи о активностима које су се одвијале у подгоричкој Електродистрибуцији у претходном периоду, Мишо Раденовић је казао да у оном обиму у којем се успије реализовати зацртани планови, толико је дистрибутивна мрежа спремна за наступајућу грејну сезону и предстојећа велика оптерећења, с обзиром да је у Подгорици највише заступљено гријање на ел. енергију.

-Зима је, иначе, период који најчешће донесе невоље дограјалој дистрибутивној мрежи и постројењима. На питање колико је мрежа припремљена ове године није лако одговорити, прије свега због стања елемената дистрибутивног система, старости, дисперзираниости, али и велике површине коју покрива електродистрибутивни систем ове ЕД, казао је Раденовић објашњавајући да припрема мреже у ствари

ТС 110/10 kV Подгорица 3

подразумијева реализацију планова на два колосијека: први је испуњење планова инвестиционе изградње, јер су новоизграђени објекти и капацитети најбољи вид припреме мреже за напрезања и друге изазове. Једнако важно је и тзв. корективно, односно текуће одржавање и хаваријско улагање у мрежу, јер ако се она не његује, не може се очекивати да буде сигурна и стабилна.

Темпо реализације ових планова је успорен, прије свега због недостатка средстава за обезбјеђивање материјала, али и проблема ка-

дровске структуре у оперативним пословима, посебно недостатка електромонтера, због чега улагања у мрежу заостају и та заостала инвестиција се увећава из године у годину, што ће се Електропривреди вјероватно вратити као бумеранг, каже Раденовић.

А када је ријеч о плановима инвестиционе изградње, треба поћи од Студије развоја дистрибутивне мреже у којој је исказана потреба за улагањем у дистрибутивну мрежу Црне Горе 25 милиона еура годишње, из чега произлази да ЕД Подгорица, која чини трећину укупне дистрибуције, треба да припадне осам милиона да би се постигла заостала инвестиција и систем довео у коректно стање са становишта сигурности и квалитета испоруке ел. енергије.

Технички директор ове ЕД затим наводи да је према Плану за 2007. годину за примарну мрежу подгоричког конзума, напона 35 kV и замјену постројења 10 kV у ТС ПГ 3 предвиђено улагање у износу од 2,6 милиона еура, а половина тих средстава обезбјеђена је из кредита Владе Француске, који се односи на поменути реконструкцију ТС ПГ 3, што ће највјероватније бити реализовано следеће године.

Што се тиче секундарне мреже 10 kV и 0,4 kV, планови Електродистрибуције били су «тешки» 6,6 милиона еура, али је, како каже Раденовић, црта подвучена на два милиона. С обзиром да је у току израда плана за наредну годину, анализиран је и степен остварења плана инвестиционе изградње за ову годину, тако да се може рећи да је тај проценат заиста миноран – између 10 и 15 одсто. Стога је, по њему, приједо потребно улагање у мрежу, јер ће стално заостајање произвести много проблема.

Поред тога, изузетно велики проблем представља експанзивна градња и нагло ширење Подгорице, тако да Електродистрибуција већ има проблема у виду недостатка снаге у напојним тачкама X/10 kV, који је тренутно нарочито изражен у дијелу града на десној обали Мораче, јер ће на лијевој обали проблеми донекле бити

ублажени пуштањем у рад ТС 110/10 kV ПГ 5, мада су потребне још најмање двије такве трансформације у наредном периоду.

У оквиру текућег одржавања рјешавају се хаваријске ситуације и мијењају елементи у систему када је то неопходно (сломљени стуб, оштећени прекидач, нисконапонски блок и др.).

Важан елемент припреме мреже за зиму су и ремонти далеководних од напона 35 kV према напону 0,4 kV, што такође зависи од расположивих средстава и квалификованих извршилаца за ту врсту посла. Највише је урађено код напојних ТС 35/10 kV, али је и ту било проблема због недостатка дјелова, да би ремонт био свеобухватнији и квалитетнији.

-Ипак је доста урађено, тј. урађен је сав расположиви материјал, и поред израженог пробле-

ма недовољног броја стручних извршилаца у оперативи, каже Раденовић нагласивши да је најгора ситуација да се обезбједе средства и набави материјал који потом чека у магацину, а систем има лоше тачке које треба рјешавати. Не помажу, дакле, ни паре ни материјал ако нема ко да га угради, али и обрнуто.

-У овој ЕД још се није десила таква ситуација, захваљујући прије свега уложеном додатном напору наших радника, али је проблем недостатка кадра веома изражен, посебно млађих инжењера и монтера, односно радника оперативе гдје се највише и ради и гдје су послови најтежи, док у администрацији има и вишка радника, каже Раденовић додајући да се очекује да ће се проблем недостатка монтера ријешити у 2008. години, под условом да се 30 монтера, за које је расписан конкурс за пријем, не усмјере на искључења, већ у оперативу.

Активности на терену

И у овако отежаним условима реализовани су бројни послови од којих Раденовић наводи да је у ТС 35/10 kV Тузи дограђен и сопственим снагама имплементиран у постројење дно секције 10 kV која је пресељена из старе ТС Горича. Изграђене су и уклопљене у примарну и у секундарну мрежу двије ТС 10/0,4 kV, а започети су радови на изградњи још шест оваквих трансформација (три у Подгорици, двије у Даниловграду и једна у Тузима). Истовремено је уграђено 10 км нових једножилних каблова 10 kV и само у Подгорици преко 15 км самоносивог кабловског снопа, 265 армирано-бетонских стубова свих карактеристика, преко 850 дрвених стубова, 250 бетонских ногара, а на територији Зете и Тузи око 250 дрвених стубова и 150 бетонских, те двадесетак бетонских ногара. У Даниловграду је

Михаило - Мишо Раденовић

уграђено више од 200 дрвених стубова и 80 бетонских ногара.

Екипе ЕД Подгорица у овој години, и поред проблема, успјеле су да реконструишу велики број нисконапонских мрежа у насељима Загорич, Златица, Мареза, Црвена стијена, Толоши, Горња Горица, Доња Горица, Коник, Врела Рибничка и Забјело. Такође су рекон-

ВЕЛИКА ШТЕТА ОД ПОЖАРА НА СЕОСКОМ ПОДРУЧЈУ

Ова година памтиће се и по незапамћеним пожарима који су нанијели велику штету нн мрежама и далеководи-ма сеоског конзума, јер је потпуно изгорело 240 стубова (102 на ДВ и 138 на НН мрежама) у Подгорици, 44 у Тузима, 30 у Даниловграду и 25 у Зети, а санирано је онолико колико је било неопходно да би потрошачи што прије добили напон, али није завршена санација бројних нагорелих стубова, истакао је Мишо Раденовић и нагласио да ће се последице ових пожара осјећати и наредних година, јер предстоји велики посао на потпуној и квалитетној санацији. Он је искористио прилику да посебно похвали "своје" екипе које су тих дана поднијеле велики напор свакодневно интервенишући на температури од преко 40 степени и на загаристима гдје се није знало је ли теже ужарено сунце изнад главе или жар под ногама. Било је топлотних удара и тровања угљен моноксидом, али су ови вриједни људи уз надљудски напор успијевали да преко дана ријеше оно што би изгорело током ноћи и обезбиједи снабдијевање потрошачима на тим подручјима. Заслужили су, каже њихов руководилац, и дивљење и похвалу, што није први пут, већ су се много пута показали и доказали у тешким ситуацијама.

струисане и нн мреже у сеоском конзуму, на подручју Пипера, Вуковића, Баћи, Омербожовића, Биоча, Дољана, Фармака, Рогама и тд. Поред наведених послова доста посла било је и на отлањању кварова на кабловима 35 и 10 кV и кабловима ниског напона, при чему су замјешена три трансформатора 35/10 кV, 26 тансформатора 10/0,4 кV и четири нн кабловска разводна ормара, док је реконструисано 16 нисконапонских ормара на стубним ТС, наводи Раденовић и истиче сарадњу са Агенцијом за изградњу и развој Подгорице остварену кроз координирање искључења и размјештање и размјештање каблова при изградњи булевара, улица, раскрсница, те електромонтажне радове на готово десетак локација у граду.

Између бројних завршених послове Раденовић је још издвојио завршетак кабла 10 кV од ТС 35/10 кV Тузи до тамошњег стадиона, а затим четири СТС 10/0,4 кV у Тузима и четири у Зети, са уклапањем у ВН и НН мрежу. У току су радови на изградњи још двије овакве трафостанице у Тузима, као и радви на завршетку више мрежа у Тузима (Потхум, Вуксан Лекић, Сукурућ) и Голубовцима (Томића убао, Балијаче, Сјенокос, Дубраве, Вујачића махала, Горичани, Љајковићи). На подручју Даниловграда завршена је ТС 10/0,4 кV, 1000 кVA

Филендер и у потпуности реконструисано преко двије и по хиљаде метара нисконапонских мрежа у више насеља, док су у току радови на нн мрежама у Мамућевини, Ждребаонику и Томашевићима који ће бити завршени до краја године, казао је Раденовић додајући да, иако су уграђене велике количине материјала, план инвестиционе изградње тек је начет.

До краја године планира се да се заврше започети послови, везано за замјену трансформатора снаге 8 МVA трафоом од 12, МVA у ТС 35/10 кV Тузи и уградњу новог 35 килволтног постројења, те замјену транс-

сформатора 35/10 кV, снаге 4 МVA трафоом од 8 МVA у ТС Даниловград. Предвиђено је да се у децембру заврше и радови на ТС 10/0,4 кV, 1 X 630 кVA, са уклапањем у ВН и НН мрежу у Подгорици, Тузима и Даниловграду, као и започете активности на мрежама овог конзума, али ће апсолутни приоритет бити отклањање евентуалних кварова, јер се прошлогодишња блага зима вјероватно неће поновити, тако да се очекује повећање оптерећења и тзв. шпигеца у мрежи, рекао је, на крају, Мишо Раденовић.

Б.М.

ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА БИЈЕЛО ПОЉЕ

Без предаха на терену

■ Проритетан задатак екипа бјелополске ЕД у зимском периоду биће контрола потрошача, у циљу смањења губитака ел. енергије, а наставиће се, као и до сада, са уредним снабдијевањем струјом

Зимски период је за бјелополске дистрибутере, који својим ангажовањем покривају веома велико, махом планинско подручје од преко 925 километара квадратних, увијек пун посла и свакодневних одлазака на терен. У оквиру Службе одржавања ЕД Бијело Поље, одвијале су се током новембра паралелне активности у два правца, на једној страни отклањање кварова и санација слабих мјеста у мрежи, а на другој страни текуће и инвестиционо одржавање дистрибутивних објеката, укључујући припреме за зиму, која је оштра, увелико почела. Ако се томе дода и неовлашћена потрошња проблеми се увећавају.

Када је ријеч о стању електроенергетских објеката на почетку зимске сезоне, директора Небојше Ракочевића каже да им велики проблем причињава технички лоше стање сеоске нисконапонске мреже, које се, највише, огледа у дужини нн извода, дотрајалости и слабом квалитету дрвених стубова. Поред тога и разјеност мрежа, укупне дужине преко хиљаду и по километара, захтијева сталне интервенције на терену, због тога двије вриједне, увијек мобилне екипе електромонтера скоро да немају времена за предаха, свакодневно су на терену и раде, углавном, на отклањању повремених кварова и у санацији лоших мјеста у мрежи. Урађено је доста посла, а довољне количине стубова и осталог електро материјала благовремено је набављено из матичне Функционалне цјелине. Међутим, рано дошла зима у значајној мјери ће успорити интервенције на угроженим објектима, а на појединим чак и онемогућити наставак радова на санацији или пак реконструкцији, сматра инж. Ракочевић.

С обзиром да је у акцији на смањењу губитака ел. енергије уложено пуно труда, они су у бјелополској дистрибуцији, иако високи, знатно смањени, чак за преко 40 процената у односу на лањску годину. Ина-

Небојша Ракочевић

че, ово је перманентан задатак, а посао је интензиван почетком новембра.

Са већим бројем екипа, због тога што је у грејној сезони повећан и број крађа струје. У откривању тих случајева постижемо резултате, али крађа ел. енергије је веома изражен проблем, тврди Ракочевић. С тим у вези, посебна пажња је посвећена искључењу дужника, мада број искључених потрошача није на очекиваном нивоу.

Велику штету ЕД, али и ЕПЦГ у цјелини, како каже наш саговорник, у овом послу нанијело је ћутање надлежних судова и ресорног Министарства. Иако је ова ЕД поднијела више од 1000 прекршајних пријава против потрошача који не дозвољавају искључења, до сада, ни једна пресуда није донешена

Поред свих тешкоћа, Н. Ракочевић, како нам је рекао, на крају, очекује да ће ЕД Бијело Поље, и током наредних зимских мјесеци

ЕД Бијело Поље: Екипа за одржавање мрежа и ТС

настојати да оствари два нимало лака циља, наиме, да контролише и одржава напонске прилике, не искључујући и моћност мањих прекида у снабдијевању струјом потрошаче, као и да врши контролу потрошње енергије у циљу смањења губитака у мрежи

Б.С.

ЕД НИКШИЋ

Већа снага примарних постројења

■ Мада је уградњом новог трансформатора од 12,5 kV у ТС „Кличево“, који је замијенио претходну „осмицу“, укупна инсталисана снага 35/10 kV постројења ове дистрибуције већ достигла 59,5 мегаволт ампера, ипак неће бити довољна током наредне зиме, када ће поједини трансформатори, највјероватније, због ниских температура радити под оптерећењем од 95 одсто

Ради што боље припреме за зиму, у конзуму ЕД Никшић, који поред најпространијег у Црној Гори општинског подручја (преко 2000 км²) обухвата и искључиво врлетни предео плужинске општине, током протеклог лета и јесени извршен је ремонт најважнијих електроенергетских објеката овог дијела ФЦ Дистрибуција. Баш у том периоду, као примаран задатак, обављен је ремонт 35 киловолтних далековада на територији плужинске општине, односно тзв. „Дурмиторског прстена“ (кањон Комарнице

Милорад Ристић

– Брезна – Плујине – Мратиње – Црквичко Поље – кањон Таре), док су дјелимично отклоњени кварови на 35 kV водовима Никшић – Сеоца – Мачак и Кличево – Глава Зете.

Што се тиче 10 киловолтних далековада, како нас је почетком новембра информисао **Милорад Ристић**, технички директор, због недостатка средстава нијесу вршене детаљне реконструкције ових објеката већ само најнужнија

санација кварова.

На нисконапонској мрежи, у том периоду, извршена је комплетна или пак реконструкција појединих ваздушних водова, којом приликом су уграђени стубови, али не и проводници.

У свих девет трафостаница 35/10 kV које су основно средство ове дистрибуције, урађен је ремонт прекидача и остале расклопне опреме, као и подешавање заштитних уређаја релеја, а на трансформаторима 35/10 kV обављено је испитивање релације и мјерење диелектричне чврсто-

ће, односно отпорности уља. Све ове послове извеле су екипе ЕД Никшић, заједно са екипама подгоричке Електроградње и ФЦ Дистрибуција из Подгорице.

Уградњом струјних мјерних трансформатора већег преносног односа у никшићким постројењима 35/10 kV „Требјеса“ и „Кличево“, омогућен је пренос веће снаге према ТС „Кличево“ и Пословници Плујине.

Истовремено је повећана снага ових дистрибутивних електроенергетских постројења. На примјер, у ТС „Кличево“ замијењен је стари трансформатор од 8 мегаволт ампера новим чија је снага 12,5 MVA, тако да на подручју Никшића укупна инсталисана снага 35/10 kV постројења износи 59,5 мегаволт ампера (ТС „Требјеса“ 2x8 MVA, „Бистрица“ 12,5 + 8 MVA и „Кличево“ 12,5 + 8 MVA).

Међутим, ова снага, по Чановићевим ријечима, ипак неће бити довољна током наредне зиме, када ће поједини трансформатори због ниских температура радити под оптерећењем од 90 одсто.

У том циљу, како нам је рекао наш саговорник, у овој дистрибуцији се и даље ради на припреми за наредну зиму, која се, прије свега, огледа у санацији лоших мјеста на ваздушним водовима и трафостаницама 10/0,4 kV. Мада у ту сврху очекују испоруку 280 дрвених и око 80 бетонских стубова, ова количина ипак неће, како се проијектује, бити довољна да се преброди наредна зима и дистрибутивни систем у никшићком конзуму одржи под напоном у том периоду.

Иначе, у склопу припреме за зиму, још од августа ове године, уграђено је преко 300 дрвених и око 150 бетонских стубова.

- Без обзира што квалитет мреже није на технички завидном нивоу, надамо се да ћемо уз максимално ангажовање радне снаге успјети да потрошачима током наредне зиме обезбидимо редовну испоруку електричне енергије, закључио је инж. Ристић.

И.З.

Обнављање РТК система

■ Уз помоћ нових РТК пријемника, набављених недавно код новосадског Енерго була, који су замијенили старе уређаје инсталисане још 1990. године, поред управљања тарифом и јавном расвјетом, квалитетно се обавља и низ других послова везано за управљање снагом у домаћинствима и индустрији

У циљу осавремењавања послова на мјерењу и контроли, Електродистрибуција Никшић је, међу првима у Црној Гори, у периоду 1990 – 2007. године фазно реализовала, ширила и користила UHF радио телекомандни систем за децентрализовано управљање потрошњом електричне енергије.

Прије 17 година, када је инсталисан поменути систем, купљено је, код новосадског Енерго була, јединог произвођача ове опреме на Балкану, који је уједно прозвођач и испоручилац опреме и софтвера, 150 радиотелекомандних уређаја, од чега је 30 инсталисано у приградским зонама, а прије седам година још 46 РТК пријемника, од којих је 10 искоришћено за јавну расвјету.

Међутим, стари РТК пријемници, како нам је објаснио директор **Војо Чановић**, не само што нијесу, услед велике гломазности и габарита, омогућавали комуникацију и функционисање са Диспечерским центром ЕД Ник-

шић, него су били преосјетљиви на пренапоне приликом поновног успостављања напајања, што је био и највећи недостатак, па нијесу могли да препознају тарифе јер нијесу додијелили адекватне временске телеграме од стране оператера у Диспечерском центру.

Да би се отклонили поменути недостаци и овај систем учинио ефикасним, ЕД Никшић је прије мјесец дана набавила 200 нових РТК уређаја које су заједно са стручњацима Енерго була уградили и радници ове дистрибуције. Уз помоћ ових пријемника, како истиче Чановић, квалитетно се обављају послови управљања тарифом и јавном расвјетом, док је остало још 30 старих уређаја које ће у најскорије вријеме замијенили нови савременији и ефикаснији пријемници. Поред наведених могућности, нови РТК пријемници могу квалитетно да обављају и низ других послова везаних за управљање снагом у домаћинствима и индустрији. Исто тако, ови уређаји, по си-

стему „укључи – искључи“, који у зависности од типа РТК пријемника може бити од 2 до 8, омогућују директно командовање појединим извршним релејима, при чему сваки од извршних релеја има улогу независног уклопног часовника.

- Укупан број потрошача који су покривени овим уређајима је око 3000, чиме смо већ у стар-

ту за вема кратко вријеме успјели да преподесимо све РТК пријемнике на нова тарифна времена, зашто би нам, да се радило о уклопним часовницима, требало више од 45 радних дана, рекао нам је Чановић.

И.З.

ЕД БЕРАНЕ

Много посла на мрежи

Поред припреме за зиму, у овој дистрибуцији чији конзум обухвата подручје три приградске општине на сјевероистоку Црне Горе, у наредном периоду, на плану текућег и инвестиционог одржавања, нужно је, не само санирати, него и побољшати стање мреже и објеката, како би се потрошачима омогућио квалитетан и стабилан напон

Зависно од тога каква ће бити наредна зима, очекују се већи или мањи проблеми на веома амортизованој мрежи ове ЕД, у чије одржавање је у последњој деценији уложено доста средстава, када су и изграђени неки капитални објекти, прије свих ТС 35/10 kV „Беране 1“ на Рудешу, која је коштала 1 милион €.

- У ЕД Беране, која покрива пространо подручје беранске, андријевичке и плавске општине на сјевероистоку Црне Горе укупне површине од 1599 км² (од чега, рецимо, на Општину Плав – са пословницом Плав и Гусиње отпада 468 км²), које је веће од половине у овом тренутку самосталних дистрибуција, треба зато доста тога да се уради, не само када је у питању припрема за наредну зиму, рекао нам је директор **Саша Пешић** приликом наше посјете 7. новембра, додајући да ова ЕД у наредни период улази кадровски ослабљена због одласка у пензију техничког директора Владимира Бабовића, изврсног човјека и поузданог сарадника.

Наш саговорник нас је такође информисао да је на састанку са директорима сјеверних ЕД одржаном средином септембра у Подгорици, са менаџментом ФЦ Дистрибуција који је показао велико разумијевање за проблеме са којима се иде у зиму, договорено како да се што успешније превазилазе проблеми који ел. дистрибутере чекају у наредном периоду.

Санирање далековода у првом плану

Када је ријеч о текућем и инвестиционом одржавању разубјене мреже и објеката ЕД Беране, у најтежем стању је, како истиче Пешић, ДВ 35 kV Плав – Гусиње, на коме је у налету невремена, у марту ове године, страдало 5 жељезно-решеткастих стубова, а уже било покидано на чак 36 мјеста. Умјесто 4 поломљена и изваљена стуба тада су, уз помоћ екипе Електроградње Подгорица, монтирана 4 дрвена портална стуба, која су и најслаби-

Саша Пешић

ја тачка на овом ваздушном воду.

Од последица мартовског невремена, када је страдало више од 500 стубова, што се не памти и у много тежим зимским приликама, још увијек није отклоњен знатан број кварова, односно лоших мјеста на дистрибутивној мрежи.

Што се тиче 10 kV мреже, посебне проблеме причињава веома непоуздани ДВ Гусиње – Грнчар,

а као круна проблема на овој мрежи је ДВ Полица – Трпези – Калица (11 км) на жељезно-решеткастим стубовима, изграђен још 1954. године, који напада 8 дистрибутивних

Дистрибутивна ТС 35/10 kV „Рудеш“

ТС махом на планинском подручју. Његова почетна тачка ТС 35/10 kV „Полица“, која нема посаду, један је од 6 објеката овог ел. енергетског типа ЕД Беране, од којих само два имају сталну посаду – ТС „Центар“ и „Рудеш“.

На лагеру ове ЕД, послје дужег времена, има довољно дрвених стубова чији је одређени број по плану испоручен пословницама у Андријевици и Плаву и Гусињу. Довољно је и ужета, али недостају бетонске ногавице, које су се показале веома практичне на овом подручју, те овјесна опрема,

кабловски прибор, изолатори, осигурачи и енергетски трансформатори.

Да би се за поуздан рад 340 км дугих 10 kV далековода обезбједили чисти коридори, на рашчишћању траса ових ел. енергетских водова, уз сагласност матичне ФЦ, ангажовано је предузеће „Роган инвест“ из Никшића.

Од значајнијих послова у овом тренутку, када је ријеч о текућем и инвестиционом одржавању, поменимо набавку и монтажу МБТС 1000 kVA „Нова Беранка“ на Рудешу, чијом ће се изградњом, након завршетка ВН и НН расплета, потрошачима у индустријској зони Рудеш испоручивати квалитетнији и сигурнији ел. напон, а мјерење ел. енергије коначно би било прецизно.

Пуштањем у рад два нова 10 kV кабловска вода у центру Берана, којима су дистрибутивне ТС повезане на ТС 35/10 kV „Центар“, знатно ће се растеретити градска мрежа у Беранама, чији ће потрошачи добити сигурнији напон и могућност напајања из више праваца. Ове радове је, по пројектној документацији из 2001. године, заједно са радницима ЕД Беране, извела фирма „ПТТ Инжењеринг“ из Подгорице.

Уз помоћ мјештана једног броја беранских приградских насеља завршена је II фаза реконструкције НН мреже у трафо реонима: Луге 3, Стрелиште, Хареме, Пешца и Буче 2. Захваљујући учешћу мјештана МЗ Туцање, који су помогли приликом физичких и других радова, приводи се крају у прошлој години започетих ел. енергетских објеката – ТС 160 kVA и и 1500 м дугог ДВ10 kV.

У току је припрема за реализацију заједничког пројекта Општине Беране, хуманитарне организације „Каритас“ и ЕПЦГ (ЕД Беране) два важна посла на НН мрежи град-

ске МЗ Парк у Беранама и МЗ Врбица и Трпези на подручју Петњице. Укупна вриједност овог пројекта је 260 хиљада €, од чега би 30 одсто требало да буде учешће ЕПЦГ.

Губици испод плана

По Пешићевој оцјени, ЕД Беране је (изузимајући октобар, када су губици били већи од планираних), у првих девет мјесеци 2007. постигла добре резултате у акцији на смањењу губитака ел. енергије. Укупни губици у почетка године до краја октобра који су износили 23,06 одсто, били су мањи за 0,60 процентних поена од плана. До овог резултата дошло се приљежним ангажовањем запослених, у првом реду екипа Одјељења за мјерење и контролу, не само од почетка акције „Сви трошимо, а ко плаћа?“, која је започета у октобру прошле године, него и неколико година прије овог датума.

Добром раду на смањењу губитака иде у прилог извјештај комисије ФЦ Дистрибуција која је од 18 – 31. октобра 2007. вршила контролу читавања у све три општине које су конзум ове ЕД. Код 1245 контролисаних потрошача у свим категоријама потрошње нијесу уочени значајнији недостаци. Податак да је од укупног броја читаних струјомјера свега 1,9 одсто био без дистрибутивне пломбе довољно говори у прилог ове тврдње.

По ријечима нашег саговорника, процедуре о искључењима донесене у јануару и мају ове године од стране Снабдијевања не поштују се у потпуности, или се тумаче на штету ЕД. Наиме, извјештаји које ЕД и ОЈ Снабдијевања достављају својим ФЦ су различити, али се као валидан узима из-

вјештај Снабдијевања. По том извјештају број искључених потрошача одговара броју потрошача који се по искључењу јаве Снаб-

што стоји у процедури, ефекат рада ЕД Беране на искључењу више би се цијенио. У овом случају битно је, ипак, да екипе ЕД приликом

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА АНДРИЈЕВИЧКИХ СЕЛА

Електрификација сеоских насеља Рудо Брдо и Градишница у андријевичкој општини започета је још 1998. године, када је и усвојен Програм потпуне електрификације неелектрифицираних сеоских насеља у Црној Гори. Пројектом електрификације поменутих села обухваћена је изградња ДВ 10 кв Сјеножета-Рудо Брдо- Градишница (3304 км), СТС 10/0,4 кв “Рудо Брдо” и “Градишница”, те НН мреже у овим селима у укупној дужини од скоро 14 км.

По ријечима директора Саше Пешића, почетком 2002. године завршен је поменути далековод, док су СТС у овим селима постављене 2005. године, када се и почело са изградњом њима припадајућих НН мрежа.

Изградњу НН мреже изводе радици ЕД Беране уз помоћ мјештана МЗ Трешњево, Слатина, Забрђе и Присоја, који учествују у ископима рупа за стубове и другим физичким радовима. Извођач електроградње из Подгорице (са којом је успостављена вишегодишња изванредна сарадња), чији је пословођа ове сезоне био Љубиша Јочић, који је својим професионалним ангажовањем и организацијом допринио да се заврши велики дио посла.

дијевању ради измирења дуга за утрошену ел. енергију. Међутим, по усвојеној процедури, као искључени третирају се и они потрошачи који вјероватно због недостатка средства радије одлуче да остану у мраку. Као доказ за то директор Пешић наводи податак да су екипе беранске ЕД, приликом контроле искључених потрошача да ли су се самовољно прикључили на мрежу, чак 90 одсто ових дужника, мјесец дана након искључења, налазиле у мраку. У укупан број искључених потрошача улазе и они који под притиском екипа ЕД задужених за искључење дужника истог момента са Снабдијевањем потпишу протокол о измирењу дуга или га у потпуности измире.

- Када би се узеле у обзир ове три категорије искључених потрошача,

- С обзиром да је Љ. Јочић својим ангажовањем допринио да се овај посао до сада брзо и квалитетно уради, сматрам да би уз његово ангажовање преостали дио радова (наравно уз интересовање и помоћ мјештана) могао бити завршен у периоду од мјесец дана, каже Пешић.

Због неповољних временских прилика радови су завршени 9. октобра, а наставиће се највјероватније у мају идуче године, када временске прилике буду повољније.

Од предвиђеног броја стубних мјеста, до сада је подигнуто 68,2 одсто, а од предвиђене количине Al-Fe ужета 35/6 мм2 у мрежу је уграђено 42,8 одсто.

У току изградње мреже у поменутих селима један дио мјештана који нијесу били обухваћени пројектом тражили су да се и њихова домаћинства укључе у електрификацију, што је повећало обим посла и неопходан материјал за око 45 стубних мјеста. Због тога су стубови који су били намијењени за електрификацију Крнова код Никшића испоручени ЕД Беране, тако да је и поред увећане потребе за стубовима, обезбијеђена целокупна количина која је смјештена у магацину Пословнице Андријевица.

искључења не фаворизују никога, наглашава Пешић.

У првих 5 мјесеци ове године Министарству за економски развој достављене су 422 прекршајне пријаве, уз уредан записник са терена као прилог пријави, против оних потрошача који нијесу дозволили искључење по налозима Снабдијевања, о чијој се судбини не знају ништа, о чему су информисали и ФЦ Дистрибуција.

У акцију преподешавања уклопних часовника ЕД Беране се укључила у мјери колико јој је дозвољавао број радне снаге и радне обавезе. Од почетка године до 1. новембра на нова тарифна времена преподешено је 29 одсто потребног броја потрошача.

- На крају морам истаћи коректан однос радника ЕД Беране према свим обавезама. Када је у питању завршетак послова који су нам од стране надлежних задати, радници прихватају прерасподјелу посла као своју радну обавезу. Уколико се ријешу недостатак једног броја извршилаца у одређеним организационим дјеловима ове ЕД, са чиме су упознати одговорни у ЕПЦГ, уз веома добру сарадњу и разумијевање матичне ФЦ, сасвим сам сигуран да ће сви запослени у овом дијелу Електропривреде, и у будуће, изнад просјека извршавати своје обавезе, закључио је наш саговорник.

И.З.

Без већих кварова

И поред тога што је крајем новембра подручје које покрива ЕД Беране (беранска, андријевичка и плавска општина) захваћено невременом, када су се услед великих падавина, Лим и његове притоке излили из својих корита, поплаве ипак нијесу изазвале озбиљније кварове на дистрибутивној мрежи.

Како нам је казао директор Саша Пешић, екипе беранске дистрибуције биле су тих критичних дана стално на терену и пратиле ситуацију, али нијесу имале потребе да интервенишу јер бујице ипак у већој мјери нијесу угрозиле стубове и трасе електроенергетских водова.

Међутим, на подручју Андријевице бујица локалне рјечице однијела је један портални стуб, због чега је седам дистрибутивних трафостаница неколико сати било искључено са мреже, док екипе Пословнице Андријевица нијесу идућег дана замијениле страдали стуб и успоставиле нормалан напон потрошачима који се струјом снабдијевају са поменутих постројења.

Штете је било и на подручју Гусиња, гдје је услед изливања ријеке Грнчар бујица у налету однијела седам стубова и припадајућу дистрибутивну мрежу. Захваљујући томе што је на лагеру ЕД Беране било стубова и неопходног материјала који су благовремено испоручени, радници Пословнице Плав и Гусиње, чим се ријека мало повукла, одмах су интервенисали и тамошњим потрошачима омогућили редовно напајање ел. енергијом.

ЕД КОЛАШИН

Нови далековод

■ Након зградње новог ДВ 35 kV Бреза – Дријенак, по траси високонапонског ваздушног вода старог 40 година, која је већ при крају, знатно ће се повећати и поузданост напајања ТС 35/10 kV „Бреза“, преко које се ел. енергијом снабдијева 80 одсто конзума ЕД Колашин

Баш у јеку припрема наредну зиму, на чему се у ЕД Колашин интензивно ради, приводи се крају изградња ДВ 35 kV Бреза – Дријенак, коју изводи екипа подгоричке Електроградње. Ради се, устvari, о потпуној реконструкцији 40 година старог ел. енергетског објекта, на коме се уклањају стари и дотрајали дрвени, а уграђују жељезно-решеткасти стубови, уз истовремену, по истој 1295 м дугој траси, замјену ужета, чијим ће се повећањем пресека (умјесто 45 мм, на 95 мм) повећати и пропусна моћ овог далековода.

Ранко Вуксановић

Неопходна комплетна реконструкција главне ТС 35/10 kV „Бреза“

Тиме ће се, како нам је објаснио Ранко Вуксановић, директор, приликом наше посјете 8. новембра, знатно повећати и поузданост напајања ТС 35/10 kV „Бреза“, преко које се ел. енергијом снабдијева 80 одсто конзума ЕД Колашин. Код надлежних служби колашинске општине набављена је сва потребна документација (грађевинска дозвола, рјешење о локацији и реконструкцији и др.).

Ово је први корак у обезбјеђењу сигурности напајања колашинских потрошача, а други

статке на ДВ 35 kV Мојковац – Дријенак, главног напојног вода, чији је ремонт, у циљу боље припреме за зиму, крајем прошле године урадила екипа Електроградње Подгорница.

Исто тако, нијесу откловљени недостаци на далеководима 35 kV Бреза – Ријека Мушовића и Ријека Мушовића – Бјеласица, и поред тога, како наводи наш саговорник, што је матичној ФЦ достављена детаљна спецификација потребних радова и материјала за њихово отклањање.

Важно је, у том смислу, напоменути да се припрема за зиму у овој ЕД мора извести најкасније до октобра, јер свако одлагање радова представља ризик због немогућности извођења било каквог посла на терену услед временских неприлика током зиме која у Колашину као планинском мјесту траје прилично дуго.

У веома лошем стању је ДВ 10 kV Дријенак – Манастир Морача (13,2 км), изграђен и димензионисан као 35 kV ваздушни вод на жељезно-решеткастим стубовима, чија је реконструкција неопходна, тако што би се, у цијелој дужини, извршила комплетна замјена дотрајалог и на многим мјестима оштећеног ужета, што је констатовала и специјализована екипа Електроградње из Подгорнице која је о томе у августу 2007. саставила детаљан извјештај. Прије свега ради поузданог напајања морачких и ровачких потрошача, што би довело и до смањења губитака у мрежи који су знатни на овом подручју, имајући у виду огромну дужину мреже. Наиме, из разлога што ТС 35/10 kV „Манастир Морача“, одакле настављају на десетине километара дуги далеководи према Горњој

Стари и нови далековод на Дријенку

је комплетна реконструкција (грађевинског и електро дијела) постројења на Брезе, које је, вјероватно, у најгорем стању од свих сличних објеката у Црној Гори.

Међутим, како каже Вуксановић, Служба за одржавање ФЦ Дистрибуција, која је у новембру урадила неопходну припрему за зиму постројења 35/10 kV „Бреза“ (2X4 kVA) и „Дријенак“ (4 и 2,5 kVA), још увијек није, иако је још у августу обавијештена о томе, отклонила ситне недо-

и Доњој Морачи и Ровцима, ради као 10 kV расклопиште, неопходно је у 2008. години урадити пројекат за њено активирање и стављање у 35/10 kV трансформацију, за што је била и димензионисана. Истовремено треба подићи и напон на 35 kV ниво на ДВ од Дријенка до Манастира Мораче. На детаљан извјештај о потребним хитним радовима на ДВ10 kV Дријенак – Манастир Морача, ради довођења у технички исправно стање, како истиче Вуксановић, није реаговано од стране ФЦ

Дистрибуција.

Треба истаћи дотрајалост и осталих 10 kV водова, прије свега далековода Бреза – Врањештица и Дријенак – Липово, које је потребно у цијелој дужини реконструирати.

Дотрајалост и НН мреже такође представља проблем који се манифестује, и повећаним губицима ел. енергије.

Нужно је напоменути да су на одржавању ваздушних водова, поред пословође, ангажована свега три ел. монтера, због чега је толико велику и тако дотрајалу мрежу практично немогуће држати у технички исправном стању без знатних финансијских улагања и ангажовања других екипа, прије свега из Електроградње, нагласио је Вуксановић који је похвалио веома коректну сарадњу са Снабдијевањем Колашин и њеним руководиоцем Ђорђијем Радовићем.

Губици скоро преполовљени

Губици ел. енергије у првих 9 мјесеци 2007. у односу на исти период прошле године знатно су мањи. Умјесто 44,36 одсто, „пали“ су на 28,7 одсто, што је, заиста, добар резултат.

По ријечима Славка Влаховића, шефа Одјелјења за правне послове, као резултат редовне и неселективне контроле потрошача и њихових бојила, иако је од марта ове године поднесено је 68 кривичних пријава (51 за крађу струје и 17 за скидање или повреду службеног печата или знака), надлежни суд је донио 17 осуђујућих пресуда, једну ослобођавајућу и једно одустајање од кривичног гоњења због смрти осумњиченог.

Подручном одјелјењу за прекршаје поднесено је 158 прекршајних пријава због ометања овлашћених радника ЕД Колашин приликом искључења са ел. мреже потрошача који нијесу платили дуг за утрошену струју или по другим основама. Од укупног броја прекршаја донесено је 8 рјешења да се захтјеви одбацују због наводно недовољно описане радње, која није оцијењена као прекршај. На ова рјешења је уложена жалба Вијећу за прекршаје Црне Горе, гдје је поступак у току, а по осталим захтјевима још нијесу донесена никаква рјешења.

Министарству за економски развој у Влади РЦГ поднесено је 5 захтјева за покретање прекршајног поступка, по којима још није поступљено.

Истакавши као позитиван примјер коректну сарадњу и ефикасност у поступку са Основним судом и државним тужиоцем у Колашину, Влаховић каже да би правне службе ФЦ Дистрибуција и Дирекције ЕПЦГ требало да иницирају састај са представницима Министарства правде и Вијећа за прекршаје Црне Горе, како би се по том основу заузео став и рашчистиле обавезе поступања по прекршајним пријавама ове врсте, да се не би узалудно трошили енергија и вријеме око процесуирања такве врсте пријава, од којих, за сад, нема довољно ефекта.

Зајучно са октобром 2007. године по основу неовлашћене потрошње наплаћено је 33 хиљаде €.

Нејасноћу уноси чињеница зашто и по ком основу наплаћена неовлашћена потрошња не улази у реализовану енергију и не учествује у смањењу губитака, када се практично ради о фактурисаној и наплаћеној ел. енергији, каже Влаховић, који нам је говорио и о крајње некоректном односу Општине Колашин према овдашњој ЕД, односно ЕПЦГ у цјелини, прије свега због наплате пореза на непокретности, локалних комуналних такси и осталих намета који знатно отежавају функционисање ове дистрибуције.

И.З.

ПОСЉЕДИЦЕ НЕВРЕМЕНА У НОВЕМБРУ И ДЕЦЕМБРУ

ЕД РОЖАЈЕ

Драматична борба са поплавом

Изузетно јак кишни талас који се крајем новембра и почетком децембра, попут природне стихије, обрушио на сјеверни дио Црне Горе, највише невоља задао је подручју Рожаја, гдје је, у најкритичнијим тренуцима, све личило на древни библијски потоп, који је, срећом, протутњао без људских жртава, иако је на појединим мјестима оставио праву пустош.

Наиме, како нас је обавијестио директор ЕД Рожаје **Садудин Аговић**, обилна киша која је непрекидно падала током викенда 25. и 26. новем-

бра нагло је топила снијег стварајући, преко замрзнуте земље, опасне бујице које су рушећи све пред собом угрозиле чак и живот, како у граду, тако и на сеоском подручју, многим житељима рожајске општине, који су се ипак храбро супроставили воденој најезди која је пријетила да им прогута и домове. Мостови на Ибру и његовим притокама (гдје је постављена водоводна, телекомуникациона и енергетска инфраструктура), врло брзо су постале најопасније тачке на којима се одвијала драматична борба са воденом стихијом, посебно када би неко стабло или нешто друго ударило у мост или се на њега закачило, што је повећавало опасност. По принципу самоорганизовања грађани су скидали заштитне ограде на мостовима и тиме привидно повећавали њихову водопропустљивост, али је бујица преко њих носила дрва за огријев, ограде, даске и слични материјал. Чак је и један дистрибутивни дрвени импрегнисани стуб са изолаторима остао привезан проводницима за мост.

С обзиром да се воденој стихији нијесу могли одупријети ни бетонски стубови, енергетски објекти (далеководи, трафостанице и нисконапонска мрежа) у близини водотокова били су знатно угрођени, а разлике није било да ли су у питању надземни или подземни водови.

По Аговићевим ријечима, сви радници ЕД Рожаје су се максимално ангажовали у отклањању последица поплава, а у том напорном и крајње ризичном послу, поред комуникације преко мобилног телефона, веома важне и неопходне информације су добијали од локалних медија, на основу којих су одређивали приоритете на угрођеном терену. Интервенције на потопљеним објектима

(мостови, трафостанице, те индивидуални стамбени објекти и њихова прикључна мјеста), који су представљали стални извор опасности, или у њиховој близини, захтијевали су храброст, брзину, снагу и присебност, што рожајским електро-монтерима, како каже Аговић, није недостајало, јер су навикнути на додатне терете и строго поштовање правила и упутстава за сигуран и безбједан рад. За њих скоро да није било препреке, већ су пјешке, јер другачије није било могуће, преко набујалих водотокова стизали до енергетских објеката ради неопходног и правовременог искључивања са мреже и обезбјеђења потребне сигурности људи и имовине. Интервенције у тако критичним и опасним тренуцима биле су без иједне грешке.

На основу интервенција са терена, пратећи прираштај водостаја, најприје су, како је објаснио Аговић, искључене напојне 10/0,4 kV трафостанице, чиме је умањена опасност од евентуалних струјних удара. Након повлачења воде и чишћења нагомиланог талога и муља, извршена су неопходна испитивања пробојности каблова и појединачна провјера сваке прикључне тачке потопљених стамбених

објеката. У таквим, крајње неповољним условима требало је уложити максималне напоре да се обезбједи нормално снабдијевање електричном енергијом.

Већ у току првог поплавног дана веома брзо је успостављено подношљиво погонско стање и омогућено, захваљујући првенствено техничким карактеристикама прстенасте десетокиловолтне мреже којом се могао искључити кабловски правац, али и несебичним пожртвовањем и професионализму радника ЕД Рожаје, који је, по Аговићу, доведен до перфекционизма, скоро сви потрошачи (98 одсто), изузимајући објекте који су били под водом или оних којих више није било, имали су редовно снабдијевање струјом. У том тренутку без напајања је било 150 потрошача. Другог дана када је успостављено задовољавајуће напојно стање тај број је смањен на 80, а трећег дана, пошто је успостављено нормално погонско стање, свим потрошачима је уредно сервисирана електрична енергија, једино је подручју Ловнице, гдје је водена стихија однијела дистрибутивно мрежу, на тзв. импровизиран начин омогућено напајање струјом.

- Иако се овакве ситуације веома ријетко дешавају, сигурно је да ће се понављати и у будућности, а искуство из ових поплава требало би да нас опомене на сталну обавезу отклањања субјективних слабости, јер једино на њих имамо утицаја, а струја ће тећи и са собом носити и стварати нове тешкоће и проблеме, закључио је Аговић.

И.З.

ЕД КОЛАШИН

Страдали ДВ према Матешеву, Врањештици и Црквинама

Велико невријеме које је, у периоду од 26. новембра до 3. децембра ове године, захватило сјевер Црне Горе, када су се, због обилних падавина, ријеке излиле из својих корита угрозивши не само имовину, него и животне мјештана, посебно на сеоском подручју, изазвало је бројне кварове на мрежи колашинске дистрибуције, у првом реду на 10 киловолтним далеководима Колашин – Матешево – Луг Вукићевића - Врањештица и Колашин – Црквине.

Управо је ДВ Колашин – Врањештица, чији је дио трасе са стубовима однијела набујала Тара која је промијенила ток, са којег се напаја 21 ТС 10/0,4 kV са око 500 потрошача, без напона од 26. новембра. Тог дана је, како нас је информисао директор **Ранко Вуксановић**, екипа ЕД Колашин оправила дио овог високонапонског ваздушног вода и пустила под напон само једну стубну трафостаницу. Следећег дана саниран је још један дио поменутог далековода и пуштене у погон четири ТС 10/0,4 kV са 70 потрошача. Два дана касније пуштено је у рад 7 трафоста-

ница са око 150 потрошача. Иако екипе ЕД Колашин и Електроградње из Подгорице заједно раде на оспособљавању овог далековода, на коме је поред 25 стубова са пратећом опремом (конзоле, носачи изолатора, изолатори) страдало и око хиљаду килограма алуминијумско-жељезног ужета, и даље је без напона девет трафостаница са око 280 потрошача.

На дјелимично оправљеном ДВ Колашин – Црквине, који је 26. новембра, због бројних клизишта изазваних обилном кишом, био без напона од 7 до 18,48 часова, са укупно 4 трафостанице и око 100 потрошача, треба уградити шест стубова са неопходном опремом.

За санацију великог броја кварова на нисконапонској мрежи и стубним трафостаницама, коју изводи екипа ЕД Колашин, потребно је око 50 стубова и око 300 килограма алуминијумско-жељезног ужета. Већина ових кварова је на подручју које се електричном енергијом напаја са далековода Колашин – Врањештица.

И.З.

ТС 110/35 KV „РУДЕШ“ БЕРАНЕ

Реконструкција примарне опреме

Уградњом нових прекидача у пољима 110 киловолти, мјерних струјних трансформатора и разводних ормара, али и грађевинским санирањем кабловских канала, што је прво обнављање примарне опреме и један од највећих захвата у овом преносном објекту изграђеном још 1964. године, омогућиће се бољи и ефикаснији рад овог старог постројења

Када смо 7. новембра посетили главно електроенергетско чвориште у Беранама смјештено у индустријској зони Ру-

води поменуте радове, Делевић и Поповић су нам објаснили да се ради о монтажи нових прекидача у пољима 110 kV, мјерних

електричном енергијом снабдијевају подручја беранске, андријевичке, плавске и рожајске општине, уствари највећи дио сјевероистока Црне Горе.

Надзорни орган за поменуте радове, како нам је речено, испред Електропреноса је дипломирани електро инжењер Славица Асановић, а координатор свих радова дипломирани електро инжењер Сретен Вујовић.

Дио посаде ТС и екипе Електроградње

Нова опрема у ТС "Рудеш"

деш, поред шефа трафостанице **Ранка Делевића** и дежурног уклопничара **Владице Поповића**, затекли смо и екипу подгоричке Електроградње на челу са дипломираним електроинжењером **Милованом Ђеранићем**, која је вршила реконструкцију овог преносног постројења.

Похваливши сарадњу са екипом која из-

струјних трансформатора и разводних ормара, а врши се и грађевинско санирање кабловских канала. Иначе, ово је прво обнављање примарне опреме и један од највећих захвата у постројењу изграђеном још 1964. године. Реконструкција примарне опреме омогућиће бољу ефикасност и сигурнији рад трафостанице преко које се

По ријечима инжењера Ђеранића, екипа старих вукова, провјерена на бројним интервенцијама на оваквим објектима широм Црне Горе, а овом приликом снабђевена са довољном количином алата и опреме, радове започете 9. октобра ове године окончаће за десетак дана.

И.З.

Обавезе Електропривреде Црне Горе према становништву МЗ Враћеновићи и Петровићи, након комерцијализације црногорског хидропотенцијала и слива ријеке Требишњице у електропривредама БиХ и Хрватске

Траже надокнаду због негативног утицаја хидроакумулације

Још прије 40 година, декласирани су сви захтеви локалног становништва за надокнаду штете настале девастацијом њихове животне средине, услед негативног утицаја хидроакумулације у долини ријеке Требишњице, која је намијењена за производњу ел. енергије.

У послједње вријеме актуелизовани су преговори надлежних из Електропривреда Црне Горе и Републике Српске о потенцијалном удијелу црногорског хидропотенцијала у сливу ријеке Требишњице. Међутим, према званичним информацијама договори се одвијају према оној народној: "Један корак напријед, а два назад".

Као радник ЕПЦГ и као повременог становника угроженог подручја имам обавезу да изложим своје виђење у циљу превазилажења присутног проблема:

1. Ако се пође од претпоставке да је прије изградње постојећих хидроелектрана на ријеци Требишњици (Гранчарево и Дубровник) био изграђен заједнички (ЦГ и БиХ) хидроенергетски систем, димензионисан на бази пода-

така о величини средњег годишњег протицаја вода на профилу бране (Пареж) и начина ангажовања хидроакумулације која је лимитирана дужином заједничке границе између држава ЦГ и БиХ, на ријеци Требишњици на основу резултата симулираног хидроенергетског експеримента дошао сам до битних података: о величини црногорског хидропотенцијала у сливу ријеке Требишњице, о количини наше ел. енергије која се реализује у постојећим хидроелектранама на Требишњици (око 60 ГWh годишње) и да за протеклих 40 година, ефекти од експлоатисаног, поменутог хидропотенцијала, у хидроелектранама „Гранчарево“ и „Дубровник“, одговарају трогодишњој производњи у ХЕ „Пива“

2. Важеће је правило у земљама ЕУ, да 2% од остварене добити у оваквим објектима припада локалном становништву за надокнаду штете услед негативног утицаја истих на њихову животну средину.

3. У складу са наведеним, МЗ Враћено-

вићи и Петровићи, које су највише угрожене (водоснабдијевање, болница, светилиште, туристички потенцијали, путна инфраструктура и др), припада око 100 хиљада еура на годишњем нивоу, односно 4 мил. еура за протеклих 40 година.

Сматрам да је добијени резултат, о величини црногорског хидропотенцијала на ријеци Требишњици који се, нажалост, још користи за потребе Електропривреда БиХ и Хрватске, конкретан и да ће га, вјерујем, прихватити не само и досадашњи корисници нашег хидропотенцијала који иначе сматрају да су откупом некретнина за акумулациони базен откупили и црногорски хидропотенцијал, него и ЕПЦГ која такође сматра да јој припада трећина потенцијала слива ријеке Требишњице и од које мјештани поменутих МЗ очекују да се укључи у рјешавање нагомиланих проблема насталих због негативног утицаја хидроакумулације на њихов животни простор.

Петар Шупић, дипл. ел. инж.

СНАБДИЈЕВАЊЕ БЕРАНЕ

Наплата по плану

■ Захваљујући напорима и залагањима запослених, ова организациона јединица Снабдијевања је у периоду од августа до октобра 2007. године испунила план наплате за поменуто тромјесечје

И поред изузетно неповољних економских прилика у беранској, андријевичкој и плавској општини, које по неразвијености заузимају једно од незахвалних челних мјеста у Црној Гори, Снабдијевање Беране – задужено за наплату електричне енергије у овим општинама, суочено са бројним свакодневним проблемима, ипак постиже запажене резултате у својој основној дјелатности.

Драгољуб Петрић

По ријечима Драгољуба Петрића, шефа Снабдијевања Беране, са којим смо разговарали приликом наше посјете 7. новембра, укупан дуг потрошача на подручју за које је задужена ова организациона јединица Снабдијевања, а које је конзум беранске Електродистрибуције, на дан наше посјете износио је 5,8 милиона €,

(домаћинства су дуговала 2,6 милиона, остала потрошња 3,2 милиона €), што значи да је код домаћинстава наплаћено 81,55 одсто, а код остале потрошње 84,95 одсто рачуна за утрошену електричну енергију.

- У последња три мјесеца (август, септембар и октобар) остварујемо план наплате, захваљујући, у првом реду, напорима и залагањима радника

ове организационе јединице. У просјеку имамо девет ненаплаћених мјесечних реализација, што значи да је наплата боља код остале потрошње, код које је и већи износ дуга, али нам је најмањи проценат наплате на подручју Плава. Податак да смо у наведеном периоду склопили 70 протокола са дужницима, рјечито гово-

ри да у највећој могућој мјери излазимо у сусрет потрошачима, како онима који су искључени а се јаве ради укључења након уплате, тако и онима који нијесу искључени а траже да по упусту које је прописала Електропривреда плате дуг по ратама, каже Петрић.

Поред Радиодифузног система Црне Горе – Центар Беране, чији дуг од 151 хиљаду €, и поред упозорења, још није наплаћен, међу највећим дужницима је и тек изашла из стечаја и приватизована Фабрика папира „Беранка“ (131 хиљада €). Међутим, велики дуг установа које се финансирају из општинског буџета је, уствари, резултат неусаглашених односа са локалном управом по питању такси за коришћење општинског земљишта на којем се налазе објекти ЕПЦГ.

Што се тиче услова рада, спорни дио простора у згради ЕД Беране, у чијем приземљу беранско Снабдијевање има двије канцеларије и наплатни пункт, још није ријешен, али зато, како су информисани, са нестрпљењем очекују већ наручену рачунарску опрему за подручна одјељења у Плаву, Андријевици, Гусињу и Петњици, која би требало ускоро да се инсталише. Након тога извршиоци са тих подручја имаће бољи увид у стање дуга својих потрошача, а самим тим ће и брже реаговати уколико се јави било који проблем са наплатом.

И.З.

СНАБДИЈЕВАЊЕ КОЛАШИН

Наплата изнад мјесечне реализације

■ Свакодневни напори који се у највећој могућој мјери улажу да се дуговања за утрошену електричну енергију сведу на ниво последњег рачуна дају резултате

Организациона јединица Снабдијевања у Колашину, основана прије двије године, почетне проблеме у сређивању базе података успјешно је завршила, па сада може да се потпуније посвети свакодневним проблемима везаним за наплату потраживања за утрошену електричну енергију код овдашњих потрошача.

Радећи по процедурама (које се у највећој мјери поштују) матичне функционалне цјелине у Никшићу, са којим службама има максималну сарадњу, Снабдијевање Колашин, и поред незавидне економске ситуације у општини, постиже добре резултате, о чему нас је 8. новембра информисао Ђорђе Радовић, шеф ове организационе јединице, који је,

Ђорђе Радовић

том приликом, посебно истакао добру сарадњу са свим секторима матичне функционалне цјелине у Никшићу (наплата, правни и економски послови), која је, по њему, на врхунском нивоу.

У овом тренутку, како нам је рекао инж. Радовић, улажу се максимални напори да се дуговања за утрошену електричну енергију сведу на ниво последњег

рачуна, тако што се, по процедурама, издају налози како за искључења, тако и за судска извршења.

- У том дијелу имамо пуно успјеха, са напоменом да појам „не дозвољава искључење“ није још дефинисан код суда као прекршај, каже Радовић.

Поред тога, Снабдијевање Колашин свакодневно прави уговоре са потрошачима у свим категоријама потрошње, дајући им, на тај начин, могућност измирења дуга на рате.

На основу чињенице да организациона јединица ФЦ Снабдијевање у Колашину у последњим мјесецима редовно премашује мјесечну реализацију, оправдано је очекивање запослених у овом невеликом колективу, чије је, како истиче наш саговорник, двогодишње постојање тиме имало своју сврху, да ће у наредном периоду постизати још веће успјехе у сваком виду свог посла.

По оцјени нашег саговорника, сарадња са ЕД Колашин је на завидном нивоу, обострано се поштују прописане процедуре у сваком дијелу заједничких послова, а директор ове дистрибуције и њена правна служба чине максималне напоре да се наплата потраживања за утрошену електричну енергију колашинских потрошача доведе на ниво дуговања последњег рачуна.

И.З.

ЈЕДНОГОДИШЊИ БИЛАНС АКЦИЈЕ „СВИ ТРОШИМО, А КО ПЛАЋА?“

Уштеђена једна електрана

■ Постигнути резултати у смањењу губитака ел. енергије оправдају реално очекивање да ће до краја ове године достићи пројектовани циљ, да укупни губици у дистрибутивној мрежи „падну“ на ниво између 21 – 22 одсто

■ Велика енергетска и финансијска уштеда од „обарања“ губитака, која износи 17 милиона €, неће се, највјероватније, моћи валоризовати, због нових тарифа Регулаторне агенције за енергетику од 1. јула 2007, па ће ЕПЦГ ову годину завршити са губитком

У првих годину дана спровођења акције на смањењу губитака ел. енергије уштеђено је 164.663 MWh, што по просјечној цијени (са ПДВ-ом) износи 17 милиона €. Подсећања ради, само један проценат смањења губитака на дистрибутивној мрежи на годишњем нивоу вриједи и до 2,3 милиона €. У ЕПЦГ је са овом акцијом направљен велики помак, јер су губици са 30,65 одсто, колико су износили у периоду октобар 2005 – октобар 2006. године, смањени

ној мрежи. Тада је и пројектован циљ да се до краја 2007. године укупни губици сведу на ниво између 21 - 22 одсто.

Веће улагање у дистрибутивни систем

Д а овај амбициозни план није био без основа, говори и податак, који је изнио М. Вукчевић: Након првих девет мјесеци 2007. године степен губитака је износио

Са конференције за новинаре

на 23,45 одсто, за период октобар 2006 – октобар 2007, што значи да су губици мањи за 198.980 MWh.

Ово је, иначе, речено на конференцији за новинаре, одржаној 26. октобра у Никшићу, на којој су **Мирослав Вукчевић**, директор ФЦ Дистрибуција, **Радован Булатовић**, координатор Радне групе за смањење губитака, и **Ранко Вуковић**, директор ЕД Подгорица, сумирали резултате постигнуте у првој години реализације и те како значајне акције која је под називом „Сви трошимо, а ко плаћа?“ покренута 3. октобра прошле године у циљу смањења губитака ел. енергије у Црној Гори (како техничких, тако и нетехничких) који су тада износили забрињавајућих 33 одсто. Нарочито је био изражен степен губитака на дистрибутив-

ној мрежи. Тада је и пројектован циљ да се до краја 2007. године укупни губици сведу на ниво између 21 - 22 одсто. 20,59 одсто, што представља бољи резултат, за 1,06 одсто, од зацртаног у „Стратегији за смањење губитака“, док су у односу на исти период 2006. мањи за 7,77 одсто или 158.334 MWh.

Изражавајући задовољство резултатима постигнутим у првој години спровођења акције на смањењу губитака ел. енергије који су донијели велику енергетску и финансијску уштеду Електропривреди, директор ФЦ Дистрибуција се посебно захвалио потрошачима који су редовно плаћали своје рачуне за утрошену ел. енергију, чиме су умногоме допринијели успјеху поменуте акције која је покренута да би се смањили не само комерцијални, него и технички губици у ел. енергетској мрежи.

- Иако је остварена знатна финансијска

уштеда од 17 милиона €, ЕПЦГ би, да је остао стари тарифни систем, пословала са добитком, а уколико, пак, остане на снази одлука Регулаторне агенције за енергику од 1. јула 2007, и поред пресуде Управног суда, ова година ће се завршити са губитком. Стога са пажњом очекујемо следећу одлуку Агенције, казао је инж. Вукчевић.

По његовим ријечима, да би се постигли још бољи резултати потребна је и већа ажурност судова у санционисању нежељених појава као што је крађа струје или повреда службеног печата на бројилима и сличне недолучне радње које се врше ради неовлашћене потрошње ел. енергије.

У циљу осавремењивања и реконструкције ел. дистрибутивног система ЕПЦГ уложено је 5 милиона €, а још толико ће се уложити у наредном периоду, када је планирана уградња још 20 хиљада бројила и 3 хиљаде уклопних сагова, како би се смањили и технички губици у мрежи.

Одлучни да се истраје

Акција је започета са позивом грађанима да пријаве потенцијалне неправилности на својим бројилима и тиме допринесу смањењу губитака. У периоду од 4. октобра до 30. новембра 2006. године пристигло је 15.658 пријава о техничким неправилностима на мјерним мјестима и на дистрибутивну мрежу нелегално прикључених потрошача, што је наговијестило успјешан исход акције „Сви трошимо, а ко плаћа?“, рекао је Р. Булатовић.

Укупни губици остварени у дистрибутивној мрежи у периоду јануар – септембар 2007. године износили су 342.275 MWh, што чини 20,59 одсто преузете ел. енергије.

Укупни губици за девет мјесеци 2007. године су мањи за 1,06 одсто у односу на планиране, а у односу на девет мјесеци 2006. године су нижи за 7,77 одсто. Међутим, губици у септембру 2007. су већи за 0,02 одсто у односу на планиране, док су у односу на септембар 2006. године мањи су за 2 процента.

- У дистрибутивној дјелатности губици ел. енергије битно су смањени: са 30,66 одсто, колико су били у периоду октобар 2005 – септембар 2006. године, на 23,45, у периоду октобар 2006 – септембар 2007. године, чиме смо, у ствари, уштедјели једну електрану, наглашава Булатовић, додајући да је на смањење губитака утицала и имплементација Пилот пројекта бројила са даљинским читавањем у ЕД Подгорица, Никшић, Херцег Нови и Бијело Поље, затим преподешавање уклопних часовника, већа читаност, повољно вријеме, због којег

је била и мања вршна снага и сл. .

На основу утврђених приоритета неисправности по пријавама потрошача и овлашћених радника ЕД, од 4. октобра 2006 – 30. септембра 2007. године, стручне екипе електродистрибуција урадиле су 17.974 детаљних контрола мјерних мјеста и сачиниле записнике о њима.

Том приликом откљоњено је 11.076 техничких неисправности (од чега је замијењено 9.638 бројила електричне енергије која су била ван функције, као и 855 уклопних часовника), а 6.898 записника о техничкој исправности нелегално прикључених потрошача доста-

2006. и октобар 2006 – септембар 2007. године) је мања за 111.677 MWh, а реализована енергија је већа за 87.303 MWh, док су губици мањи за 198.980 MWh.

За разлику од домаћинства која су у укупној реализацији ел. енергије учествовала са 63,79 одсто, што је у односу на 2006. годину мање за 1,19 одсто, учешће осталих категорија потрошача у 2007. у односу на 2006. годину је веће, па се може констатовати да је мање учешће домаћинства у укупној реализацији ел. енергије утицало на смањење губитака.

- Податак да је реализована енергија у од-

них потрошача, од којих су организационе јединице ове ФЦ до 30. септембра 2007. године у базе података унијеле 16.386 „нелегалних потрошача“. По том основу је за девет мјесеци ове године обрачунато 47.270.725 kWh, што је утицало на смањење губитака за 2,84 одсто, док је од октобра 2006. до септембра 2007. године обрачунато 63.084.803 kWh, због чега су укупни губици смањени за 2,76 процента.

У првих девет мјесеци ове године контролисано је 47.917 мјерних уређаја потрошача свих категорија, а степен читавости бројила потрошача свих категорија у септембру 2007. износио је 79,31 одсто, што је за 12,31 одсто више у односу на децембар 2006. године.

Стручне службе електродистрибуција су надлежним институцијама у првих годину дана акције доставиле 1010 кривичних пријава због крађе ел. енергије и скидања и повреде службеног печата или знака као и 864 захтјева за покретање прекршајног поступка због механичких оштећења бројила и самоволног прикључења по основу крађе струје и неовлашћеног прикључења на дистрибутивну мрежу.

Од 1. децембра 2006. до 1. октобра 2007. поднесене су 652 кривичне пријаве због крађе струје, 358 због скидања и повреде службеног печата или знака и 864 захтјева за покретање прекршајног поступка, од чега се 233 захтјева односи на механичка оштећења бројила, а 641 на самоволно прикључење.

У периоду 1. децембар 2006 – 1. октобар 2007. године надлежни судови су претежно водили поступак по поднесеним кривичним пријавама из ранијих година, док су од поднесених кривичних пријава у току акције процесуирали 447, при чему је окончан поступак по 200 пријава и донесено 115 пресуда (условна осуда и новчана казна).

Оваквом праксом судови не помажу Електропривреди, нити постижу сврху кажњавања починилаца наведених кривичних дјела.

И поред изузетних резултата постигнутих у претходних годину у смањењу укупних губитака ел. енергије, који заиста охрабрују, у Електропривреди су, како је истакнуто, одлучни да истрају у реализацији ове акције која је пажљиво припремана и у коју је у послењој години уложено много труда. Посебно ће се усредсредити на захтјева да потрошачи буду легални и да на вријеме измирују рачуне за утрошену струју.

- Тренутни резултати акције за смањење губитака, успјеси које константно нижемо у повећању степена наплате рачуна за утрошену ел. енергију и покренути битни инвестициони циклуси дају нам за право да можемо очекивати добар пословни резултат. Тиме стварамо неопходан инфраструктурни предуслов за економски развој Црне Горе, закључио је Булатовић, захваливши се при том представницима медија на редовном и коректном праћењу ове акције.

И.З.

ПРЕД ВЕЛИКИМ ИЗАЗОВИМА

Резултати ЕД Подгорица указују на то да је и у овом највећем дијелу ЕПЦГ, гдје се реализује трећина потрошње ел. енергије у црногорском конзуму, учињен велики корак у редукцији губитака у дистрибутивној мрежи. У септембру 2007. године, умјесто 18 одсто, колико је било планирано, остварено је 16,06 одсто, што је боље од планираног за 2 процента

Док су у првих девет мјесеци 2006. године на подручју губици су износили 27,49 одсто, у првих девет мјесеци 2007. су „пали“ на 18,53 одсто, што представља смањење за читавих 8,9 процената, а у односу на прошлу годину чак 30 одсто.

- Овакав резултат је постигнут веома великим залагањем наших стручних екипа које су стално обилазиле терен. Поред 10.756 реализованих контрола и замјене 4.252 бројила, најзначајније активности које су у 2007. години допринијеле добром резултату су: увођење нелегалних потрошача у базу података ФЦ Снабдијевање, имплементација пилот пројекта, квалитетније читавање и мање оптерећење ел. енергетских објеката, објаснио је Ранко Вуковић.

Нагласивши да ће се поменути активности наставити несмањеним интензитетом, уз настојање да се постигну још бо-

љи резултати, он је информисао да је у току уградња нових бројила, као и оних са даљинским читавањем, са интенцијом њиховог измјештања ван мјерног мјеста.

Суочена са великим изазовима, прије свега како, због интензивне градње стамбених и других објеката на свом подручју, одговорити захтјевима за квалитетно напајање ел. енергијом све већег броја потрошача, ЕД Подгорица ће, како је истакао Вуковић, у наредном периоду предузети одређене инвестиционе активности.

У том смислу наставиће се са уградњом стубова, посебно због чињенице да су током протеклог љета пожари „прогутали“ 239 стубова, а у прошлој години је уграђена знатна количина СКС-а.

Што се тиче дуга од скоро милион € у неколико мјесних заједница подгоричке и даниловградске општине (Барутана, Биоче, Бандићи и Загарач), гдје се потрошња струје редовно мјери и обрачунава али нико не жели да узме рачун, Вуковић је објаснио да се ради о потрошњи локалних водовода чији су власници идентификовани. Стога ће Електропривреда настојати да утврди да ли ће градски Водовод у Подгорици, Општина Подгорица или неко други преузети обавезу плаћања тих спорних рачуна.

вљено је ФЦ Снабдијевање на даљу обраду.

По пријавама потрошача и овлашћених радника ЕД на основу утврђених приоритета о техничким неисправностима на мјерним мјестима и у случајевима нелегалних прикључења на дистрибутивну мрежу, стручне службе Дистрибуције су, у периоду од 1. октобра 2006. – 1. октобра 2007. године, урадиле 17.974 детаљних контрола мјерних мјеста и сачиниле одговарајуће записнике.

Сталном контролом мјерних мјеста потрошача по наведеним пријавама, стручне службе ЕД су отклониле 11.076 техничких неисправности, а од 1. октобра 2006. до 1. октобра 2007. године, замијењено је и уграђено 9.638 трофазних и монофазних бројила.

Енергија преузета током прве године трајања акције (октобар 2005 – септембар

носу на 2006. годину већа за 55.238.435 kWh (у вишој тарифи је већа за 98.398.587 kWh, а у мањој тарифи је мања за 43.070.152 kWh) наводи на закључак да овакав распоред реализације у вишој и нижој тарифи повећава укупни приход Компаније, истакао је Булатовић.

По његовим ријечима, разлози за мању количину преузете енергије у овој години, поред лијепог времена, су и све активности које је ЕПЦГ предузела у циљу смањења губитака у мрежи, због чега су потрошачи рационалније користили ел. енергију, али и повећана наплата потраживања. До повећања реализоване енергије је дошло због употребе клима уређаја, посебно током љета за вријеме туристичке сезоне на Црногорском приморју.

У периоду јун 2006 – април 2007. године ФЦ Снабдијевање достављено је 18.557 записника о техничкој исправности нелегал-

УДРУЖЕЊЕ МАЊИНСКИХ АКЦИОНАРА ЕПЦГ

Спријечити преливање државне имовине у приватне џепове

■ Мањински акционари се залажу за укидање субвенција директним потрошачима, прије свега КАП-у, како би се спријечило да се државна имовина прелива у приватне џепове, а ЕПЦГ коначно омогућило да остварује профит

И поред бројних обраћања највишим државним и правосудним инстанцама, од којих није добијен никакав одговор, Удружење мањинских акционара ЕПЦГ ће се обра-

Василије Миличковић

тити амбасадама, конзулатима и страним представницима у Црној Гори да утичу на државне органе, прије свега на судство и тужилаштво, да спријече највећу пљачку државне имовине у Црној Гори, па тако и малих акционара, која је у току, а која има све облике организованог криминала, рекао је **Василије Миличковић**, председник Удружења мањинских акционара Електропреле Црне Горе, на конференцији за новинаре одржаној, под слоганом „Црној Гори пријети мрак“, 27. новембра у Прес центру Подгорица.

По његовој оцјени, најсликовитији примјер је пословање ЕПЦГ А.Д. са њеним највећим потрошачима – приватизованим предузећима Комбинатом алуминијума Подгорица и Жељезаром Никшић, које је на штету Електропривреде. Наиме, иако за увоз струје на годишњем нивоу плаћа 100 милиона € по просјечној цијени од 80 €/MWh, Електропривреда је принуђена да ту струју овим приватизованим фирмама продаје по 25 – 36 €/MWh, чиме се на десетине милиона € државне имовине прелива у приватне џепове.

Тако је, рецимо, у 2006. години, када је ЕПЦГ била принуђена да струју коју је увозила по просјечној цијени од 45 €/MWh приватизованом КАП-у прода по 20,44 €/MWh, подгорички Комбинат је, по најновијем извјештају Централне банке Црне Горе, остварио енормни профит од 47 милиона €, а Електропривреда рекордни губитак од 24,5 милиона €. По Миличковићевим ријечима, то је резултат примјене политичке економије моделом добровољног приморавања којим је ЕПЦГ, са испоручених 1 милион и 250 хиљада мегавата, субвенционирала струју од 20,44 €/MWh до 50 €/MWh, колика је и просјечна цијена уве-

зене електричне енергије, чиме је веома сликовито приказано преливање државне имовине у приватне џепове. Своје тврдње председник асоцијације мањинских акционара је поткријепио изјавом Михаила Кисељева, финансијског директора КАП-а, дату дневнику „Вијести“ 23. новембра 2007. године, да би, у просјеку, без субвенција, трошкови енергије Комбината били већи за око 2,3 милиона € мјесечно. У првој половини 207. године КАП је плаћао 23 € по мегавату, а данас та бројка износи 36 €. Овдје се, како истиче Миличковић, вриједи подсетити изјава председника Одбора директора КАП-а Кахе Авалијанија да алуминијум није ништа друго до препакована струја и чврст материјал – ингот, као и извршног директора КАП-а Адолфа Залцмана да тржишна цијена струје може да се постигне тек за пет година.

Да правосудни органи реагују

Удружење мањинских акционара је Уставном суду Црне Горе упутило чак три ургентне за што хитније давање оцјене уставности Закона о енергетици и Правилника о тарифама и цијенама електричне енергије који је донијела Регулаторна агенција за енергетику, а државног тужиоца више мјесеци молило да предузме радње из своје надлежности и заштити државну имовину, да би се, како каже Миличковић, прекинула ова агонија и отимачина уговорена на пет година, уз стално подсећање и упозорење да пријети брзи слом ЕПЦГ и колапс електроенергетског система, што се најсликовитије одражава и на котацију акција на берзи.

У том смислу он је подсетио да се 2005. године, на једном од округлих столова (Зелени салон Хотела „Црна Гора“ Подгорица) који је ради транспарентности приватизације КАП-а организовала СДП-а (члан владајуће коалиције), коме су присуствовали представници Владе, КАП-а, и НВО Група за промјене, супротивно приватизацији ЕПЦГ одређујући цијену електричне енергије за будућег купца од 20,44 €/MWh. На тај начин је, како каже Миличковић, не питајући ни купца ни продавца робе-струје шта је по дефиницији политичка економија, када једна партија на власти доноси ту одлуку, погажен члан 47. Устава РЦГ из 1992. године, који забрањује сваки акт и радњу који спречава тржишно привређивање.

- И поред упозорења да се тиме чини кривично дјело, са позиције ауторитарне власти иг-

норишу се наша упозорења и иде и корак даље, доноси се неуставни Закон о енергетици, члан 118, који једини говори о трошковном моделу, а независна Регулаторна агенција за енергетику неуставни Правилник о тарифама и цијенама електричне енергије, каже Миличковић.

Због Правилника о тарифама и цијенама електричне енергије, којим је Регулаторна агенција за енергетику одредила „као одличну“, цијену струје за КАП од 26 €/MWh, рад ове агенције је, по Миличковићу, зрео за скупштинску расправу. Зато је у отвореном писму од директора Агенције, доктора правних наука и универзитетског професора Драгољуба Драшковића, затражено да под хитно, не чекајући пресуду Уставног суда, поништи неуставни правилник о тарифама и цијенама и донесе нови на тржишним основама, или да то уради неко други.

- Неукидањем ових прописа плански се доводе у неравноправан положај различити правни субјекти, што је све на штету грађана Црне Горе и ЕПЦГ, која тиме губи чак 200 хиљада € дневно, наглашава Миличковић и додаје да је пословодство ЕПЦГ поништило тендер за увоз недостајућих количина струје чија је цијена од 87 € MWh прескупа и што нема 80 милиона € да унапријед финансира набавку угља за ТЕ „Пљевља“, због чега су рестрикције електричне енергије све извесније.

- Све ово нам скупа личи на већ добро познати и коришћени сценарио приватизације у Црној Гори, да се претходно имовина предузећа уништи, а спас тражи у приватизацији са стратешким партнером, неком оф шор компанијом са егзотичних острва Тихог и Атлантског океана, који ће да уложи свој капитал у наша предузећа, да их оздрави и запосли наше људе. Тај циљ када је у питању ЕПЦГ неће проћи, каже Миличковић.

Мањинске акционаре забрињава што им, и поред молбе да их као мале акционаре и обичне грађане не игноришу, нијесу одговорили председник Владе РЦГ Жељко Штурновић, коме су послали писмо упозорења, и министар економије Бранимир Гвозденовић, коме су се обраћали више пута.

Омогућити ЕПЦГ да послује на тржишним основама

Због тога ће се Удружење и обратити међународној заједници да помогне у заштити државне и имовине мањинских акционара. Да сценарио приватизације хотела „Ас“ и „Авала“ на Црногорском приморју, који су продали по неодговорјајућој цијени, неће проћи у ЕПЦГ, Миличковића увјерава чињеница да је осујећен покушај продаје ТЕ „Пљевља“ за 45 милиона € уз мизан 31 одсто акција Рудника угља Пљевља. Када би ТЕ „Пљевља“, по Миличковићу, пословала по тржишној економији

који јој гарантује Устав Црне Горе (из 1992. године, па и овај из 2007.), остварила би годишњи профит од 45 милиона €, а цијела ЕПЦГ 150 милиона €, од чега би држава Црна Гора и сви њени грађани имали велику корист.

Уколико се, по Миличковићу, омогући ЕПЦГ, као последњем привредном субјекту у Европи који послује по политичкој економији, да послује на тржишним основама, оствариће се сви позитивни ефекти. Тек тада би се акције ЕПЦГ, као здравог и перспективног привредног субјекта, на Лондонској берзи високо котирале. Држава би као већински власник остварила добит од 100 милиона € за буџет из кога би могла да издвоји 25 милиона € за 50 хиљада домаћинства у социјалној потреби по 500 € годишње за субвенцију за струју, а 25 милиона за установе и предузећа од државног интереса, док би 50 милиона € могла годишње да као докапитализацију инвестира у ревитализацију постојећих и изградњу будућих капацитета.

Исто тако, од потпуне приватизације ЕПЦГ би се, за 2 – 3 године, у буџет Црне Горе слило, најмање 2 милијарде €, што би за грађане и будуће генерације био први развојни буџет из сопствених извора којим би се паметним улагањем у саобраћајну и комуналну инфраструктуру омогућило Црној Гори да се економским, животним и свим другим стандардима лагано прикључи развијеним земљама ЕУ.

- Зато је веома значајно за грађане и Црну Гору сачувати енергетски сектор тј. ЕПЦГ од отимачине, пљачке и уништења, па уједно апелујемо на мале акционаре, којима препоручујем стрпљење, да се у овом тренутку суздрже од продаје својих акција – имовине до пресуде Уставног суда Црне Горе. Искрено се надамо да ће изабране судије поштовати струку, знање, свој дигнитет и надање највећи правни акт, светињу звану Устав, и поништити неуставни члан 18. Закона о енергетици и Правилник о тарифама и цијенама за електричну енергију, чиме би ЕПЦГ омогућили тржишно пословање и профит. Акције ће, а тиме и ваша имовина, убрзо попримити реалну цијену, у перспективи и очекивани раст, јер се ради о најквалитетнијем црногорском бренду – струји, доминантно из обновљивих извора, каже Миличковић.

Захваливши се новинарима на објективном информисању грађана Црне Горе о досадашњем праћењу рада Удружења мањинских акционара ЕПЦГ, председник ове асоцијације је још једном упутио јавни позив онима који су, како је рекао, на јасне и прецизне ставове Удружења, у недостатку аргумената, реаговали ћутањем, да само аргументима, као цивилизовани свијет, разговарају на округлом столу који би организовао Јавни сервис РТВ Црне Горе.

*
Наведени ставови које је председник Удружења мањинских акционара ЕПЦГ Василије Миличковић износио на конференцијама за новинаре или, пак, у изјавама за медије резултирали су подношењем 13. децембра ове године кривичне пријаве против одговорних који су омогућили да се приватизацијом КАП-а капитал ЕПЦГ прелива у приватне џепове.

И.З.

ХУМАНИТАРНА АКТИВНОСТ ЕПЦГ

Трафостаница на дар

■ Изградњом постројења за напајање електричном енергијом стамбене зграде у никшићком насељу Хумци у којој ће 18 избјегличких и 4 породице социјалних случајева добити кров на главом, Електропривреда Црне Горе је, још једном, показала своју хуманост на дјелу

Као најзначајнији техноекономски комплекс у Црној Гори који својом основном дјелатношћу утиче на квалитет живота грађана, Електропривреда се активно укључује у бројне хуманитарне акције, што је, уосталом, уобичајена пракса ове компаније која има вишедеценијску традицију. Овог пута Електропривреда је поклонила трафостаницу

стројења Електропривреда је у потпуности испунила свој задатак, казао је, између осталог, В. Чановић.

Подсјетивши да је хуманитарна организација HELP у протеклих седам година, од када је званично отворена њена канцеларија, спровела велики број хуманитарних и развојних пројеката у Црној Гори чија је вриједност 15 милиона €, К. Мок је

истакао да се без значајног доприноса ЕПЦГ тешко могао реализовати наведени тако важан пројекат, чијим ће завршетком Завод за збрињавање избјеглица коначно моћи да затвори свој први објекат за смјештај избјеглица у Црној Гори. Оваквим примјером да једно предузеће улажући на локалном нивоу излази у сусрет

10/0,4 kV, снаге 630 kVA, која ће служити за напајање електричном енергијом „европске куће“, стамбене зграде која се у никшићком насељу Хумци гради за смјештај избјеглих и расељених лица, где је и тзв. социјални случајеви наћи кров на главо. Изградњу објекта вриједног 450 хиљада € финансира Европска агенција за реконструкцију уз помоћ UNHCR-а. Овај хуманитарни пројекат, у који се на поменути начин укључила и Електропривреда, заједно са организацијом HELP, спроводе Општина Никшић и Завод за збрињавање избјеглица Владе Републике Црне Горе.

Поводом пуштања у рад поменуте трафостанице, у Дирекцији Друштва у Никшићу 9. новембра одржана је конференција за новинаре на којој су говорили: **Војислав Чановић**, директор ЕД Никшић, **Клаус Мок**, директор Канцеларије хуманитарне организације HELP, **Серџ Дукас**, представник UNHCR-а у Црној Гори и **Жељко Шофранац**, директор Завода за збрињавање избјеглица Владе РЦГ.

- Електропривреда је са посебним задовољством прихватила молбу хуманитарне организације HELP да помогне реализацију пројекта чија је првенствена функција смјештај избјеглица које су са ратом захваћених подручја бивше Југославије нашле уточиште у Црној Гори. Изградња поменуте ТС, у коју је наша компанија уложила 40 хиљада €, поврјена је ЕД Никшић, чије су екипе, у складу са одговарајућим техничким карактеристикама објекта, успјешно извршиле свој задатак. Пуштањем у рад овог електроенергетског по-

расељеним лицима, требало би, како је нагласио Мок, да слиједи и друге компаније.

По мишљењу С. Думаса, који је, изразивши у име расељених лица захвалност Електропривреди и свима који су помогли изградњу наведеног објекта, похвалио сарадњу становништва и локалне управе у Никшићу када је у питању смјештај избјеглица, промоција оваквог начина реализације хуманитарних пројеката много значи, баш из разлога што први пут једна компанија, у овом случају ЕПЦГ, чији би примјер требало да слиједи и друга предузећа, помаже у рјешавању хуманитарних проблема. То ће, поред осталог, омогућити да се затвори и последњи центар за смјештај избјеглица у Црној Гори.

Уз жељу да оваквих примјера, којим је ЕПЦГ доказала своју хуманост на дјелу, буде што више, Ж. Шофранац је упознао представнике медија са стратешким циљевима Владе РЦГ у рјешавању проблематике расељених лица, како би се коначно прекинула њихова голгота. Наиме, како је објаснио Шофранац, црногорска влада има пред собом двије могућности: да расељеним лицима, чији број достиже 4 одсто укупног становништва Републике, што је оптерећење и за развијеније државе, омогући што лакшу интеграцију у наше друштво, ако то желе, или, пак, уколико то дозвољавају прилике, обезбиди сигуран повратак у земље одакле су под присилом напустили своја огњишта. Уствари, ради се о племенитој намјери да им се, и једном и другом случају, омогући живот достојан човјека.

И.З.

ТЕНДЕР ЗА ДОДЈЕЛУ КОНЦЕСИЈА ЗА МАЛЕ ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ

Инвеститорима шанса за зараду

Министарство за економски развој Владе Црне Горе расписало је 19. новембра Тендер за додјелу концесија за истраживање водотока и изградњу МХЕ, инсталисане снаге до 10 MW, у циљу стварања услова за искоришћавање хидроенергетског потенцијала и смањење дефицита.

Тим поводом је 20. новембра одржана конференција за новинаре у Подгорици на којој је саопштено да се очекује да ће тендер привући велики број инвеститора.

Весна Остојић Брацановић, савјетник у Министарству за економски развој, казала је да су у Влади увјерени да ће се реализацијом оваквих пројеката подстаћи велики инвестициони циклус у Црној Гори и равномјерни развој свих дјелова државе.

Она је такође саопштила да је о почетку овог пројекта обавијештено око 30 амбасада и све међународне организације.

Иначе, концесије ће, казао је **Мирослав Перовић**, бити додијелене по комбинованом ДБОТ систему до 30 година, након чега се МХЕ враћају држави.

-Концесије обухватају 43 водотока у сливу Пиве, Комарнице, Лима, Мораче, Ибра, Таре, Њехотине, Заслапнице, Зете, Грачанице и Граховског језера. Уговор о концесији треба да се реализује у пет фаза. Прва обухвата истражне радове, одређивање локације и параметара ХЕ и израду пројектне документације, а друга прибављање грађевинске дозволе. У трећој фази слиједи изградња објеката и постројења МХЕ и прибављање водне, употребне дозволе и лиценце за производњу ел. енергије, а у четвртој експлоатација објекта. Пета фаза односи се на пренос објекта у власништво државе.

Крајњи рок за подизање, односно откуп тендерске документације је 22. јануар 2008. године до 14 часова, а за достављање понуде најкасније до 1. фебруара до 12 часова. Јавно отварање понуда обавиће се истог дана у 14 часова у просторијама Министарства за економски развој. Рок за доношење одлуке о додјели концесије је 60 дана од дана отварања понуда, а давалац концесије задржава право да промијени услове, измијени, поништи или прогласи неуспјелим јавни позив.

Понуду, између осталог, треба да прати банкарска гаранција на 50 хиљада еура за сваки водоток, план инвестиција, износ концесионе накнаде и улагања у инфраструктуру локалне самоуправе, а давалац концесије се обавезао да омогући прикључење МХЕ на дистрибутивну мрежу и откупи произведену ел. енергију по цијенама које утврђује Регулаторна агенција за енергетику, у складу са Упутством које прописује Министарство.

Мирослав Перовић сматра да ће се на овај начин повећати удио обновљивих извора енергије у подмиривању укупних енергетских потреба и отворити нова радна мјеста, односно омогућити развој слабо развијеног брдско планинског дијела Црне Горе. Основно је ипак смањење дефицита ел. енергије који је прошле године износио 36 одсто укупне потрошње, а у овој ће премашити 40 процената.

Благота Новосел, главни ел. енергетски

инспектор у Црној Гори, рекао је да је радна група за припрему тендера прво предложила да се концесије дају на 20 година, али је, на предлог Владе и Савјета за приватизацију, тај рок помјерен на 30 година, како би инвеститор имао простора да заради. Наиме, према искуствима из региона и неким анализама, за изградњу МХЕ потребно је око 1,5 милиона еура за мегават инсталисане снаге, а рок за повраћај инвестиција је око 10 година.

Новосел је, одговарајући на питање новинара, такође рекао да ће концесије додјелјивати искључиво ресорно министарство Владе Црне Горе.

А **Илија Радовић** из Министарства туризма и заштите животне средине новинарима је, везано за заштиту националних паркова, саопштио да је у току овог посла велика пажња посвећена заштити околине,

тако да се ниједан водоток, предвиђен за истраживање и изградњу МХЕ, не налази у Националном парку, (управо су због заштите Националног парка Дурмитор изузети сливови

Са конференције за новинаре

Комарнице и Грабовице). Такође је у оквиру концесионог елабората предвиђено прибављање еколошке сагласности и процјена утицаја.

Б.М.

ОЦ ЕЛЕКТРОГРАДЊА

Нови производни програм на видику

У погону за производњу армирано бетонских стубова, чија је ревитализација у току, у

почетку ће се производити 1694 стуба годишње, од чега 484 затезних и 1210 носећих стубова

Организациона цјелина Електроградња је средином новембра са фирмом "Монтех Хидромонт" из Никшића потписала Уговор о ревитализацији погона за производњу армирано-бетонских стубова, што представља дио активности у склопу припреме за оспособљавање ове цјелине да пружа услуге по тржишним условима.

Наиме, у условима конкуренције која је неминовност, Електроградња се према ријечима њеног директора сопственим знањем и

на од дана уплате аванса. Претходно је урађен елаборат инвестиционог програма, те комплетна техничка документација, статистички прорачун за све врсте стубова, радионички нацрти челичних калупа за њихово изливање и техно-економска оправданост изградње високонапонских и нисконапонских мрежа на армирано-бетонским стубовима.

На овој производној линији, према ријечима директора Марковића, у почетку ће се радити са седам калупа, и то са два калупа за затезне стубове 9/1000 и са пет калупа за носеће стубове 9/315. Планирана укупна годишња производња је 1694 стуба, од чега 484 затезних и 1210 носећих стубова, казао је он додајући да се са овом производном линијом и радом у двије смјене, а са двадесет калупа може остварити производња од пет хиљада комада стубова годишње.

- На овој линији такође постоји могућност да се осим

свих врста стубова, производе и све врсте конзола за бетонске стубове, разна бетонска галантерија и друго, каже Марковић и подсјећа да су у овој цјелини урадили и програм који се односи на формирање погона за ремонт енергетских трансформатора, за који је такође урађен елаборат оправданости.

Б.М.

Екипа из Машинске радионице

способностима мора изборити за опстанак. За то има потенцијала, а почетак је реализација овог новог производног програма, тј. израда армирано-бетонских стубова коју у овој цјелини одавно заговарају.

Вриједност Уговора је 120 хиљада еура, а рок за његову реализацију је 90 радних да-

УПОЗНАВАЊЕ СА ИСКУСТВОМ ДРУГИХ

Како функционише норвешко тржиште електричне енергије

■ Искуство стечено током двонедјељне посјете (крајем октобра и почетком новембра) електроенергетском сектору Краљевине Норвешке група стручњака Електропривреде Црне Горе (из НДЦ-а и ФЦ Снабдијевање) имаће прилику да примијене у пракси

Као што је познато, Црна Гора је суочена са великим дефицитом електричне енергије који ће ове године износити 40 одсто укупних потреба црногорског конзума. Истовремено ЕПЦГ је дубоко закорачила у процес

гађаје који све јаче куцају на врата, у ЕПЦГ се, као облик обуке, предузимају студијска путовања стручњака ове компаније у развијене земље чије су електропривреде правно раздвојене и гдје функционише тржиште електричне енергије, међу којима је и Норвешка. Циљ ових посјета је упознавање са начином рада и функционисања електроенергетског сектора у условима дерегулације и тржишта да би се та искуства могла примијенити и код нас.

Захваљујући донацији Владе Краљевине Норвешке група дипломираних електроинжењера из Националног диспечерског центра Подгорица и ФЦ Снабдијевање (Александар Мијушковић, Мићко Вукашиновић, Љубо Кнежевић, Сафет Цекић, Јован Павићевић, Славен Ивановић и Војислав Срдановић из НДЦ-а, те мр Мирослав Марковић и мр Владимир Бојичић из ФЦ Снабдијевање) боравило је од 20. октобра до 3. новембра 2007. године, у организацији компаније NTE, са којом ЕПЦГ има добру сарадњу, у овој пријатељској земљи на крајњем сјеверу Европе.

Током двонедјељног боравка у Скандинавији стручњаци ЕПЦГ, како нам је казао

Александар Мијушковић, главни координатор за аналитику, енергетске обрачунае и прогнозе у НДЦ-у и координатор за реализацију норвешких донација, упознати су са начином функционисања нордијског, посебно норвешког тржишта електричне енергије, као и са неопходним условима за његово функционисање. Највише пажње, у том смислу, било је посвећено трговини, односима учесника на тржишту, додјели преносних капацитета, балансној енергији, помоћним услугама, обрачуна, управљању и организацији. Све ово ће омогућити стручњацима ЕПЦГ да креирају стратешке циљеве за своје тржиште и раде на прављењу акционог плана.

раздвајања, након изведеног функционалног – усљедиће и правно раздвајање Компаније, што је један од услова у испуњавању обавеза преузетих потписивањем међународних уговора, а очекује се и скоро отварање тржишта електричне енергије. Дакле, све је очигледније да се енергетски сектор у Црној Гори налази у веома осјетљивој ситуацији и пред доношењем битних одлука које ће утицати на њену будућност и развој.

Да би се што спремније припремило за до-

ЗНАЧАЈНА ПОМОЋ НОРВЕШКЕ

Овом донацијом настављена је дугогодишња пракса помагања ЕПЦГ, која је започета дугорочним билатералним програмом сарадње са норвешком Владом 2001. године, када је и реализован и први пакет донација за обнову мреже. У том смислу, како истиче инж. Мијушковић, до сада су реализовани бројни пројекти намијењени унапређењу преносне и дистрибутивне мреже, обнови опреме, трансформатора, преносних испитних уређаја, оптичких система, мјерних лабораторија и друге пратеће опреме, развоју компјутерских програма и софтвера за унапређење процедура и мјерења, као и обуци кадрова кроз бројне трансфере знања.

У оквиру билатералног програма сарадње за 2006. годину Влада Краљевине Норвешке је у октобру ове године одобрила донацију ЕПЦГ од 1 милион и 170 хиљада € за проширење трафостанице „Рибаревина“ и унапређење дистрибутивне мреже у Котору, као и за обуку у области телекомуникационих технологија и даљинског управљања дистрибутивном мрежом.

Тренутно се у Црној Гори, уз помоћ средстава које је обезбиједила норвешка Влада, финансирају два важна пројекта: проширење и реконструкција ТС 110/35 kV „Улцињ“, те испитивање малих водотока у Црној Гори ради процјене услова за изградњу мини хидроелектрана. У овим пројектима, чија је реализација планирана до краја ове године, Електропривреда учествује са знатним средствима

У првој недјељи боравка у земљи Викинга, поред похађања семинара о тржишту електричне енергије („Electricity Market Seminar“), гости из Црне Горе су у главном граду Ослу посјетили Регулаторну агенцију за енергетику, Statnet (државну компанију за пренос електричне енергије) и Nord Pool (берза електричне енергије). У Регулаторној агенцији, која ради под окриљем министарства, имали су прилику да се упознају са начином рада и веома великим ингеренцијама Агенције. Након упознавања са електроенергетским системом Норвешке, у диспечерској сали Statnet-а су се увјерили како тај систем функционише у реалном времену. Ипак, најинтересантнија је била посјета Nord Pool-у, гдје су се упознали са функционисањем тржишта електричне енергије.

Друга недјеља проведена је у градовима Рорвик и Стеинкјер. Приликом посјете фарми вјетрењача у околини Рорвика, гдје су детаљно упознати са функционисањем вјетрогенератора, њиховим повезивањем на мрежу и управљањем,

присуствовали су и монтажи једне вјетрењаче.

- Величина и функција NTE врло је слична са ЕПЦГ, тако да смо били у прилици да прикупимо значајна искуства. Посјетили смо производне капацитете, диспечерску салу, центар за односе са потрошачима, полигон за обуку особља за рад на високонапонским постројењима под напоном и присуствовали веома интересантним презентацијама, каже Мијушковић.

Поред посјете појединим дјеловима електроенергетског сектора, гости из ЕПЦГ, захваљујући љубазности норвешких домаћина, упознали су се и са културом, обичајима и историјским знаменитостима, а обишли су више музеја, културних догађаја и туристичких атракција, што им је помогло да се боље упознају са начином живота у земљи са хиљаду фјордова.

И.З.

Новогодишње освјежење

■ Лијеп спој привреде и ликовне умјетности у маштовитим радовима ученика основних школа, са којих исијава позитивна енергија: „Заједно смо припремили календар за који се надамо да ће чинити веселијим сваки ваш дан у 2008. години“

З а сваку Нову годину Електропривреда Црне Горе својим радницима и пословним партнерима поклања календаре са фотографијама властитих производних, преносних и дистрибутивних објеката, који су, природно, и били најчешћи мотив на њима.

Међутим, овог пута календар за 2008. годину је друкчији од претходних, не по мотиву

2008, у склопу манифестације „Децембарски дани културе“ која се традиционално, у част Дана ослобођења Подгорице 19. децембра, одржава у главном граду Црне Горе, у ОШ „Павле Ровински“, добитнику највећег државног признања у области васпитања и образовања Награде „Октоих“ за 2007. годину, отворена је 20. децембра изложба ликов-

вред, поред пригодних поклона, наградила и заједничким седмодневним боравком у Дјечјем одмаралишту на Ивановим Коритима на Ловћену. Мали сликари тамо ће боравити крајем јануара идуће године. ОШ „Милица Кољеновић“ из Андријевике која је послала највећи број радова у односу на број ученика ЕПЦГ је поклонила лап-топ, пројектор и пројекционо платно за лакше извођење наставе.

Отварајући изложбу извршни директор ЕПЦГ **Срђан Ковачевић**, уз честитку Основној школи „Павле Ровински“ за добијено заслужено признање „Октоих“, изразио је задовољство што је завршен први заједнички пројекат са Заводом за школство.

По његовим ријечима, жири је имао више него тежак посао да из мноштва ђачких радова одабере најбоље. Након прегледа пристиглих цртежа и слика, те прављења шире, а затим и уже селекције, одабрано је дванаест радова који су били најадекватнији за објављивање на календару за 2008. годину.

- На овај начин жељели смо да промовишемо сарадњу и партнерство са школским системом и друштвом у цјелини, због чега смо више него поносни, нагласио је С. Ковачевић који је затим подсетио да је ЕПЦГ у овој години осмислила и реализовала низ занимљивих пројеката у сарадњи са Министарством за просвјету и науку, као и другим образовним институцијама.

Истакавши да ће се и у идућој години наставити са таквом праксом, он је казао да ће Електропривреда у 2008. бити још присутнија у образовању и међу дјецом.

Извршни директор ЕПЦГ је, уз ријечи захвалности свим учесницима овог пројекта, а посебно ученицима основних школа и Заводу за школство, изразивши задовољство што се налази у њиховој средини, подсетио на мото ове акције: „Заједно смо припремили календар за који се надамо да ће чинити веселији сваки ваш дан у 2008. години“.

На крају, он је подијелио награде ученицима чији су се радови нашли на календару Електропривреде за идућу годину, као и директору ОШ „М. Кољеновић“ из Андријевике **Радуну Марсенићу**.

- Дали смо све од себе, па нам није било тешко да одаберемо најбоље сликарске радове ученика из свих крајева Црне Горе. У срцима дјеце први пут имамо лијеп спој ликовне умјетности и Електропривреде, јер су дјеца у кратким тренуцима надахнућа преточила идеју у слике са којих исијава позитивна енергија, рекао је, поред осталог, члан жирија мр **Радослав Милошевић Атос**, љубитељима ликовне умјетности.

Ријечи захвалости свим учесницима овог пројекта упутила је и **Мирјана Папић**, директор ОШ „Павле Ровински“.

Неке од награђених радова објављујемо у овом броју Листа.

Б.С.и И.З.

Срђан Ковачевић са награђеним ученицима

већ по начину његове, по нашем мишљењу, топлије и пријемчивије „обраде“. Цртежи сјајалица, електроенергетских водова, брана и уређаја чији су аутори ученици црногорских основних школа, као плод разигране дјечје маште, огријаће, надамо се, свакога ко их додирне погледом.

Тек у сусрету са овим још несигурним а тако искреним сликарским потезима насталим у ђачкој клупи постајемо свјесни колико радости може да нам подари малена дјечја рука.

них радова ученика основних школа који су рађени за поменути календар.

На позив Електропривреде Црне Горе и Завода за школство ученицима петог, шестог, седмог и осмог разреда основне школе да креирају календар Електропривреде за 2008. годину одазвало се 57 школа из 19 црногорских градова. Вачки задатак је био да кроз цртеж и боју изразе своје идеје у вези производње, преноса и дистрибуције електричне енергије. Изражавајући се у различитим ликовним

техникама, ученици су цртали како замишљају рационалну потрошњу електричне енергије, како виде везу између екологије и струје и како користе електричну енергију у својим домаћинствима итд. Жири који су сачињавали представници ЕПЦГ и ака-

НАГРАЂЕНИ УЧЕНИЦИ:

Александар Обрадовић (ОШ „Браћа Рибар“, Затон, Бијело Поље)
 Стефан Јокић (ОШ „Вук Караџић“, Беране)
 Марина Крцуновић (ОШ „Кекец“ Сутоморе)
 Јелена Јањушевић (ОШ „Павле Ровински“, Подгорица)
 Андријана Маројевић (ОШ „Ратко Жарић“ Никшић)
 Марко Аковић (ОШ „Доња Ржаница“, Беране)
 Тијана Вујовић (ОШ „Радомир Митровић“, Беране)
 Анђела Војичић (ОШ „Милева Лајовић Лалатовић“, Никшић)
 Милош Дамјановић (ОШ „Крсто Радојевић“, Томашево, Бијело Поље)
 Фљорјана Чејовић (ОШ „Ђерђ Кастриот Скендербег“ Острос)
 Лејла Муртагић (ОШ „Саво Пејановић“ Подгорица и
 Бранкица Митровић (ОШ „Илија Кишић“, Зеленика, Херцег Нови).

За похвалу је идеја да на своје радно окружење гледамо љепшим и безбрижнијим дјечјим оком.

Поводом објављивања календара ЕПЦГ

демски сликари мр **Радослав Милошевић Атос** и **Тијана Дујовић** од 2967 приспјелих одабрао је дванаест ликовних радова који ће красити календар, чије је ауторе Електропри-

Хидроелектрана на катуну

■ Прва хидроелектрана у Црној Гори у 21. вијеку, произведена у кућној радионици Ранка Делевића, шефа ТС 110/35 kV „Рудеш“ Беране, биће изграђена на планини Коњско код Берана

Један свој давнашњи дјечачки сан 55-годишњи **Ранко Делевић**, шеф преносне трафостанице на Рудешу код Берана, ускоро ће претворити у јаву. Њему је припала част конструктора и градитеља прве хидроелектране у Црној Гори у 21. вијеку. Не мари што Ранкова електрана није грандиозни објекат, њена снага износиће свега 5 киловата. Истина, још није готова, али све је спремно за монтажу и пуштање у погон тог „новог извора струје“, које ће највјероватније, по његовој жељи, услиједити 21. јула 2008. године,

Ранко Делевић

на Дан општине Беране. Најважније је ипак то да је овај ентузијаста иноватор имао снаге, знања, довитљивости и воље да сам, из своје главе и својим рукама, направи такав објекат, чији значај у овом добу „енергетске глади“, односно све већег дефицита електричне енергије у Црној Гори, гдје је искоришћено свега 17 одсто сопствених хидроенергетских потенцијала, превализи локалне оквири. Његов примјер је инспиративан како се може, када је у питању изградња новог производног објекта, захваљујући вољи, упорности и умјешности, доскочити инерцији у друштву, не осврћући се, при том, на спорења енергетичара и еколога, и урадити нешто корисно у том слислу, гдје год има прилике, и тако, бар мало, ако не може више, ублажити све већи недостатак електричне енергије.

Прва хидроелектрана у Црној Гори у трећем

миленијуму, која ће чак 32 године бити млађа од своје немерљиво моћније, важније и атрактивније сестре смјештене у кањону Пиве, надамак Мратиња, биће изграђена на неубичајеном мјесту за такве објекте – на планини Коњско код Берана.

Зашто баш тамо на 1600 метара, „небу под облаке“, гдје се гнијезде орлови? – питали смо њеног градитеља приликом наше посјете 8. новембра на његовом радном мјесту у постројењу „Рудеш“.

– Из простог разлога што је ту катун на који моји издижу од давнина, а хидроелектрана, коју ће покретати снага планинског потока, са просјечним дотоком од 10 литара у секунди и висинском разликом од 45 метара, електричном енергијом напајаће шест колиба. Снага од 5 киловата биће сасвим довољна за несметани рад бројних кућних апарата, прије свега фрижидера, због млијечних производа који се ту справљају и чувања хране за житеље овог привременог планинског насеља који тамо проведу више мјесеци у току године, али и због телевизијских и радио пријемника, као најчвршће везе са спољним свијетом, наравно и расвјете. Струја добијена из ове острвске електране, јер неће бити повезана са електроенергетским системом Црне Горе, биће бесплатна за њене кориснике, све су то моји рођаци и пријатељи, каже Ранко.

Своју мини електрану, како нам је обја-

снио, створио је у кућној радионици, па је овај производни објекат његова не само замишљао, него и реализација. Као генератор послужио му је мотор за обраду дрвета, а уз серво волан од аутомобила и бројне импровизације направио је и турбински регулатор који ће у сваком тренутку регулисати проток воде у односу на потрошњу струје.

Међутим, тешко да би реализовао овај свој пројекат да није, како каже, било разумијевања градоначелника Берана Вука Голубовића, који му је помогао у набавци цијеви за 300 метара дуги цијевовод, али и друге инфраструктуре.

Ово, ипак, није његова прва електрана. Још као ученик основне школе 1968. године направио је електричну централу од 5 вати (покретана турбином од јаворовог дрвета) која је динамо машином са бицикла освјетљавала колибу на катуну у планини Коњско. Ту је касније, за исту намјену, направио и вјетрењачу, чија је снага била 200 вати, коју је потом демонтирао. А сада је, како нам је рекао, са више знања, алата и технике направио већу и поузданију ХЕ која ће радити током сезоне на поменутом катуну, чим се повуче снијег са планине, до зиме, када ће морати да затвори цијевовод да се не би смрзао.

Ништа, уствари, од наведеног не би било могуће да није Ранкове велике љубави, још од дјечачких дана, за електронику. Наиме, он је свој хоби, што није уобичајено, спојио са сопственом професијом и електропривредном дјелатношћу, о чему, управо, најречитије говори поменути мини електране, али и бројне иновације. Као искусни радио аматер током 90-тих година прошлог вијека преко радио станице у својој кући помагао је бројним избјеглицама са ратом захваћених подручја бивше Југославије.

И.З.

ЗАХВАЛНИЦА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДИ ЗА БРИГУ О ДЈЕЦИ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

Донација за адаптацију Интерната

Поводом недавне донације Електропривреде Црне Горе од десет хиљада еура Центру за образовање и оспособљавање „1. јун“ у Подгорици, које су уложене у адаптацију интерната, директор Центра Жељко Дармановић уручио је 14. новембра захвалницу ЕПЦГ за бригу о дјецима са сметњама у развоју.

По ријечима директора Дармановића, како је интернат мјесто гдје стално борави 65 од укупно 150 штићеника, одлучено је да се донација искористи за замјену 23 шкуре на прозорима и тако побољшају услови њиховог боравка и створе предуслови за имплементирање иновираних образовних програма. Остало је да се замјени још двадесетак шкура, а то ће покушати да обезбиједи од других донатора и сву помоћ коју буду добијали од фирми усмјериће на реновирање интерната.

Ана Грего Стојовић, менаџер за односе са јавношћу Електропривреде, којој је уручена захвалница, казала је да Центар није случајно одабран за установу којој је то предузеће по-

могло, већ да је ЕПЦГ жељела да допринесе обезбјеђењу бољих услова за живот и школовање ове дјеце и пружи подршку онима којима је најпотребнија. То је најосјетљивија популација друштва, а Електропривреда је компанија која има слуха за потребе заједнице и која сматра да се свака инвестиција у заједницу враћа, нарочито она са добром и позитивном енергијом.

Она је позвала и друге установе и организације да се укључе и помогну довршетак комплетне санације интерната.

ЕПЦГ је у исто вријеме такође по десет хиљада еура донирала Дјечјем дому „Младост“ у Бијелој и Заводу за школовање и рехабилитацију лица са поремећајима слуха и говора

у Котору, и то су једне од најхуманијих у низу који обилује именима школа, установа, спорт-

ских клубова нашег предузећа које је увијек отворено за бројне захтјеве и које умије да препозна потребе друштва.

Б.М.

Andela Vojičić, VIII, 05 „Mileva Ljubav“

Stefan Jokić, VII3,
OŠ Vuk K